ANALIZA PRIJELAZA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA NA ZELENI RAST

Ricov, Edi

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:922303

Rights / Prava: Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economcs & Business Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

EKONOMSKI FAKULTET – ZAGREB

SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ EKONOMIKA ENERGIJE I OKOLIŠA

ANALIZA PRIJELAZA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA NA ZELENI RAST

DIPLOMSKI RAD

Edi Ricov

Zagreb, veljača 2020.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet – Zagreb

Specijalistički diplomski stručni studij Ekonomika energije i okoliša

ANALIZA PRIJELAZA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA NA ZELENI RAST

ANALYSIS OF THE TRANSITION OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES ON GREEN GROWTH

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Održivi razvoj i prirodni resursi

Mentor: dr. sc. Martina Basarac Sertić

Student: Edi Ricov

Broj indeksa autora: SD329117

Zagreb, veljača 2020.

_____

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____

(vrsta rada)

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu,_____ _____

(potpis)

SADRŽAJ:

1. UVOD 8
1.1. Predmet i cilj rada 8
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja 8
1.3. Sadržaj i struktura rada 8
2. MALA I SREDNJA PODUZEĆA U OKVIRU ZELENOG RASTA 9
2.1. Definiranje malih i srednjih poduzeća 9
2.2. Regionalne politike za mala i srednja poduzeća 13
2.3. Učinkovito korištenje resursa u malim i srednjim poduzećima 15
3. STRATEŠKI OKVIR ZELENOG RASTA U KONTEKSTU MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA 20
3.1. Zeleni akcijski plan za mala i srednja poduzeća 20
3.2. Akcijski plan za ekološke inovacije 24
3.3. Prijelaz na zeleno gospodarstvo 25
3.4. Utjecaj na tržište rada 28
4. ANALIZA POVEZANOSTI MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA I ZELENOG RASTA 33
4.1. Pregled učinkovitosti malih i srednjih poduzeća u EU 33
4.2. Učinkovitost resursa malih i srednjih poduzeća i zelena tržišta 39
4.3. Analiza strukturno poslovnih pokazatelja za mala i srednja poduzeća u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj 44
4.4. Stavovi europskih i hrvatskih građana o okolišu 54
5. ZAKLJUČAK 68
POPIS LITERATURE
TABLICE
GRAFIKONI
SLIKE

POPIS KRATICA

AMA	Američka marketinška agencija
COSME	Program za konkurentnost malih i srednjih poduzeća
EAP	Akcijski program za zaštitu okoliša
EcoAP	Akcijski plan za ekološke inovacije
EK	Europska komisija
EU	Europska unija
EU-28	Zemlje članice Europske unije – 28 članica
MSP / SME$_S$	Mala i srednja poduzeća
NFBS	Nefinancijski biznis sektor
OECD	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
RH	Republika Hrvatska
ZMP / SBA	Zakon o malom poduzetništvu (eng. Small bussines act)
SBS	Strukturne poslovne statistike (eng. Structural business statistics)
TNS	Taylor Nelson Sofres TNS, sada Kantar (Globalno istraživanje tržišta)
UFEU	Ugovor o funkcioniranju Europske unije
ZAP	Zeleni akcijski plan

SAŽETAK

Ovim radom daje se pregled osnovnih pojmova vezanih uz mala i srednja poduzeća (MSP) te njihov prijelaz na zeleni rast u Europskoj uniji i Hrvatskoj. S obzirom da su mala i srednja poduzeća značajna za gospodarstvo Europske unije, a njihov raspored među članicama različit, promatra ih se kako u okviru EU-28 tako i kroz nacionalni odnosno regionalni aspekt. Opće je poznato da su resursi kojima raspolažemo na planeti ograničeni, a njihova iskorištenost sve veća, pa je nužan zaokret ka zaštiti ograničenih resursa. Kako su MSP ključni pokretači svojih regija, nacionalnog i europskog gospodarstva, njihovo uključivanje u koncept kružnog gospodarstva i zaokret prema zelenom gospodarstvu je od presudne važnosti. Radom se nastoji prezentirati strateški okvir djelovanja malih i srednjih poduzeća, kroz glavne dokumente koje je usvojila Europska komisija, kao i niz mjera koje imaju za cilj okretanje ka zelenom gospodarstvu radi što bolje iskorištenosti i zaštite postojećih resursa. Na temelju podataka Eurostata i Eurobarometra analizira se pozicija malih i srednjih poduzeća, iskorištenost i efikasnost resursa u malim i srednjim poduzećima, te stavovi građana o zaštiti okoliša u Europske unije i Republike Hrvatske.

Ključne riječi: EU 28, Hrvatska, mala i srednja poduzeća, zeleno gospodarstvo

SUMMARY

This paper gives an overview of basic concepts related to SMEs and their transition to green growth in the European Union and Croatia. Given that SMEs are important to the economy of the European Union, and their distribution among Member States, they are viewed both within the EU-28 and across national or regional aspects. It is common knowledge that the resources available on the planet are limited and their utilization is increasing, so a shift towards protecting scarce resources is necessary. As SMEs are key drivers of their regions, national and European economies, their inclusion in the concept of a circular economy and a shift towards a green economy is crucial. The paper seeks to present a strategic framework for the operation of small and medium-sized enterprises, through the main documents adopted by the European Commission, as well as a series of measures aimed at turning towards a green economy for the best use and protection of existing resources. Based on Eurostat and Eurobarometer data, the position of small and medium-sized enterprises, the utilization and efficiency of resources in small and medium-sized enterprises, as well as citizens' views on environmental protection in the European Union and the Republic of Croatia are analyzed.

Keywords: EU 28, Croatia, small and medium-sized enterprises, green economy

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Tema ovog rada jest istražiti i objasniti osnovne pojmove i poziciju malih i srednjih poduzeća, te njihov prijelaz na zeleni rast, kao i prespektive za otvaranje zelenih radnih mjesta u okviru MSP, osobito u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Za potrebe rada provedeno je sekundardno istraživanje koje se odnosi na pretraživanje knjiga, znanstvenih publikacija i časopisa, internetskih stranica Europske komisije, Europskog parlamenta, Europske unije, OECD-a, i drugih institucija povezanih s malim i srednjim poduzetništvom.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je strukturiran tako da je podijeljen u pet poglavlja.

Uvodno poglavlje sadrži tri potpoglavlja. Prvo potpoglavlje objašnjava predmet i cilj rada. Drugo potpoglavlje navodi izvore podataka, objašnjenje provedenih istraživanja, te metode prikupljanja materijala. Treće potpoglavlje ukratko opisuje sadržaj rada i strukturu.

U drugom poglavlju definiraju se mala i srednja poduzeća u okviru zelenog rasta, te njihove regionalne politike i ističe važnost učinkovitog korištenja resursa u malim i srednjim poduzećima.

Treće poglavlje opisuje strateški okvir zelenog rasta iz pozicije malih i srednjih poduzeća, što obuhvaća Zeleni akcijski plan za mala i srednja poduzeća te Akcijski plan za ekološke inovacije. Obrađena je tema prijelaza na zeleni rast i potencijalnog utjecaja na tržište rada.

Četvrto poglavlje bavi se analizom povezanosti zelenog rasta i malih i srednjih poduzeća kroz pregled učinkovitosti malih i srednjih poduzeća u Europskoj uniji; učinkovitost resursa malih i srednjih poduzeća i zelenih tržišta; analizom pokazatelja strukturnih poslovnih statistika za mala i srednja poduzeća u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj te završava stavovima europskih i hrvatskih građana o okolišu.

Peto poglavlje donosi zaključna razmatranja, te kratki sažetak svakog od navedenih poglavlja.

2. MALA I SREDNJA PODUZEĆA U OKVIRU ZELENOG RASTA

2.1. Definiranje malih i srednjih poduzeća

Definicija malih i srednjih poduzeća (MSP) prema Europskoj komisiji je sljedeća: "Skupina mikro, malih i srednje velikih poduzeća (MSP-i) obuhvaća poduzeća koja zapošljavaju do 250 zaposlenika, ukupni godišnji promet im ne prelazi 50 milijuna eura i/ili im zbroj bilance ne prelazi 43 milijuna eura."(Izvadak iz Dodatka preporuci Europske komisije 2003/361/EC, članak 2.) [1].

U definiciji mikro, malih i srednjih poduzeća korištena su dva kriterija: broj zaposlenih i financijski kriterij (visina prihoda ili bilančna vrijednost imovine). Kriterij broja zaposlenih u novoj je definiciji ostao nepromijenjen, ali je značajnije povišen financijski i to zbog utjecaja inflacije u razdoblju od 1996. godine do 2003. godine, ali i povećane produktivnosti rada.

Novi kriteriji određuju sljedeću kategorizaciju malih poduzeća:

Mikro poduzeća: (u 1996. godini nije postojala definicija o mikro poduzećima) broj zaposlenih: manje od 10 zaposlenih; financijski kriterij: od 2 do 10 milijuna eura prihoda i/ili do 2 milijuna eura bilančne imovine.

Malo poduzeće: broj zaposlenih: manje od 50 zaposlenih (10-49 zaposlenih); financijski kriterij: od 10 do 50 milijuna eura prihoda (u staroj definiciji 7 milijuna eura) ili do 10 milijuna eura bilančne imovine (u staroj definiciji 5 milijuna eura).

Srednje poduzeće: broj zaposlenih manje od 250 zaposlenih (50-249); financijski kriterij: od 50 do 250 milijuna eura prihoda (u staroj definiciji 40 milijuna eura) ili do 43 milijuna eura bilančne imovine (u staroj definiciji 27 milijuna eura) [2].

Tablica 1. Definicija malih i srednjih poduzeća

Kategorija poduzeća	Zaposlenici	Promet	Ukupna bilanca
Mikro	< 10	< 2 milijuna €	< 2 milijuna €
Mala	< 50	< 10 milijuna €	< 10 milijuna €
Srednja	< 250	< 50 milijuna €	< 43 milijuna €

Izvor: Preporuka Komisije od 6. svibnja 2003. o definiciji mikro, malih i srednjih poduzeća (2003/361 / EZ), Službeni list Europske unije, L 124/36, 20. svibnja 2003.

[1] Dodatak preporuci Europske komisije 2003/361/EC, članak 2.
[2] Vrhovec-Žohar K., Klopotan I., (2013.) Mala i srednja poduzeća u EU – Izazov uvođenja jedinstvene valute 12 godina poslije

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en, (2.11.2019.)

Općenito, 2017. godine mala i srednja poduzeća u nefinancijskom poslovnom sektoru EU-28 činila su:

- gotovo sva poduzeća nefinancijskog poslovnog sektora EU-28 (99,8%) (tablica 2)
- dvije trećine ukupnog broja zaposlenih u EU-28 (66,4%)
- nešto manje od tri petine (56,8%) dodane vrijednosti koju stvara nefinancijski poslovni sektor.

Mikro i srednja poduzeća su daleko najčešća vrsta MSP-a, koja čine 93,1% svih poduzeća i 93,3% svih MSP-a u nefinancijskom poslovnom sektoru (tablica 2).

Međutim, mikro i srednja poduzeća činila su samo 29,4% ukupne zaposlenosti u nefinancijskom poslovnom sektoru, dok mikro, mala i srednja poduzeća čine 20,0%, odnosno 17,0% ukupne zaposlenosti (tablica 2).

Za razliku od neravnomjerne raspodjele broja poduzeća i zaposlenosti u tri kategorije veličine MSP-a, njihov doprinos uglavnom je jednak u odnosu na dodanu vrijednost, u rasponu od 17,6% (mala i srednja poduzeća) do 20,8% (mikro-mala i srednja poduzeća).

Tablica 2. Broj MSP-a i velikih poduzeća u nefinancijskom poslovnom sektoru EU-28 u 2017. godini te njihova dodana vrijednost i zaposlenost

Poduzeća	Mikro MSP	Mala MSP	Srednja MSP	Ukupno MSP	Velika	Ukupno poduzeća
Brojevi	22.830.944	1.420.693	231.857	24.483.496	46.547	24.530.050
postotak (%)	93,1	5,8	0,9	99,8	0,2	100,0
Dodana vrijednost						
vrijednost u € (milijarde)	1.525.6	1.292.1	1.343.0	4.160.7	3.167.9	7.328.1
postotak (%)	20,8	17,6	18,3	56,8	43,2	100,0
Zaposlenici						
Brojevi u tisućama	41.980.528	28.582.254	24.201.840	94.764.624	47.933.208	142.697.824
postotak (%)	29,4	20,0	17,0	66,4	33,6	100,0

Izvor: Eurostat, Državni zavodi za statistiku, DIW Econ
Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en, (02.11.2019.)

Definiranje kategorija poduzeća prema veličini bilo je važno zbog toga da bi ova raspodjela služila kao referenca za zajedničke programe, politike i zakonodavstvo vezano uz MSP radi olakšanja provođenja mjera i povećanja njihove učinkovitosti[3] .

Primjerice, one konkretno imaju svoje značenje:

- za određivanje poduzeća koja mogu koristiti EU programe namijenjene MSP
- za određene politike poput državne pomoći namijenjene MSP
- zbog pravila konkurencije.[4]

Definicijom MSP-ova razlikuju se tri različite kategorije poduzeća. Svaka kategorija odgovara vrsti odnosa koji može postojati među poduzećima. Ta je razlika važna za stvaranje jasne slike o gospodarskoj situaciji poduzeća te kako bi se isključila poduzeća koja nisu prava MSP. Kategorije su sljedeće:

- neovisno poduzeće: ako je poduzeće potpuno neovisno ili je stranka u jednom ili više manjinskih partnerstava (svako manje od 25 %) s drugim poduzećima;
- partnersko poduzeće: ako udjeli u drugim poduzećima iznose najmanje 25 %, ali ne više od 50 %, smatra se da je riječ o odnosu među partnerskim poduzećima;
- povezano poduzeće: ako udjeli u drugim poduzećima premašuju prag od 50 %, ta se poduzeća smatraju povezanim poduzećima.[5]

Mala i srednja poduzeća uglavnom posluju na nacionalnoj razini jer je relativno malen broj njih uključen u prekogranično poslovanje unutar EU-a. Međutim, neovisno o opsegu njihova poslovanja, mala i srednja poduzeća obuhvaćena su zakonodavstvom EU-a na različitim područjima kao što su oporezivanje (članci 110. do 113. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije (UFEU)), tržišno natjecanje (članci 101. do 109. UFEU-a) i pravo društava (pravo poslovnog nastanka: članci 49. do 54. UFEU-a)[6].

Kako mikro poduzeća te mala i srednja poduzeća (MSP) predstavljaju 99 % svih poduzeća u EU-u, osiguravaju dvije trećine radnih mjesta u privatnom sektoru i zaslužna su za više od polovice cjelokupne dodane vrijednosti koju ostvaruju poduzeća u EU-u,[7] usvojeni su razni akcijski programi poput Akta o malom poduzetništvu, Obzora 2020. i program COSME. Njihov je cilj povećati konkurentnost malih i srednjih poduzeća preko istraživanja i inovacija

[3] Kandžija, V. i Cvečić, I. (2010). Ekonomika i politika Europske unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci
[4] Vuković K. (2012), Mala i srednja poduzeća u EU, Fakultet organizacije i informatike: Varaždin
[5] Europska Komisija (2017), Vodič za korisnike o definiciji malih i srednjih poduzeća, https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/79c0ce87-f4dc-11e6-8a35-01aa75ed71a1
[6] Europska komisija (2019), Mala i srednja poduzeća, https://ec.europa.eu/growth/smes_en
[7] COMMISSION RECOMMENDATION of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises (notified under document number C(2003) 1422), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003H0361

te im omogućiti bolji pristup financiranju, a sve sa ciljem potpore malim i srednjim poduzećima. [8]

Tablica 3. Osnovni podaci za MSP u Europskoj uniji

Kategorija veličine	Broj poduzeća		Broj zaposlenih osoba		Dodana vrijednost	
	Europska Unija		Europska Unija		Europska Unija	
	Broj	Udio	Broj	Udio	Broj	Udio
Mikro	22 830 945	93,1%	41 980 528	29,4%	1 513	20,7%
Mala	1 420 693	5,8%	28 582 254	20,0%	1 302	17,8%
Srednja	231 857	0,9%	24 201 840	17,0%	1 341	18,3%
MSP	**24 483 495**	**99,8%**	**94 964 622**	**66,4%**	**4 156**	**56,8%**
Velika	46 547	0,2%	47 933 208	33,6%	3 166	43,2%
Ukupno	**24 530 042**	**100,0%**	**142 697 830**	**100,0%**	**7 322**	**100,0%**

Napomena: To su procjene za 2017. godinu izrađene od strane tvrtke DIW Econ, temeljene na podacima iz razdoblja 2008-2015. iz **Strukturne baze podataka o poslovnoj statistici (Eurostat).** Podaci pokrivaju „nefinancijsku poslovnu ekonomiju“, koja uključuje industriju, građevinarstvo, trgovinu i usluge (NACE Rev. 2 odjeljci B do J, L, M i N), ali ne i poduzeća u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu i uglavnom netržišni uslužni sektori poput obrazovanja i zdravstva. Primjenjuju se sljedeće definicije klase veličine: mikro poduzeća (0-9 zaposlenih), mala poduzeća (10-49 zaposlenih), srednja poduzeća (50-249 zaposlenih) i velike tvrtke (250+zaposlenih) .

Izvor: Eurostat, Državni zavodi za statistiku, DIW Econ, Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en (02.11.2019.)

MSP igraju značajnu ulogu u „nefinancijskoj poslovnoj ekonomiji“ u EU. U 2017. godini MSP-ovi u EU-28 ostvarili su 4.156 milijardi eura dodane vrijednosti i zaposlili 94,8 milijuna ljudi. Time su mala i srednja poduzeća sudjelovala u dvije trećine ukupne zaposlenosti i 56,8% ukupne dodane vrijednosti u „nefinancijskoj poslovnoj ekonomiji“. Prosječna produktivnost MSP-a, mjerena kao dodana vrijednost po zaposlenoj osobi, u 2017. godini iznosila je 43.900 eura, dok je prosječna veličina MSP-a s obzirom na broj zaposlenih osoba bila 3,9 osoba. Mikro tvrtke su daleko najčešća vrsta MSP-a, a čine 93,1% svih tvrtki iz „nefinancijske poslovne ekonomije“.

[8] Europski parlament, Inovacijska politika, Gouarderes, F. (2018), http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2017/N54598/hr.pdf

Mikro tvrtke također doprinose najvećim postotnim udjelom zaposlenosti i dodane vrijednosti s 29,4%, odnosno 20,7%. Najveći sektori MSP-a u EU su trgovina na veliko i malo i proizvodnja. Ta dva sektora zajedno čine više od 40% zaposlenosti i dodane vrijednosti MSP-a.[9]

2.2. Regionalne politike za mala i srednja poduzeća

Glavni stupovi europskoga gospodarstva su preko dvadeset tri milijuna malih i srednjih poduzeća u Europi.[10] Ta su poduzeća vrlo usko povezana s regijama u kojima posluju. Regije tako imaju neposredne koristi od gospodarski jakih MSP-ova. Na temelju vjerodostojne analize stanja na licu mjesta, svaka bi regija trebala odrediti vlastite prioritete i razviti mjere za realizaciju tih prioriteta. Sve aktivnosti iz Akta o malom poduzetništvu se ne mogu provesti u svakoj regiji. Mnogo se toga mora riješiti na nacionalnoj razini. Međutim Aktom o malom poduzetništvu regijama se nude brojne mjere kojima bi svoju regionalnu gospodarsku politiku prilagodile potrebama MSP-ova. MSP-ovi su glavna pokretačka snaga gospodarskog rasta, inovacije, zapošljavanja i socijalne uključenosti u regijama. One pak imaju koristi od dinamičnog sektora MSP-ova, među ostalim, u pogledu veće dinamike gospodarstva, većeg broja radnih mjesta i pozitivnog okruženja u kojem se poduzetništvo potiče primjerima. MSP-ovi pokazuju visoki stupanj privrženosti lokaciji i svoju povezanost s regijom i u regiji su aktivni u brojnim društvenim područjima. [11]

Prema Vodiču Provedba akta o malom poduzetništvu za regije je korisno da posebnu pažnju posvete razvoju regionalnih srednjih te malih i mikro poduzeća te provode politiku za MSP-ove i gospodarsku politiku koja je usmjerena na specifične prednosti, regionalne uvjete te procese promjene gospodarskog, tehnološkog i demografskog stanja. Pokazalo se da je posljednjih godina na razvoj neke regije manje utjecao dolazak velikih industrijskih poduzeća, a puno više razvoj njezina unutarnjeg potencijala. Održavanje trenutačnog stanja i razvoj već postojećih poduzeća u regiji i poticanje poduzetnika početnika te pojačano poticanje sukcesije sve više dobivaju na važnosti te u budućnosti moraju biti u središtu regionalnih aktivnosti. Cijela regija i njezini stanovnici imaju koristi od poticanja inovacija, novih postupaka,

[9]Europska komisija (2018), Pregled uspješnosti MSP: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en

[10] Ibid., Pregled uspješnosti MSP

[11] Europska komisija (2014), Serija vodiča, Provedba Akta o malom poduzetništvu na regionalnoj razini, NBBN14002HRN.hr.pdf; https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cfb47ae4-abcf-4a18-8058-177976f15647

proizvoda i usluga poduzeća ili poduzetnika početnika iz regije dinamičnim održivim razvojem i većim blagostanjem. [12]

Međutim i MSP-ovi moraju u većoj mjeri prihvatiti taj stalni proces inovacija. Posljednjih su se godina promijenili okvirni uvjeti za MSP-ove: kraći ciklusi proizvodnje, veći vremenski pritisak pri stavljanju novih proizvoda na tržište, pojačani troškovni pritisak, stalno osposobljavanje zaposlenih, ali i poteškoće u pronalasku odgovarajućih stručnjaka. Tako se suvremena regionalna gospodarska politika i politika za MSP-ove nalazi pred novim zadaćama. Dok je u prošlosti regionalna politika bila usmjerena na osiguranje odgovarajućih infrastruktura (prometne povezanosti, komercijalnog zemljišta), potpore za ulaganje za poduzeća i lokacijski marketing, trenutačno se prednost daje sljedećim aspektima koji imaju sve veću važnost:

- stvaranju regionalnog okruženja u kojem vladaju pozitivni uvjeti za poduzeća s pomoću sljedećeg: sinergija i dodanih vrijednosti u okviru suradnje i procesa regionalnog upravljanja koje pojedinačni dionici ne mogu sami ostvariti;
- izgradnji prilagođenih infrastruktura s poduzetničkim inkubatorima, inovacijskim i tehnološkim centrima;
- razvoju instrumenata potpore usmjerenih na inovacije za znanstvena istraživanja, istraživanje i razvoj poslovanja, prijenos znanja i tehnologije te znanstvene parkove;
- poticanju izgradnje mreža i klastera;
- potpori pokretanju novih poduzeća s posebno prilagođenim instrumentima za fazu osnivanja i rasta za pojedine sektore;
- potpori cijelo životnom obrazovanju i osposobljavanju u MSP-ovima;
- razvoju sustavnog razmišljanja i djelovanja u regionalnoj inovacijskoj politici (poticanje suradnje dionika iz područja poduzetništva, politike, znanosti te drugih dionika kao što su institucije za prijenos znanja, mreže i klasteri).[13]

Regionalna strategija za pametnu specijalizaciju i inovacije, provedba strukturnih fondova u regijama, uvođenje i provedba propisa i zakona te komunikacija između uprave i poduzeća utječu na rast i razvoj MSP-ova. Širok i čvrst temelj koji čine MSP-ovi jako je važan za zdravu gospodarsku strukturu, a time i za trajan visoki standard svake regije. Regije stoga imaju važnu ulogu u provedbi načela Akta o malom poduzetništvu koja je usmjerena na poduzeća. Na regionalnoj se razini može pokrenuti puno toga što se na nacionalnoj razini ne

[12] Europska komisija (2014), Serija vodiča, Provedba Akta o malom poduzetništvu na regionalnoj razini, NBBN14002HRN.hr.pdf
[12] Ibid.
[13] Ibid.

može ili je puno teže provesti. Regionalna tijela često uže surađuju s poduzećima i imaju bolje informacije o regionalnoj gospodarskoj strukturi, potrebama MSP-ova i zahtjevima za potporu.[14]

U Vodiču je izdvojen primjer šest regija koje poduzimaju posebne napore u provođenju politike „počnimo od malih". Od njih su tri regije, Valonija - Belgija, južna Danska i Helsinki-Uusimaa Finska, „europske poduzetničke regije". Među njima treba još izdvojiti Kataloniju iz Španjolske, Lombardiju iz Italije i Baden–Wurttemberg iz Njemačke.

Sve regije određuju prioritete koji su se razvili iz odgovarajućih regionalnih okolnosti. Jačanje poduzetništva, pristup financiranju, poboljšanje inovacijskog potencijala MSP-ova i poticanje izlaska MSP-ova na tržište važna su tematska područja regionalnih strategija.

U nastavku su navedeni primjeri uspješnih projekata iz europskih regija:

1. Internetski kalkulator administrativnih troškova | Estonija | Tallinn | Ministarstvo komunikacije.
2. Sustav ranog upozorenja od stečaja| Danska | Arhus | Centar za poslovni razvoj u Danskoj
3. „Postanite poduzetnik jednim klikom" | Italija | Sardinija | Odjel za industriju
4. Spremni za sukcesiju obrta | Njemačka | Brandenburg | Ceh iz Donje Lužice
5. Jedinstveni poduzetnički ekosustav | Irska | Okrug Kerry | Javno-privatno partnerstvo
6. Go-international | Austrija | Beč | Gospodarska komora Austrije
7. Poduzetnička platforma | Portugal | Lisabon | Industrijska i trgovinska komora Portugala
8. Implantis| Rhone-Alpes | Lyon | Enterprise Rhone-Alpes International (ERAI) [15]

2.3. Učinkovito korištenje resursa u malim i srednjim poduzećima

Prema rezoluciji Europskog parlamenta učinkovito korištenje resursa u MSP-ima je već dugo u samom fokusu Europske komisije. S obzirom da je neodrživo visoka upotreba resursa ključan uzrok raznih ekoloških opasnosti kao što su klimatske promjene, krčenje šuma, gubitak bio raznolikosti i slabljenje usluga ekosustava, te kako svjetsko gospodarstvo za globalnu proizvodnju i apsorbiranje otpada koristi resurse koji odgovaraju količini jedne i pol planete (s time da se procjenjuje da će ta brojka dostići količinu dvije planete do 2030-ih), te

[14] Ibid., Serija vodiča
[15] Ibid.

da Europa ovisi o uvezenim resursima više od bilo koje druge regije u svijetu, mnogi resursi će u relativno kratkom roku biti iscrpljeni. [16]

Budući da se njena konkurentnost može znatno povećati samo povećanjem dodane vrijednosti koja se iz resursa dobiva u gospodarstvu te promicanjem održive opskrbe sirovinama iz europskih izvora. Kao doprinos očuvanju opskrbe sirovinama treba ojačati partnerstva za inovacije između istraživanja te sektora za industriju i gospodarenje otpadom radi povećanja potencijala za recikliranje glavnih sirovina. [17]

Pitanje prijelaza na cirkularnu ekonomiju u suštini je ekonomsko, u smislu pristupa sirovinama ili održive dostupnosti sirovina, reindustrijalizacije i dodatne digitalizacije Europe, otvaranja novih radnih mjesta i izazova klimatskih promjena, energetske nesigurnosti i oskudnih resursa. Učinkovitom upotrebom resursa trebaju se uzeti u obzir šira pitanja održivosti, uključujući ekološke, etičke, gospodarske i društvene dimenzije, te ju je potrebno s njima uskladiti. Prijelaz na cirkularnu ekonomiju zahtijeva sustavne promjene, što utječe na sve dionike u lancu vrijednosti, te znatne inovacije u tehnologiji, poslovanju i društvu u cjelini. Građani, mala poduzeća i lokalna nadležna tijela imaju posebnu ulogu u jamčenju učinkovite upotrebe resursa te u promicanju razdvajanja gospodarskog rasta i potrošnje resursa. Poduzeća su sama po sebi pokretačka snaga za prijelaz na cirkularnu ekonomiju. [18]

S obzirom da mala i srednja poduzeća čine 99 % poduzeća EU-a i zapošljavaju dvije trećine radne snage treba ih staviti u središte resursno učinkovite strategije EU-a.[19]

Podaci Eurostata o obradi gradskog otpada u EU-28 jasno pokazuju da još uvijek ne postoje jednaki uvjeti u politici o otpadu, a primjena i provedba postojećeg zakonodavstva predstavljaju znatne izazove. U prosjeku se samo 40 % krutog otpada ponovno upotrebljava ili reciklira, a ostatak odlazi na odlagališta ili na spaljivanje. Proizvodnja i potrošnja poljoprivrednih prehrambenih proizvoda čine znatan udio upotrebe resursa, sa znatnim učincima na okoliš, javno zdravlje, zdravlje i dobrobit životinja, te su potrebna održiva rješenja kako bi se na holistički način riješio problem neučinkovitosti prehrambenih resursa. Ukidanjem subvencija za proizvode koji su štetni za okoliš, uključujući izravne i neizravne

[16]Europski parlament (2015), Rezolucija Europskog parlamenta, prijelaz na cirkularnu ekonomiju http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0266_HR.html#def_1_11

[17] Ibid., Prijelaz na cirkularnu ekonomiju

[18] Ibid., Prijelaz na cirkularnu ekonomiju

[19] Publikacijski ured Europske unije (2014), Regional implementation of the SBA; https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cfb47ae4-abcf-4a18-8058-177976f15647 Europska komisija (2018), Pregled uspješnosti MSP: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en

subvencije za fosilna goriva, znatno bi se smanjile emisije stakleničkih plinova, pomoglo bi u borbi protiv klimatskih promjena te omogućilo prihvaćanje cirkularne ekonomije. [20]

Dokument Komisije „Prema kružnom gospodarstvu: program nulte stope otpada za Europu" (COM (2014) 0398); odobrava pristup Komisije dizajnu i inovacijama za cirkularnu ekonomiju, kojim se uspostavlja politički okvir za podržavanje učinkovite upotrebe resursa, kojim će se malim i srednjim poduzećima omogućiti da ekološke izazove pretvore u poslovne prilike, naglašava potrebne zakonodavne mjere kako bi došlo do prijelaza na cirkularnu ekonomiju. Za rješavanje nestašice resursa potrebno je smanjiti njihovo vađenje i upotrebu te potpuno razdvojiti rast od upotrebe prirodnih resursa. Voda, kao prirodni resurs koji se upotrebljava u postupcima proizvodnje te kao javno dobro, treba uzeti u obzir pri izračunavanju potrošnje sirovina te bi se trebala upotrebljavati na učinkovit način. [21]

Poduzeća, nadležna tijela i potrošači u EU-u unapređivanjem upotrebe resursa uz pomoć boljih zahtjeva u pogledu dizajna i uz pomoć zakonodavstva o otpadu kojim se prednost daje hijerarhiji otpada (te se tako potiče sprečavanje stvaranja otpada, ponovna uporaba, priprema za ponovnu uporabu i recikliranje) mogli bi ostvariti znatne neto uštede koje se procjenjuju na 600 milijardi eura, odnosno 8 % godišnjeg prometa, istovremeno smanjujući ukupne godišnje emisije stakleničkih plinova za 2 – 4 %. Povećanjem produktivnosti resursa za 30 % do 2030. BDP bi se mogao povećati za gotovo 1 % te bi se moglo otvoriti 2 milijuna dodatnih održivih radnih mjesta.[22]

Za provedbu cjelovite cirkularne ekonomije potrebna je uključenost svih relevantnih dionika, regija, gradova, lokalnih zajednica, malih i srednjih poduzetnika, nevladinih organizacija, predstavnika industrije, sindikata i građana. Javna svijest, percepcija građana i njihova uključenost ključni su za uspješan prijelaz na cirkularnu ekonomiju, nužno je posvetiti potrebnu pozornost i sredstva u obrazovanju i informiranju u cilju promicanja modela održive potrošnje i proizvodnje. Za prijelaz na cirkularnu ekonomiju potrebna su stručna radna snaga, te u okviru obrazovanja i izobrazbe treba voditi računa o potrebi za zelenim vještinama.[23]

Upotreba resursa u EU-u mora biti održiva do 2050. godine. To među ostalim zahtijeva potpuno smanjenje potrošnje resursa do održivih razina, na temelju pouzdanih mjerenja potrošnje resursa u cijelom lancu, strogu primjenu hijerarhije otpada, provedbu višestruke

[20] Eurostat (2016), Statistički podaci o otpadu, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics/hr
[21] Europska komisija (2015), Akcijski plan EU za kružno gospodarstvo, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_1&format=PDF
[22] Ibid.
[23] Ibid.

upotrebe resursa, posebice upotrebu biomase, odgovornu i održivu nabavu, stvaranje zatvorenog kruga za neobnovljive resurse, povećanje upotrebe obnovljivih izvora energije u okviru njihove obnovljivosti, postupno ukidanje otrovnih tvari, posebice ako postoje ili će se razviti sigurnije alternative u skladu s trenutačnim zakonodavstvom o kemikalijama, kako bi se zajamčio razvoj ciklusa neotrovnih materijala i poboljšala kvaliteta usluga ekosustava.[24]

U nastavku je nekoliko ključnih preporuka Europske komisije za unapređenje učinkovitog korištenja resursa za mala i srednja poduzeća. [25]

a) Politika proizvoda i ekološki dizajn

Dobro promišljene politike proizvoda kojom se povećava očekivano trajanje proizvoda, njegova trajnost, mogućnost ponovne uporabe i recikliranja; količina resursa koje proizvod upotrijebi tijekom svog trajanja, kao i mogućnost popravka, ponovne upotrebe i recikliranja uvelike su određeni prilikom faze dizajna.

b) Prema nultoj stopi otpada

Usvajanjem novih ciljeva u pogledu otpada moglo bi se otvoriti 180.000 radnih mjesta, EU bi postala konkurentnija te bi se smanjila potražnja za skupim i oskudnim resursima, postavljanje obvezujućih ciljeva za smanjenje komunalnog, komercijalnog i industrijskog otpada koje treba ostvariti do 2025., primjenu načela „plati koliko baciš" za preostali otpad uz obavezne odvojene sustave prikupljanja za papir, metal, plastiku i staklo kako bi se omogućila visoka kvaliteta reciklažnih sirovina; uvođenje obaveznog odvojenog prikupljanja biološkog otpada do 2020. godine.

Povećanje ciljeva u pogledu recikliranja / pripreme za ponovnu uporabu na najmanje 70% komunalnog krutog otpada i 80% recikliranja ambalažnog otpada do 2030. na temelju pouzdane metode izvješćivanja kojom se sprečava prijava odbačenog otpada (odlaganog ili spaljivanog) kao recikliranog otpada, upotrebom jednake usklađene metode za sve države članice s vanjskim provjeravanjem statistike. Uvesti obavezu subjekata koji se bave recikliranjem da prijavljuju „ulazne" količine otpada u pogon za razvrstavanje te „izlaznu" količinu reciklata koji izlaze iz pogona za recikliranje. Obavezno postupno smanjenje svih oblika odlaganja otpada koje bi se provodilo u skladu sa zahtjevima za recikliranje u tri faze (2020., 2025. i 2030.) i koje bi vodilo do zabrane svih oblika odlaganja, osim određenog

[24] Europski parlament (2015), Rezolucija Europskog parlamenta, prijelaz na cirkularnu ekonomiju http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0266_HR.html#def_1_11
[25] Ibid.

opasnog otpada i preostalog otpada za koje je odlaganje ekološki najprihvatljivije rješenje, poticanje država članica na uvođenje pristojbi za odlaganje i spaljivanje.

c) Održive zgrade

Učinkovito korištenje resursa u građevinskom sektoru (COM(2014)0445); potreban je pristup građevinarstvu koji bi se temeljio na planu i njegovim dugoročnim ciljevima.

Potpuna provedba načela i zahtjeva cirkularne ekonomije u sektoru građevinarstva te da dodatno razradi politički okvir o učinkovitoj upotrebi resursa u zgradama, a to uključuje razrađivanje pokazatelja, standarda, metoda i zahtjeva kvalitete u pogledu upotrebe zemljišta i urbanizma, arhitekture, visokogradnje, izgradnje, održavanja, prilagođavanja, energetske učinkovitosti, obnove te ponovne uporabe i recikliranja. Pokazatelji o održivim zgradama bi trebali također uključivati zelenu infrastrukturu, kao što su zeleni krovovi; naglašava važnost sveobuhvatne vizije europskih zgrada s jasnim i ambicioznim srednjoročnim i dugoročnim ciljevima te planovima za provedbu te vizije.

d) Razvoj tržišta za sekundarne sirovine

Razvoj mjera za poticanje i olakšanje razvoja tržišta visokokvalitetnih sekundarnih sirovina i razvoja poduzeća na području ponovne uporabe sekundarnih sirovina.

Izradu programa industrijske simbioze kojima se podržavaju industrijske sinergije za ponovnu uporabu i recikliranje, kojima se poduzećima, pogotovo malim i srednjim, pomaže da saznaju kako njihova energija, otpad i nusproizvodi mogu drugima poslužiti kao resursi; ističe da postoje slični koncepti, kao što je pristup „od kolijevke do kolijevke” i industrijska ekologija.

e) Ostale mjere

Postupcima javne nabave u kojima se prednost daje ponovno upotrijebljenim, popravljenim, ponovno proizvedenim, obnovljenim proizvodima te drugim održivim i resursno učinkovitim proizvodima i rješenjima, a ako im se ne da prednost, treba se primijeniti načelo „poštuj ili objasni”. Postupci javne nabave ne bi trebali uvijetima isključivati MSP.

Potreban je fiskalni okvir kojim bi u skladu s načelom „onečišćivač plaća”, odaslale prave poruke za ulaganje u učinkovitu upotrebu resursa, modernizaciju postupaka proizvodnje i proizvodnju proizvoda koji su trajniji i lakše se mogu popraviti.

3. STRATEŠKI OKVIR ZELENOG RASTA U KONTEKSTU MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

U ovom poglavlju bit će predstavljeni osnovni dokumenti kao što su Zeleni akcijski plan za mala i srednja poduzeća i Akcijski plan za ekološke inovacije, te prijelaz na zeleno gospodarstvo, kao i utjecaj na tržište rada.

3.1. Zeleni akcijski plan za mala i srednja poduzeća

Europska komisija je 2014. godine donijela Zeleni akcijski plan za MSP-a kako bi malim i srednjim poduzećima omogućili pretvaranje ekoloških izazova u poslovne prilike. Cilj Zelenog akcijskog plana za MSP-ove općenito je povećanje učinkovitosti korištenja resursa. Zeleni akcijski plan (ZAP) usmjeren je na mjere na razini Europe koje su osmišljene tako da se uklapaju u postojeće „zelene" inicijative potpore MSP-ovima na nacionalnim i regionalnim razinama i da ih ojačaju. Sastavljen je na temelju savjetovanja s dionicima u državama članicama koji su aktivni u tom području te će biti proveden u suradnji s njima. Većina država članica i mnoge regije odredile su organizacije i instrumente, posebno u okviru financiranja regionalne politike, za potporu MSP-ovima u područjima obuhvaćenima ovim Akcijskim planom. Spomenute mjere obuhvaćaju pružanje informacija, izgradnju kapaciteta, promicanje suradnje i umrežavanja, izravno financiranje, olakšavanje pristupa financiranju i dr. EU će, primjerice, u okviru kohezijske politike podupirati mjere relevantne za ZAP. Države članice složile su se da će dodijeliti više od 100 milijardi eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj za ulaganja u MSP-ove, niskougljično gospodarstvo te istraživanje i razvoj. Ciljevi ZAP-a su (1) učinkovitije korištenje resursa u europskim MSP-ovima, (2) potpora zelenom poduzetništvu, (3) iskorištavanje prilika u zelenijim lancima vrijednosti i (4) olakšavanje pristupa tržištu zelenim MSP-ovima. ZAP se predstavlja zajedno s Komunikacijom *Inicijativa za zeleno zapošljavanje. – Iskorištavanje potencijala zelenoga gospodarstva za stvaranje radnih mjesta,* kojom se predlaže plan potpore stvaranju zelenih radnih mjesta u cijeloj EU-u, te s komunikacijom *Prilike za učinkovitije korištenje resursa u građevinskom sektoru*, kao i s Paketom za kružno gospodarstvo i Revizijom konkretnog cilja u području smanjenja otpada. Cilj Zelenog akcijskog plana jest pridonijeti reindustrijalizaciji Europe kao što se zagovara u Komunikaciji za europsku industrijsku renesansu (COM (2014) 14) i uz potporu Europskog vijeća, i to povećanjem konkurentnosti MSP-ova i pružanjem potpore razvoju zelenog poslovanja u svim europskim regijama, posebno s obzirom na činjenicu da u ovoj fazi postoje

znatne razlike u učinkovitosti korištenja resursa između različitih sektora i država članica.[26] Akcijski plan temelji se na Akcijskom planu za ekološke inovacije (EcoAP), u kojem se zadaje smjer politici ekoloških inovacija i financiranju u sklopu strategije Europa 2020. Brojne mjere i instrumenti EcoAP-a vrlo su važni za MSP-ove. To su, primjerice, Europska ljestvica uspjeha u inoviranju, Promatračka skupina za ekološke inovacije, Europski forum za ekološke inovacije, europska partnerstva za inovacije i instrumenti financiranja ekoloških inovacija u sklopu programa Obzor 2020. Mjere predstavljene u Zelenom akcijskom planu i EcoAP-u se nadopunjavaju, čime nastaju važne sinergije. Tijekom cijele faze provedbe osigurat će se odgovarajuća koordinacija između EcoAP-a i Zelenog akcijskog plana.[27]
Ukupna količina otpada u EU-28 stvorenog u svim gospodarskim djelatnostima i u kućanstvima 2014. iznosila je 2.503 milijuna tona. Veliki dio ukupnog otpada se ne reciklira, kompostira ili ponovno koristi, iz čega je vidljivo da postoje ogromne količine vrijednih resursa koji se ne iskorištavaju u dovoljnoj mjeri te značajne poslovne prilike za mala i srednja poduzeća (MSP) koja mogu koristiti i prodavati zelene proizvode, usluge i rješenja.[28] Poslovne prilike mogu se stvoriti i uključivanjem više kružnih poslovnih modela i zelenih tehnologija u postojeće i buduće MSP-ove u svim sektorima, uključujući uslužni. [29]

U strategiji Europa 2020. navodi se prioritet EU-a da razvije održivo gospodarstvo i odredi ambiciozne općenite ciljeve u borbi protiv klimatskih promjena i energetsku učinkovitost. U Zakon o malom poduzetništvu (ZMP) naglašeno je da bi EU i države članice trebali omogućiti MSP-ovima da ekološke izazove pretvore u prilike. Zelenim akcijskim planom (ZAP) jasno se opisuje smjer i okvir načina na koji EU u partnerstvu s državama članicama i regijama namjerava pomoći MSP-ovima u iskorištavanju poslovnih prilika koje se pružaju tijekom prelaska na zeleno gospodarstvo. Zeleno gospodarstvo" je model kojim se „osigurava rast i razvoj, štiti ljudsko zdravlje i blagostanje, pružaju zadovoljavajuća radna mjesta, smanjuje nejednakosti i ulaže u bioraznolikost te ju čuva, uključujući usluge ekosustava koje pruža (prirodni kapital), zbog njezine stvarne vrijednosti i temeljnog doprinosa ljudskom i gospodarskom blagostanju". (Definicija iz Odluke br. 1386/2013/EU Europskog parlamenta i

[26] Zeleni akcijski plan (2014), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0440&from=EN
[27] Europska komisija (2014), Eko inovacijski plan, http://ec.europa.eu/environment/ecoap/index_en.htm
[28] Eurostat (2016), Statistički podaci o otpadu, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics/hr
[29] Europska komisija (2014), Eko inovacijski plan, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0440&from=EN

Vijeća od 20. studenoga 2013. o Općem programu djelovanja Unije za okoliš do 2020. „Živjeti dobro unutar granica našeg planeta"). [30]

Učinkovitijim korištenjem resursa u MSP-ovima stvara se ogroman potencijal za smanjenje troškova proizvodnje i povećanje produktivnosti. Na temelju izračuna pokazalo se da bi se boljim korištenjem resursa mogle ostvariti uštede od ukupno 630 milijardi eura godišnje u europskoj industriji. MSP-ovima se ne pruža dovoljna potpora u njihovim naporima za ostvarivanjem ušteda učinkovitijim korištenjem resursa. To bi moglo rezultirati ne samo rastućim jazom u produktivnosti u Europi između poduzeća koja rade na učinkovitijem korištenju resursa i onih koja to ne čine, već bi moglo oslabiti i ukupnu konkurentnost europskih poduzeća, kao i šanse mnogih MSP-ova da se pozicioniraju u svjetskim lancima vrijednosti. Za učinkovitije korištenje resursa potrebno je specijalizirano znanje koje obično nije dostupno u MSP-ovima te oni stoga trebaju savjete da bi mogli uočiti potencijalne dugoročne koristi uvođenja inovacija u svoje postupke i organizaciju kako bi se resursi učinkovitije koristili. [31]

U Zelenom akcijskom planu navedeni su općeniti ciljevi i mjere koje će se provesti na europskoj razini u sklopu višegodišnjeg financijskog okvira 2014. – 2020. Sve mjere uzimaju u obzir potencijal za poduzeća koji proizlazi iz učinkovitog korištenja resursa i pristupa zelenim tržištima. Navedene su sljedeće mjere: [32]

- **Ekologizacija MSP-ova za povećanje konkurentnosti i održivost**

Sprečavanje i ispravljanje štete nanesene okolišu i prijelaz na gospodarstvo s niskim emisijama ugljika predstavlja društveni izazov koji također nudi nove poslovne prilike za poduzeća. Ipak, da bi „ekološke inovacije", kao i bilo koje druge vrste inovacija, mogle napredovati, potreban je plodan ekosustav, a zeleni inovatori ovise o potpori da bi mogli razvijati svoje ideje i o pristupu financiranju da bi ih mogli ostvariti. Razvoju zelenog poduzetništva pogoduje blizina znanstvenih institucija, kao i dostupnost kvalificirane radne snage i industrijskih veza kojima se olakšava međusektorska suradnja te uvjeti u kojima je moguća pojava ekološki inovativnih klastera.

[30] Europska komisija, (2013.) Zakon o malom poduzetništvu, https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/small-business-act_en

[31] Europe INNOVA (2012.)."Guide to resource efficiency in manufacturing: Experiences from improving resource efficiency in manufacturing companies". https://www.greenovate-europe.eu/sites/default/files/publications/REMake_Greenovate%21Europe%20-%20Guide%20to%20resource%20efficient%20manufacturing%20%282012%29.pdf

[32] Europska komisija (2014), Zeleni akcijski plan za MSP: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/green-action-plan_en

- **Zeleno poduzetništvo za poduzeća budućnosti**

Prerada, popravljanje, održavanje, recikliranje i ekološki dizajn imaju velik potencijal da postanu pokretači gospodarskog rasta i stvaranja radnih mjesta dajući istovremeno značajan doprinos borbi za zaštitu okoliša. Inovacijom i izmjenom dizajna proizvoda, proizvodnih i poslovnih modela poduzeća mogu smanjiti korištenje skupih primarnih sirovina i stvarati manje otpada. 60 % ukupnog otpada u EU-u koji se ne reciklira, kompostira ili ponovno koristi, (u 2016. u EU-28 obrađeno je otprilike 2320 milijuna tona otpada) [33]. Time se MSP-ovima pruža gospodarske prilike za iskorištavanje međusektorskih lanaca vrijednosti u kojima se resursi učinkovitije koriste.

- **Prilike za MSP-ove u zelenijem lancu vrijednosti**

U kružnom gospodarstvu dodana vrijednost u proizvodima zadržava se što je moguće dulje i ne stvara se otpad. Resursi ugrađeni u proizvode aktivno se koriste i nakon što dođe kraj uporabnog vijeka proizvoda, čime se stvara nova vrijednost. Simbiotičko gospodarstvo temelji se na praksi da se nusproizvodi jednog poduzeća ili sektora (uključujući energiju, vodu, logistiku i materijale) koriste u drugome. „Kružnim" ili „simbiotičkim" gospodarstvom povećava se ušteda resursa i smanjuju se troškovi maksimalnim produljenjem vremena korištenja resursa, proizvoda i komponenti. Za bolje i učinkovitije korištenje resursa smanjenjem količine otpada i pretvarenjem otpada u nova dobra i usluge potrebne su ekološke inovacije, novi posrednici i brokerske usluge. MSP-ovima i poduzetnicima potrebno je okruženje koje ih podupire u stvaranju novih industrijskih odnosa u kojima će im biti omogućeno preusmjeravanje na kružno gospodarstvo.

- **Pristup tržištima za zelene MSP-ove**

Učinkovit rad na rješavanju velikih globalnih ekoloških izazova kao što su klimatske promjene strateški je interes EU-a. Uz visoku stopu gospodarskog rasta i, u nekim slučajevima, rane faze industrijalizacije, u mnogim se zemljama okoliš vrlo brzo iscrpljuje i rastu količine emisija. Ključno će biti pružiti tim zemljama pomoć u prelasku na zeleno gospodarstvo. EU istovremeno ima i vodeću ulogu u zelenim i niskougljičnim tehnologijama pomoću kojih se europskim poduzećima, posebno MSP-ovima u tim zemljama, otvaraju izvrsne mogućnosti kombiniranja općenitih ciljeva povezanih s borbom protiv klimatskih promjena i drugih ciljeva u području zaštite okoliša s razvojem trgovine, ulaganja i poslovanja.

[33] Eurostat (2016), Statistički podaci o otpadu, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics/hr

3.2. Akcijski plan za ekološke inovacije

Eko-inovacija je „svaka inovacija koja postiže napredak ka cilju održivog razvoja smanjenjem utjecaja na okoliš, povećanjem otpornosti na pritiske na okoliš ili korištenjem prirodnih resursa učinkovitije i odgovornije“. Drugim riječima, kako bi se zaštitio okoliš i industrija EU-a učinila konkurentnijom, potrebne su nove tehnologije, procesi i poslovni modeli u kojima se resursi koriste učinkovitije. Ta rješenja nazivamo „ekološkim inovacijama”. [34]

Cilj je EU-a pretvoriti Europu u resursno učinkovito gospodarstvo s niskim emisijama ugljika. To će zahtijevati temeljne promjene u proizvodnji i potrošnji u cilju smanjenja pritiska na okoliš. Ekološke industrije mogu u tome pomoći. Njima se može spriječiti i ispraviti šteta za okoliš i riješiti problemi kao što su buka i šteta za ekosustave. One daju važan doprinos sektorima kao što su otpad i gospodarenje otpadnim vodama, obnovljivi izvori energije, onečišćenje zraka i održiva gradnja. U prosincu 2011. Europska komisija usvojila je Akcijski plan za ekološke inovacije (EcoAP) s ciljem ubrzavanja tržišnog prihvaćanja ekoloških inovacija rješavanjem njegovih prepreka i pokretača gospodarskog razvoja. Mnogi ciljevi EcoAP-a spojili su se u koncept kružne ekonomije - ekonomije koja od prirode uči tako da ne troši ništa. Eko-inovacija je ključna za postizanje mnogih aspekata kružne ekonomije: industrijske simbioze i ekologije, dizajna od kolijevke do kolijevke i novih, inovativnih poslovnih modela. Akcijski plan za ekološke inovacije usmjeren je na pokretače ekoloških inovacija i prepreke njihovom širenju. On pomaže u financiranju istraživačkih i inovacijskih projekata i ekološki inovativnih poduzeća. Putem Programa za konkurentnost i inovacije omogućuje se pristup financiranju za mala poduzeća u cilju olakšavanja istraživanja i inovacija. [35]

Europska zelena industrija je u procvatu; sektor industrije okoliša porastao je za više od 50% u razdoblju između 2000. i 2011. godine [36], jedan je jedini gospodarski sektor koji je uspio od financijske krize 2008. godine. Više od 3 milijuna ljudi već radi u eko industriji u EU-u, a europska poduzeća opskrbljuju trećinu globalnog tržišta zelenih tehnologija - tržište vrijedno tri bilijuna eura, a očekuje se da će se udvostručiti u narednim godinama [37]. Eko-inovacija stoga ima veliki potencijal kao pokretač radnih mjesta i rasta.

[34] Odluka br. 1639/2006 / EU o uspostavljanju Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije. Preuzeto sa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32006D1639

[35] Europska komisija (2014), Inovacije za održivu budućnost - Akcijski plan za ekološke inovacije (Eco-AP) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0899&from=EN

[36] Europska agencija za okoliš (2015): http://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/report/0c-executivesummary

[37] Europska komisija (2012), Ekonomika okoliša: http://ec.europa.eu/environment/enveco/jobs/

Ekološke tehnologije čine važan dio gospodarstva EU-a. Njihov je godišnji promet (podaci ažurirani 2015.) oko 320 milijardi EUR i povećao se za 8% od 2004. EU drži jednu trećinu svjetskog tržišta, koje bi se moglo udvostručiti na više od 2200 milijardi EUR do 2020. Jedan od problema s kojima se suočavaju nove tehnologije je izgradnja vjerodostojnosti. Shemom EU-a za provjeru ekoloških tehnologija, koja se sastoji od mreže centara, trebalo bi se povećati povjerenje tržišta provjerom uspješnosti ekoloških inovacija. Potpora je također dostupna i u okviru programa LIFE, za područja kao što su ublažavanje klimatskih promjena, smanjenje otpada i učinkovitije korištenje prirodnih resursa, sprječavanje onečišćenja, upravljanje otpadnim vodama, rijekama, morima i obalama i unaprjeđenje gradskog okoliša. Do 2015. je sufinancirano više od 1950 projekata, što predstavlja ulaganje od 3,6 milijarde EUR, od čega je doprinos iz LIFE-a iznosio 1,2 milijarde eura. [38]

Europa svake godine[39] na istraživanje i razvoj potroši 0,8 % BDP-a manje od SAD-a i 1,5 % manje od Japana. Osim toga, osjećaju se i posljedice odljeva mozgova jer se najbolji istraživači i inovatori sele u države koje imaju povoljnije uvjete. Iako je tržište EU-a najveće na svijetu, i dalje je rascjepkano i nedovoljno pristupačno inovacijama. U namjeri da promijeni te trendove EU je razradio koncept „Unije inovacija" čiji je cilj:

- u Europi postići vrhunske znanstvene rezultate;
- ukloniti prepreke inovacijama, poput skupog patentiranja, rascjepkanog tržišta, sporog utvrđivanja normi i manjka vještina, koje trenutno sprječavaju brz prijenos ideja na tržište;
- provedbom inovacijskih partnerstava među institucijama EU-a, nacionalnim i regionalnim vlastima te poduzećima revolucionirati način na koji javni i privatni sektor rade zajedno.

Unija inovacija ključno je ulaganje za budućnost. Naime, ako se do 2020. ostvari cilj da u istraživanje i razvoj uloži 3 % BDP-a EU-a, to bi do 2025. godine moglo rezultirati otvaranje 3,7 milijuna radnih mjesta i godišnji rast BDP-a od 795 milijardi eura. [40].

3.3. Prijelaz na zeleno gospodarstvo

„Sa više od 7,4 milijarde ljudi danas u svijetu, ljudska potrošnja prirodnih resursa eksponencijalno se povećala posljednjih godina do točke kada su naši prirodni resursi

[38] Europska komisija (2015), Korištenje inovacija, https://ec.europa.eu/environment/basics/green-economy/innovation/index_hr.htm

[39] Europski parlament (2017), Inovacijska politika, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2017/N54598/hr.pdf

[40] Kratki vodič o Europskoj uniji (2017) www.europarl.europa.eu/factsheets/hr, Procjena provedbe programa Obzor 2020.: http://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2017/06-13/0253/P8_TA(2017)0253_HR.pdf

nedovoljni da bi održali potražnju. Ova sve veća potrošnja ljudi, čvrsti otpad koji proizvodi svjetska populacija, kao i industrijski otpad, stvorili su ekološku oskudicu i pogoršali pogoršanje našeg okoliša. Prema Global Footprint Network, čovječanstvo koristi ekvivalent 1,5 planeta za pružanje resursa koje koristimo i apsorbiraju naš otpad. To znači da Zemlji treba godinu i šest mjeseci da regenerira ono što koristimo u godini dana. U tom pogledu, održivost je pitanje života i smrti ljudi na planeti. Osim održavanja mira na zemlji kao primarnog cilja, nužno je zaustaviti prekoračenje resursa i uzeti u obzir okolišno pitanje - kao najvažniji zadatak čovječanstva.“[41] S obzirom na navedeno, razumljiv je zaokret na zeleno gospodarstvo.

U tom konktekstu, zeleno poduzetništvo moglo bi se definirati kao oblik poduzetništva koji svoje djelovanje temelji na prijateljskom odnosu prema okolišu, prirodi te ukupnoj bio raznolikosti [42]. Zeleno poduzetništvo je djelatnost koja se svjesno bavi pitanjem okoliša, kroz realizaciju poduzetničkih ideja koje imaju pozitivan utjecaj na okoliš, a istovremeno su financijski održive [43]. Pa se tako za zelenog poduzetnika može reći da je to osoba koja pokreće pothvat čiji su proizvodi i procesi u skladu s okolišem. Prvi pokušaji definiranja zelenog poduzetništva nastaju 1990-ih godina u knjizi Gustava Berlea "*The Green Enterpreneur*" [44]. Zeleno poduzetništvo ima potencijal da razbije postojeći ekonomski model koji se temelji na neodrživom iskorištavanju zemljinih resursa, kroz zamjenu postojećeg konvencionalnog načina proizvodnje novim ekološkim, stvarajući proizvode i usluge vrhunske kvalitete, a bez negativnog utjecaja na okoliš. Najvažnije karakteristike zelenih poduzetnika su:

- jaka unutarnja motivacija s posebnom brigom za probleme okoliša
- upućenost u društvene i ekološke probleme
- temelje svoje djelovanje na aktivnostima koje imaju pozitivan utjecaj na okoliš, a istodobno su financijski održive. [45]

Treba razlikovati zeleno upravljanje postojećim tvrtkama i svjesno stvaranje poslovne ideje čija je osnova zeleno poduzetništvo. U prvom slučaju tvrtke djeluju na ekološki, odnosno štedljiv način, ali to nije osnovna namjera, već više nuspojava radi financijske dobrobiti. Drugi slučaj su oni poduzetnici kojima je briga za okoliš motiv djelovanja. U tom kontekstu

[41] Szabo A. (2017), Green SMEs in the European Union, Management, Enterprise and Benchmarking in the 21st Century, Budapest, 2017
[42] Kosa.hr (2013), dostupno na http://www.kosa.hr/index.php/zeleno-poduzetnistvo , (pristupljeno 2.11.2019.)
[43] Definicija zelenog poduzetništva „green enterpreneurship“ (2016), dostupno na: http://greentproject.eu/wp-content/uploads/2016/01/Definition-green-entrepreneurship.pdf , (pristupljeno 2.11.2019.)
[44] Ibid., str 1
[45] Kosa.hr (2013), dostupno na http://www.kosa.hr/index.php/zeleno-poduzetnistvo, (02.11.2019.)

može se reći da je zeleno gospodarstvo ono čiji se rast temelji na smanjenju emisije ugljičnog dioksida, učinkovitijem korištenju energije i resursa i bez negativnog utjecaja na ekosustav i biološku raznolikost [46].

Model *zelenog rasta* koji vodi ka niskougljičnom gospodarstvu u kojem se učinkovito koriste resursi, otporno na klimatske promjene, koristi se za prikazivanje strukturnih gospodarskih promjena koje su u prvom redu potaknute pomanjkanjem resursa, tehnološkim promjenama i inovacijama, novim tržištima i promjenama obrazaca potražnje u industriji i među potrošačima[47]. Resursi te cijene sirovina i energije[48] već utječu na strukturu troškova u poduzećima jer će globalna potražnja za tim resursima nastaviti rasti uslijed povećanja potrošnje u gospodarstvima u nastajanju. Današnji linearni model „uzmi, izradi, konzumiraj, baci" postupno će ustupiti mjesto kružnom modelu u kojem se iz svake tone materijala, svakog džula energije i svakog hektara zemlje štednjom, ponovnom uporabom i recikliranjem materijala dobiva veća dodana vrijednost i korist i u kojem će produktivnosti resursa određivati buduću konkurentnost[49].

Zajednički vremenski okvir koji se primjenjuje na 7. Akcijski program zaštite okoliša, Višegodišnji financijski okvir EU-a za razdoblje 2014. - 2020., Strategiju Europa 2020. i Okvirni program za istraživanje i inovacije (Obzor 2020.) nudi jedinstvenu priliku za iskorištavanje sinergija u politici, ulaganju i istraživačke aktivnosti za potporu prelaska na zeleno gospodarstvo.[50]

Zeleni rast istodobno predstavlja izazov i priliku za tržište rada i vještine koje su opet glavni čimbenici koji omogućuju zeleni rast. Prelaskom će doći do korjenitih promjena u čitavom gospodarstvu i u velikom broju sektora: stvorit će se nova radna mjesta, neki će se poslovi zamijeniti drugima, a neki iznova definirati[51]. U tom kontekstu, bolje određivanje ciljeva i usklađivanje mjera i alata za tržište rada ključni su za stvaranje potrebnih uvjeta za

[46] Ibid., str 2

[47] OECD (2011.), *Towards green growth* (Put prema zelenom rastu); UNEP (2011.), *Towards a green economy* (Put prema zelenom gospodarstvu); https://www.oecd.org/greengrowth/48012345.pdf

[48] COM(2019) završna verzija, *Komunikacija „Okvir za klimatsku i energetsku politiku u razdoblju 2020. – 2030."* https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52014DC0015 i COM(2019) završna verzija, *Komunikacija „Cijene i troškovi energije u Europi"*. https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2019:0001:FIN:HR:PDF

[49] COM(2014) 0398, *Za kružno gospodarstvo: program nulte stope otpada za Europu,* https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52014DC0398R(01)

[50] Europska agencija o okolišu: https://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/report/0c-executivesummary

[51] OECD (2012.), *The jobs potential of a shift towards a low carbon economy* (Potencijal prelaska na niskougljično gospodarstvo za stvaranje radnih mjesta); https://www.oecd.org/els/emp/50503551.pdf OECD (2012.), *OECD Employment Outlook 2012* (Predviđanja OECD-a u pogledu zapošljavanja u 2012.), vidi poglavlje 4. *„What green growth means for workers and labour market policies: an initial assessment"* (Što zeleni rast predstavlja za radnike i politike tržišta rada: početna procjena); Međunarodna organizacija rada (ILO) (2011.), *Skills for green jobs, a global view* (Globalni pregled vještina za zelene poslove)

podupiranje zelenog zapošljavanja, popunjavanje manjka vještina i nestašice radnika te predviđanje promjena u potrebama za ljudskim kapitalom.

Zeleno poduzetništvo ima veliki tržišni potencijal u Republici Hrvatskoj, naročito u sektorima poljoprivrede, turizma i ribarstva.[52]

3.4. Utjecaj na tržište rada

Prema izvješću OECD-a (Implikacije zelenog rasta na zapošljavanje: povezivanje radnih mjesta, rasta i zelene politike) iz 2017. po pitanju zaposlenosti i zelenog rasta naglašeni su slijedeći zaključci:

- Ambiciozne zelene politike koje poboljšavaju kvalitetu okoliša uz održavanje gospodarskog rasta ne moraju naštetiti ukupnoj zaposlenosti - ako se dobro provode.
- Zelene politike mogu postići stvaranje novih radnih mjesta u većem broju „zelenih" gospodarskih sektora i tranzicijom gospodarstva prema intenzivnijim uslužnim sektorima, dok se uništavanje radnih mjesta posebno događa u „smeđim" sektorima čije aktivnosti zamjenjuju zeleni. Taj efekt na zaposlenost u drugim sektorima također može biti značajan.
- Upotreba državnih prihoda od porezne reforme na okoliš za smanjenje poreza na rad, ublažavanje neželjenih posljedica distribucije i financiranje programa obrazovanja i osposobljavanja može biti presudna u postizanju ukupnih pozitivnih rezultata zaposlenosti iz zelenih politika.
- Dobro djelujuća tržišta rada važna su radi postizanja glatke tranzicije i reintegracije radnika koji izgube posao.
- Postojeći alati politike tržišta rada u velikoj su mjeri dovoljni, ali se mogu učinkovitije primijeniti. Sustavi obrazovanja i osposobljavanja koji pripremaju radnike za buduće potrebe za radnom snagom posebno su važni kako bi se tranzicija ublažila. Posebna bi se pozornost trebala posvetiti regijama s visokim udjelom radnika u „smeđim" sektorima.
- Potrebna su dodatna istraživanja kako bi se kvantificirale sve dimenzije zaposlenosti zelenih politika, osobito u odnosu na učinke unutar sektora poduzeća, politike kružne ekonomije i široke interakcije sa socioekonomskim trendovima. [53]

[52] Kosa.hr (2013), dostupno na: http://www.kosa.hr/index.php/zeleno-poduzetnistvo (pristupljeno 02.11.2019.)
[53] Implikacije zaposlenosti i zelenog rasta (2017) - Employment Implications of Green Growth: Linking jobs, growth, and green policies, Preuzeto sa: http://www.oecd.org/greengrowth/countries-are-progressing-too-slowly-on-green-growth.htm

Zelena radna mjesta je moguće stvoriti zelenim marketingom, o kojemu se počelo detaljnije diskutirati početkom 1970ih godina kada je bilo potrebo voditi računa o globalnoj konkurenciji za koju se smatralo da se postiže kroz smanjenje zagađivanja okoliša.[54] „Zeleni marketing je oblik društvenog marketinga u kojemu proizvodi, usluge i sve marketinške aktivnosti planiraju i implementiraju uzimajući u obzir djelovanje i utjecaj koji mogu imati na okoliš i društvo u cjelini.[55] Zelenim marketingom se velika pažnja poklanja zelenim potrošačima bez kojih ne bi bilo zelene potražnje, uslijed čega nastaje potreba za stvaranjem novih zelenih radnih mjesta, odnosno zelene proizvodnje.[56]

Prema istraživanju autora ekonometrijska analiza pokazuje da su bolji pristup financijama, aktivne politike tržišta rada i veći rast BDP-a statistički važni uvjeti za postizanje povećanja zaposlenosti MSP-a.[57]

Zelena radna mjesta nastaju uslijed potrebe za stvaranjem zelenih proizvoda i usluga (proizvode se ekološki prihvatljivi proizvodi) i zelene amabalaže koja nastaje recikliranjem otpada, odnosno povratom već korištenih proizvoda koji se koriste za proizvodnju nekih novih proizvoda. Zelena radna mjesta podrazumijevaju očuvanje postojećih i kreiranje novih radnih mjesta uslijed svake akcije koja se odnosi na očuvanje okoliša, odnosno na održivu proizvodnju. „Zelena radna mjesta uključuju poslove proizvodnje roba i usluga koje sprečavaju, ograničavaju, minimiziraju ili ispravljaju štetu u okolišu, vodi, zraku i tlu, kao i probleme vezane uz otpad, buku i eko-sustave. Prema podacima Europske komisije više od 20 milijuna poslova u Europi već je povezano s okolišem. Ekoindustrija raste 3 puta bržom stopom od prosječnog gospodarskog rasta. Sada je svako 50. radno mjesto u Europi zeleno, a za 10 godina će se njihov broj udvostručiti. Poslovi budućnosti su vezani za zelena radna mjesta.“[58] Zelena radna mjesta nastaju pokretanjem projekata energetske učinkovitosti i uštede sirovina, nastaju korištenjem obnovljivih izvora energije, učinkovitim gospodarenjem otpadom i zaštitom okoliša, bioraznolikosti i ekosustava. Od 2008. do 2010. godine u sektoru obnovljive energije stvoreno je oko milijun radnih mjesta, a cijeli se sektor pokazao otpornim na krizu. Između 2010. i 2011. godine broj radnih mjesta porastao je na 1.186.000. Ako

[54] Tolušić, Z., Dumančić, E., Bogdan, K., Društveno odgovorno poslovanje i zeleni marketing, Agroeconomia Croatica 4:2014 (1) 25-31, str. 26.-27., dostupno na: https://ageconsearch.umn.edu/bitstream/208769/2/4.pdf (21.10.2019.)

[55] Lacković, Z. i Andrlić, B. (2007). Osnove strateškog marketinga, Veleučilište u Požegi, Požega

[56] Ibid. Tolušić, str 3.

[57] Basarac Sertić, M.; Harc, M. (2016) The determinants of employment of small and medium-sized enerprises end European Union: A panel data analysis, Proceedings of the ISCCRO – International Statistical Conference in Croatia – Zagreb CSA, 2016. 166-173.

[58] Zelena radna mjesta - poslovi budućnosti, Središnji državni portal; Vlada Republike Hrvatske, (2015)., dostupno na: https://vlada.gov.hr/zelena-radna-mjesta-poslovi-buducnosti/17346 (02.11.2019.)

Europa uspješno usvoji klimatske strategije s ciljem dostizanja 100% energije iz obnovljivih izvora tada bi do 2020. godine moglo biti stvoreno dodatnih 3 milijuna radnih mjesta, a do 2050. godine i do 6 milijuna radnih mjesta.[59]

Zelena radna mjesta je moguće razviti u svim sektorima, posebno u sektorima visokih tehnologija koje se povezuju s obnovljivim izvorima energije te u uslužnim djelatnostima poput ugostiteljstva, prijevoza, turizma, graditeljstvo, proizvodnja solarnih elektrana, te obrazovanja.

Stvaranje zelenih radnih mjesta na području Europe podrazumijeva aktivnosti održivog lokalnog razvoja kroz postizanje pune zaposlenosti, koja se ostvaruje kroz ekoturizam, proizvodnjom obnovljive energije te kroz organski uzgoj i stočarstvo. Pomoć poduzetnicima iz navedenih sektora nudi vlada, lokalna zajednica te lokalni poslovni subjekti i tehnička učilišta. Zelenim radnim mjestima na području Europe utjecalo se na stvaranje nove infrastrukture, na smanjenje nezaposlenosti, na poraste prihoda i kvalitete života lokalne zajednice. Neke države Europske unije koje imaju najviše uspjeha u navedenom su: [60]

Grčka (npr. selo Anavra u kojem su se stočari okrenuli organskom i integriranom uzgoju, osnovanju farmi s velikim brojem različitih vrsta domaćih životinja, čije je meso strogo certificirano te zadovoljava međunarodne standarde kvalitete).

Njemačka (grad Bremerhaven – bazirao se na iskorištavanje kvalificirane radne snage koja je bila zaposlena u propaloj brodogradnji pa je 2001. godine investirao u infrastrukturu i istraživanja u sektoru vjetroenergije uslijed čega je grad postao nacionalno središte za industriju pučinske vjetroenergije s velikim brojem zaposlenika; po uzoru na navedenu preobrazbu, i drugi su gradovi u Njemačkoj koristili mogućnosti koje su nudili obnovljivi izvori energije – u tom sektoru u cijeloj Njemačkoj do 2012. godine nastalo je ukupno 117.900 zelenih radnih mjesta).

Belgija (mala i srednja poduzeća otvaraju nova radna mjesta u sektoru poljoprivrede, graditeljstva i prehrane; u Bruxellesu i Valoniji naglasak se stavlja na energetsku učinkovitost zgrada u suradnji sa sektorom graditeljstva - promiče se niskoenergetska potrošnja; ostala područja kojima se bave saveznici u Belgiji su voda, hrana i otpad).

Austrija (u Gradišću se 1997. godine počinju realizirati programi energetske neovisnosti u proizvodnji električne energije iz lokalnih obnovljivih izvora do 2050. godine s ciljem

[59] Belen Sanchez A., Hanz D., (2014), Green jobs, Success and opportunities for Europe, Green New Deal Working Group of the Greens/EFA in the European Parliament, Brussels: https://www.greens-efa.eu/legacy/fileadmin/dam/Documents/Publications/GND/Green_jobs_EN_01.pdf (02.11.2019.)

[60] Belen Sanchez, A., Hanz, D., op.cit., str. 27.-56.

poticanja zaposlenosti i gospodarskog rasta; 2013. Godine. Gradišće postaje prva regija u Europi koja je iz lokalnih obnovljivih izvora energije - vjetra, solarne energije i biomase pokrila svoje potrebe za električnom energijom; takvom strategijom nastaju nova radna mjesta, povećava se BDP/per capita, a grad Güssing se opredijelio za proizvodnju biomase iz lokalnih izvora, šumarstva i poljoprivrede.

Francuska (mladi i nezaposleni pronalaze poslove u sektoru vjetroenergije i graditeljstva pokretanjem programa obuke u Le Mansu, gradu u regiji Pays de la Loire na sjeverozapadu Francuske, od strane Regionalnog vijeća; regija je na takav način dobila stručne djelatnike u sektoru vjetroenergije, programom su obuhvaćena mala i srednja poduzeća – ukupno 170 njih, pa se na takav način utjecalo na smanjenje nezaposlenosti, posebno u vrijeme recesije),

Španjolska (U Navarri je 1994. godine usvojen prvi Plan obnovljive energije kojim se utjecalo na povećanje zaposlenosti i dohotka, pa je danas to područje poznato po predvodništvu u proizvodnji obnovljive energije; s ciljem smanjenja uvoza skupih fosilnih goriva vlada je udružila poslodavce strategijom kojom se regionalna energetika s fosilnih goriva usmjerila na obnovljive izvore; nestručnim djelatnicima je pružena primjerena obuka pa sektor obnovljive energije u Navarri danas obuhvaća više od 100 kompanija koje zapošljavaju preko 3 800 djelatnika),

Velika Britanija (London: zeleni sektor zapošljava više od milijun radnika, partnerstvima se ostvaruju ciljevi koji se odnose na stvaranje lokalne mreže zajedničkog djelovanja, pružanje edukacije, stjecanje radnog iskustva i sigurnih radnih mjesta kroz aktivnosti prikupljanja kišnice, izgradnje solarnih sustava, izolacije zgrada, korištenja ekološki prihvatljivih proizvoda, aktivnosti upravljanja otpadom),

Češka Republika (pokretanjem Programa zelenih ušteda 2009.-2012. godine promicala se ušteda energije u kućanstvima; programom se kućanstva poticalo na poboljšanje toplinske zaštite izmjenom ekološki neprihvatljivih sustava grijanja te izgradnjom novih energetski učinkovitih sustava; koristi od programa odnose se na smanjenje troškova kućanstava u ukupnom iznosu od 1,5 milijardi eura na godišnjoj razini).

U zemljama EU najviše se od obnovljivih izvora energije koristi energija Sunca i energija vjetra, o čemu kod razvoja vjetroelektrana svjedoči i primjer Španjolske te Njemačke. Korištenje energije vjetra u zemljama Europske unije stvara mogućnosti za razvoj novih zelenih radnih mjesta. [61]

[61] Belen Sanchez, A., Hanz, D., op.cit., str. 27.-56.

Politika poduzetništva u Hrvatskoj navedena je u Strategiji razvoja poduzetništva Republike Hrvatske 2013.-2020. te Strategiji razvoja ženskog poduzetništva u RH 2014-2020. Uz ove široke strategije, razvijeno je nekoliko mjera za podršku ranjivim skupinama na tržištu rada, uključujući samozapošljavanje. Smjernice za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u Hrvatskoj 2015.-2017. imaju za cilj poboljšati ishode zapošljavanja za skupine kao što su mladi, žene, starije osobe i one u opasnosti od socijalne isključenosti. Inicijativa naglašava važnost prilagođavanja obrazovanja potrebama radnog mjesta, kao i pružanje dodatne obuke nezaposlenim za povećanje njihove zaposlenosti.[62]

"Na stvaranje zelenih radnih mjesta u Hrvatskoj utječe energetska učinkovitost korištenjem obnovljivih izvora energije, zeleno graditeljstvo, tehnološki razvoj, učinkovito gospodarenje otpadom i zaštita okoliša posebno u prirodno zaštićenim područjima. [63]

[62] OECD (2017), Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264283602-17-en.pdf?expires=1571659609&id=id&accname=guest&checksum=AABFA2F1B8D61938893871D2BD04B139

[63] Zelena radna mjesta - poslovi budućnosti, op.cit.

4. ANALIZA POVEZANOSTI MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA I ZELENOG RASTA

4.1. Pregled učinkovitosti malih i srednjih poduzeća u EU

Iz godišnjeg izvješća Europske komisije [64] o napretku srednjih i malih poduzeća za 2017/2018. kao rezultat desetogodišnje primjene Zakona o malom poduzetništvu navode se ključne poruke:

- Snažni oporavak MSP-a iz EU se nastavlja.
- Doprinos MSP-a rastu dodane vrijednosti i zaposlenosti premašio je očekivane razine na temelju njihove relativne važnosti u gospodarstvu.
- Učinak u cijeloj EU nastavio se mijenjati, s obzirom da je šest država članica ostvarilo dodanu vrijednost za MSP u 2017. godini, što je još uvijek ispod njihovih odgovarajućih razina 2008.
- Potaknut ekonomskim oporavkom, između 2014. i 2016. broj tvrtki visokog rasta u EU povećan je za 24%. Dvije trećine ovih poduzeća dolazi iz samo šest država članica (Njemačka, Velika Britanija, Španjolska, Francuska, Italija i Poljska).
- Izgledi za 2018. i 2019. godinu ostaju pozitivni, ali pomalo neizvjesni zbog neuređenih međunarodnih trgovinskih uvjeta.
- Internacionalizacija MSP-a pridonijela je rastu. Izvoz robe iz EU-28 iz MSP-a povećan je za 20% od 2012.
- Jedinstveno tržište je tržište za MSP-ove iz EU-28. Činilo je 70% vrijednosti izvoza MSP-a, s tim da je 80% MSP-a izvozilo u druge države članice.
- Ekonomski značaj neizravnog doprinosa MSP izvozu često se podcjenjuje.
- Internacionalnost MSP-a na temelju strateškog izbora, gdje dostupna podrška politici može igrati odlučujuću ulogu u utjecaju na taj izbor.
- Postoji prostor za mjere politike usmjerene na poticanje malih i srednjih poduzetnika koji ne izvoze da traže međunarodnu ekspanziju.

[64] Europska komisija, https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_hr

Postignuća primjene Zakona o malom poduzetništvu (SBA)

Od 2011. u EU-28 je usvojeno / provedeno više od 3 300 mjera SBA politike radi provedbe većine preporuka i ciljeva SBA. Moglo se učiniti mnogo više, posebno na principima "vještine i inovacije", "olakšavanje poslovnih transfera" i "druga prilika" .

Detaljna statistička analiza pokazuje da uz opsežniju primjenu SBA, su bolji rezultati MSP-a.

MSP u nefinancijskom poslovnom sektoru EU-28 jako su koncentrirani u 5 sektora, i to „smještaj i prehrambene usluge“, „poslovne usluge“, „gradnja“, „proizvodnja“ i „trgovina na veliko i malo“. Zajedno su u 2017. činili 71% ukupne dodane vrijednosti MSP-a generirane iz nefinancijskog poslovnog sektora EU-28 i 77% zapošljavanja MSP-a i MSP-a u ukupnom sektoru. Od ovih pet sektora, samo je sektor „trgovina na veliko i malo“ predstavljao oko ¼ ukupne dodane vrijednosti MSP-a, zaposlenosti i MSP-a u cjelini, u nefinancijskom poslovnom sektoru EU-28 u 2017. godini.

Slika 1. Udjeli dodane vrijednosti MSP-a, zaposlenosti i broja malih i srednjih poduzeća u EU-28 u nefinancijskih poslovnih sektora u 2017. godini činilo je pet ključnih gospodarskih sektora MSP-a.

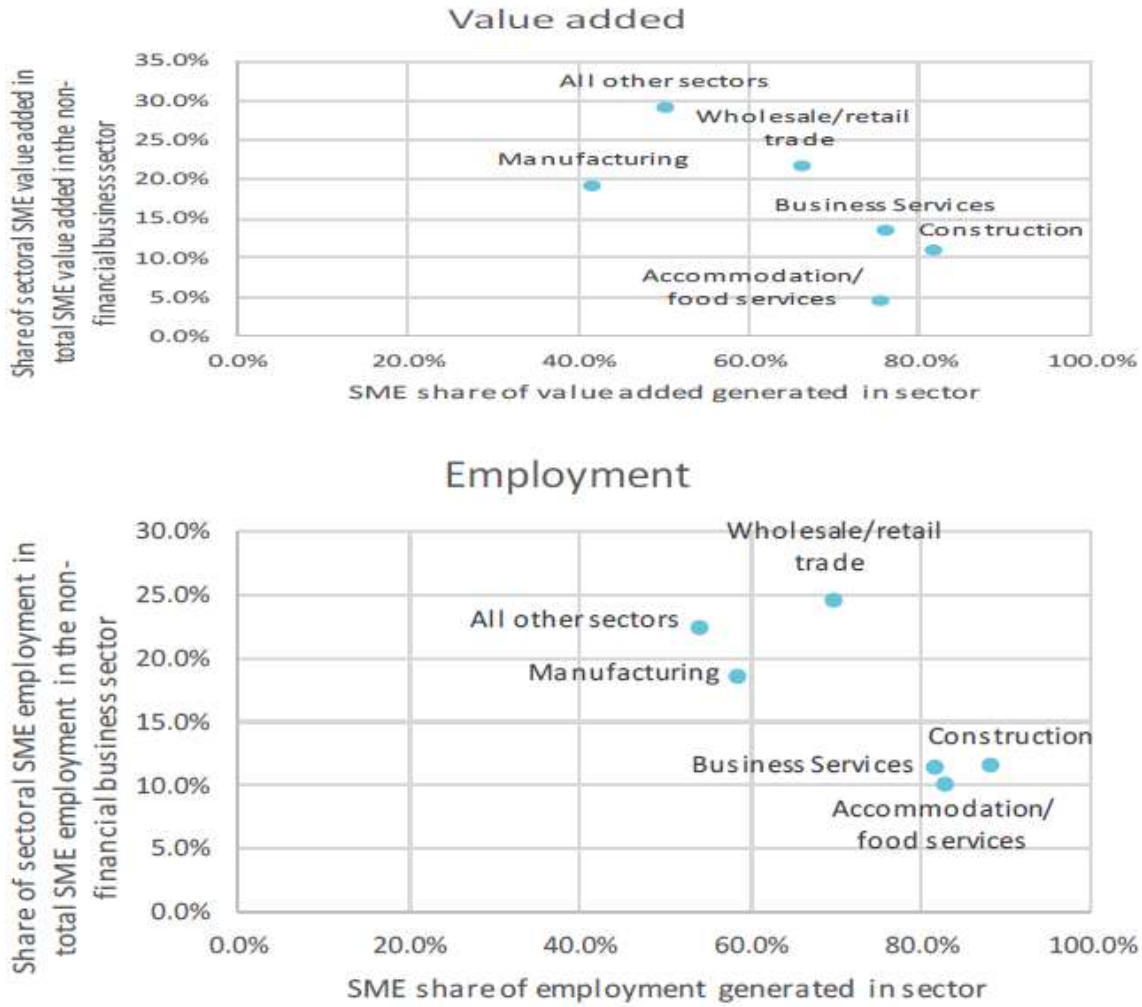

Izvor: Eurostat, Državni zavodi za statistiku, DIW Econ

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en (02.11.2019.)

Štoviše, u četiri od pet sektora, naime „smještaj i prehrambene usluge“, „poslovne usluge“, „građevinarstvo“ i „trgovina na veliko i malo“, računaju mala i srednja poduzeća u 2017. za ⅔ ili više dodane vrijednosti i zaposlenosti u sektoru EU-28.

Grafikon 1. Doprinos MSP-a u različitim nefinancijskim poslovnim sektorima i važnost sektora za MSP u 2017. godini

Napomena: "Svi ostali sektori" uključuju sljedeće NACE 1 industrije: 'Električna energija, plin, para i zrak klimatizacija "„, Vodoopskrba, kanalizacija, upravljanje otpadom i sanacija ", "Prijevoz i skladištenje", "Informacije i komunikacija", "Poslovanje nekretninama", "Profesionalno, znanstvene i tehničke aktivnosti, osim poslovnih usluga 'i' Administrativne i pomoćne usluge aktivnosti

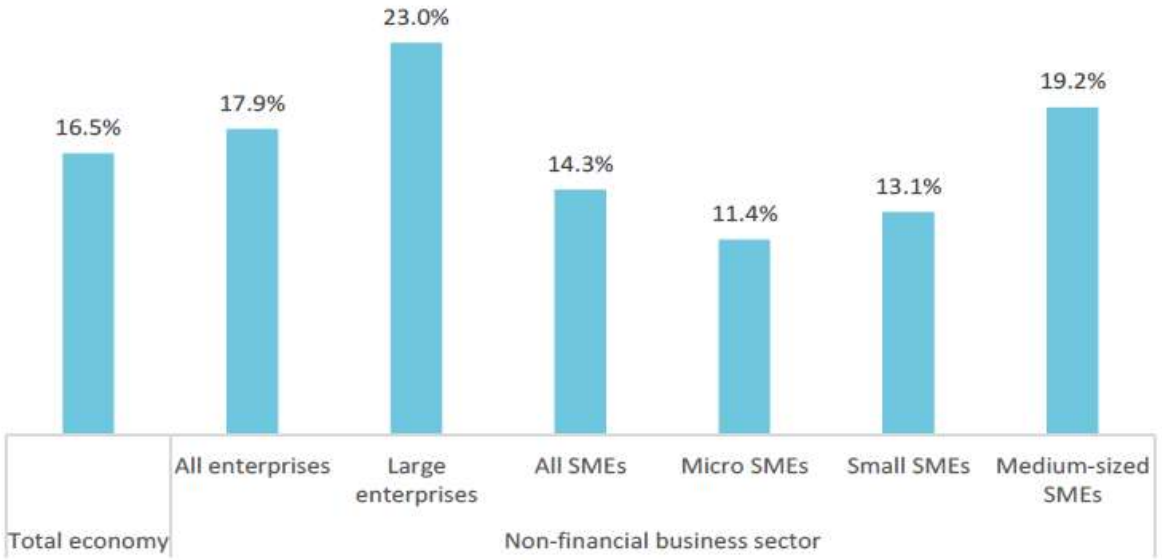
Izvor: Eurostat, Državni zavodi za statistiku, DIW Econ

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en, (02.11.2019.)

Tijekom razdoblja od 2008. do 2017., bruto dodana vrijednost generirana nefinancijskim poslovnim sektorom u zemljama EU-28 porasla je neznatno više nego bruto dodana vrijednost u cijeloj EU-28, a unutar ne financijskog poslovnog sektora, velika poduzeća iz EU-28 ostvarili su mnogo veću učinkovitost dodane vrijednosti od MSP-a iz EU-28.

Slabiji učinak MSP-a iz EU-28 odražava gotovo u potpunosti slabiju izvedbu mikro i malih i srednjih i srednjih poduzeća iz EU-28, vidljivo je iz slike 2.

Slika 2. Povećanje od 2008. do 2017. u bruto dodanoj vrijednosti (u tekućim cijenama) u EU-28 cijeloj ekonomiji i u nefinancijskom poslovnom sektoru

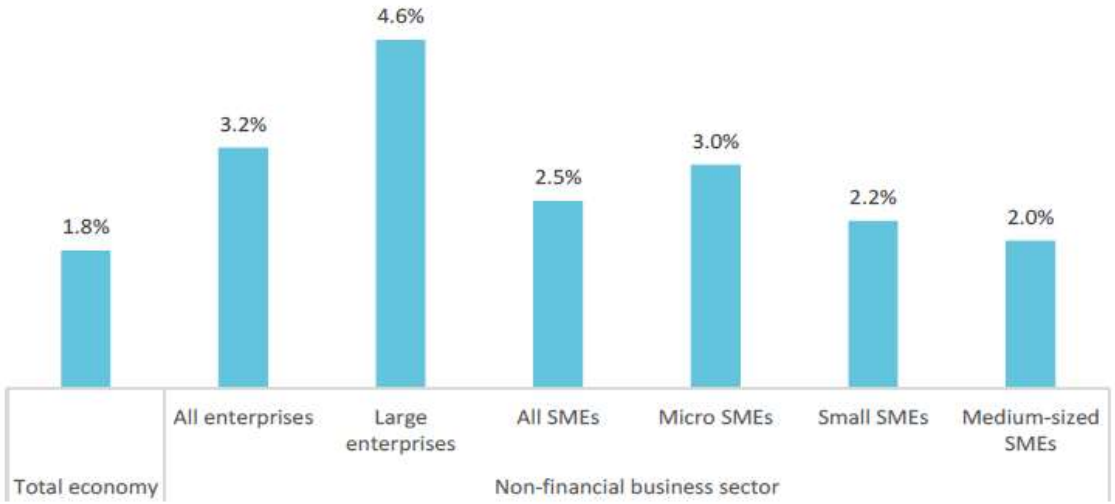

Izvor: Eurostat, Državni zavodi za statistiku, DIW Econ

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en (02.11.2019.)

Rast zaposlenosti u nefinancijskom sektoru bio je znatno snažniji nego u privredi u cjelini, s velikim poduzećima i u manjoj mjeri, mikro, mala i srednja poduzeća značajno nadmašuju cjelokupno gospodarstvo**.**

Slika 3. Povećanje u razdoblju od 2008. do 2017. u gospodarstvu EU-28 u području zapošljavanja u nefinancijskom poslovnom sektoru

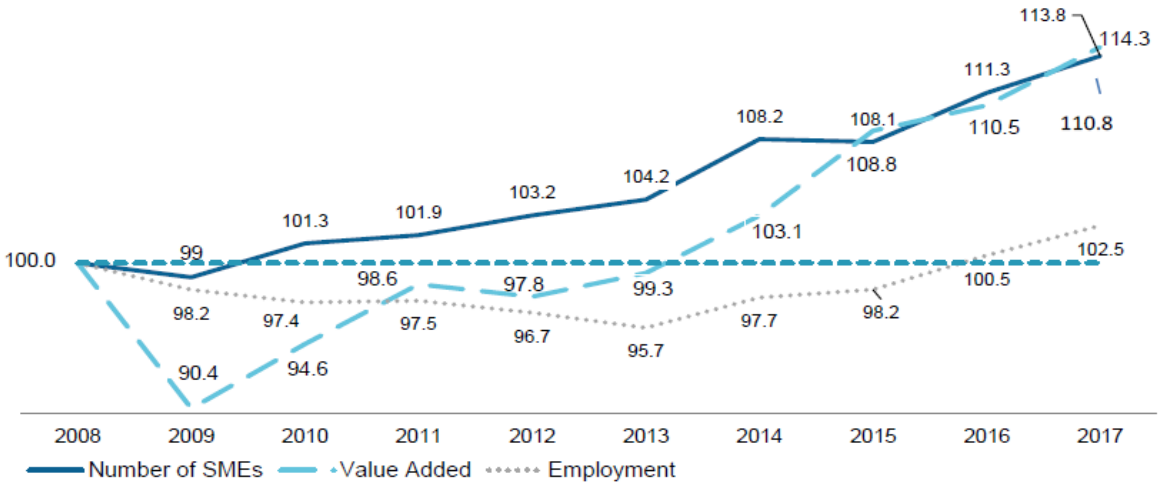

Izvor: Eurostat, Državni zavodi za statistiku, DIW Econ

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en, (02.11.2019.)

Na razini EU-28 započeo je oporavak dodane vrijednosti MSP-a od recesije 2010 (s manjim zaostatkom u 2012.) Suprotno tome, oporavak zaposlenosti u malim i srednjim poduzećima u EU-28 znatno je kasnio počevši od 2014. godine.

Grafikon 2. Evolucija dodane vrijednosti MSP-a i zaposlenost i broj MSP-a u EU-28 nefinancijski poslovni sektor (2008 = 100)

Izvor: Eurostat, Državni zavodi za statistiku, DIW Econ

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en, (02.11.2019.)

Mikro, mala i srednja poduzeća činila su nešto više od polovice ukupnog doprinosa MSP-a promjeni zaposlenosti u NFBS-u od 2008. do 2017. godine, mikro poduzeća gotovo dvostruko više od doprinosa malih i srednjih i gotovo tri puta većoj od doprinosa srednjih poduzeća. Suprotno tome, srednja velika poduzeća su činila oko 2/5 ukupnog doprinosa MSP promjeni dodane vrijednosti NFBS-a od 2008. do 2017. godine, gotovo 50% više od mikro ili malih poduzeća.

Tablica 4. Udio povećanja od 2008. do 2017. u dodanoj vrijednosti u EU-28 i zapošljavanju nefinancijskog poslovnog sektora koju čine mala i srednja poduzeća različitih veličina.

Doprinos povećanju u EU-28	**Sva MSP-a**	**Mikro MSP**	**Mala MSP**	**Srednja MSP**
Vrijednost	**46,9**	14,0	13,5	19,4
Zaposlenost	**52,0**	27,4	14,1	10,5

Izvor: Eurostat, Državni zavodi za statistiku, DIW Econ
Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en, (02.11.2019.)

Iako su NFBS-ovi EU-28 činili samo 53% BDP-a EU-28 u 2017. godini, a mala i srednja poduzeća su činila 57% ukupne dodane vrijednosti generirane iz NFBS-a EU-28, mala i srednja poduzeća su dala velik doprinos gospodarskom oporavku EU-28 gospodarstva nakon ekonomske i financijske krize 2008./09.

- U dvije države članice (Malta i Slovenija) mala i srednja poduzeća su činila više od 50% ukupnog povećanja BDP-a (u tekućim cijenama) od 2009. do 2017. godine
- U dodatnih 5 država članica (Bugarska, Estonija, Italija, Latvija i Litva) doprinos MSP-a kretao se od 43% do 49%. U Hrvatskoj je taj postotak 34%, što je u gornjoj polovini ukupnog povećanja BDP-a.

Tablica 5. Doprinos MSP-a povećanju BDP-a (u tekućim cijenama) od 2009. do 2017.

Zemlje	Ukupno MSP	Mikro MSP	Mala MSP	Srednja MSP
Slovenija	58,9	21,8	17,8	19,3
Malta	55,9	27,3	17,9	10,6
Bugarska	48,6	20,4	17,0	11,2
Estonija	47,2	21,1	13,4	12,7
Italija	47,0	20,8	6,6	19,5
Litva	43,7	15,9	13,8	14,0
Latvija	43,0	15,7	12,9	14,3
Velika Britanija	38,0	12,2	13,4	12,4
Austrija	36,7	10,3	12,9	13,5

Nizozemska	35,8	13,1	8,7	14,0
Hrvatska	34,3	4,1	16,8	13,4
Mađarska	34,2	10,8	13,5	9,9
Belgija	34,1	17,1	11,4	5,6
Finska	32,6	5,7	10,9	16,0
Švedska	31,6	11,9	10,1	9,5
Luksemburg	31,1	6,8	8,3	16,0
Danska	29,4	12,6	3,5	13,4
Češka Republika	29,4	11,3	5,7	12,5
EU-28	29,0	10,1	8,4	10,5
Njemačka	28,9	8,1	9,5	11,3
Irska	25,0	22,0	3,4	
Poljska	19,3	6,4	5,9	7,0
Rumunjska	16,1	7,2	4,9	4,0
Francuska	15,2	4,8	5,9	4,5
Portugal	12,1		3,5	8,6

Napomena: Doprinos je prikazan u gornjoj tablici samo za države članice u kojima su i dodana vrijednost koju generiraju mala i srednja poduzeća i BDP u tekućim cijenama povećani od 2009. do 2017. Slovačka nije uključena u analizu zbog prekida u nizu podataka. Nisu prikazani podaci za srednja i mala i srednja poduzeća u Irskoj i mikro mala i srednja poduzeća u Portugalu, jer klase veličine MSP-a pokazuju smanjenje dodane vrijednosti od 2009. do 2018.

Izvor Eurostat, DZZS

Preuzeto sa https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en, (02.11.2019.)

4.2. Učinkovitost resursa malih i srednjih poduzeća i zelena tržišta

Prema izvješću Eurobarometra iz 2017. MSP, učinkovitost resursa i zeleno tržište, minimiziranje otpada i ušteda energije najčešći su postupci s učinkovitošću iskorištavanja resursa [65], a postali su sve rasprostranjeniji od 2015. godine.

Najčešći postupci u pogledu učinkovitosti resursa koje poduzimaju mala i srednja poduzeća su minimiziranje otpada (65%), ušteda energije (63%), ušteda materijala (57%), ušteda vode (47%) i recikliranje ponovnom uporabom materijala ili otpada unutar njihove tvrtke (42%). U usporedbi sa 2015. godinom, mala i srednja poduzeća sada poduzimaju sve akcije u pogledu učinkovitosti resursa. Najveće povećanje udjela MSP-a koji poduzimaju aktivnosti je na

[65] Europska unija (2018), Ured za publikacije, MPS učinkovito korištenje resursa i zelena tržišta, https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e0eeaef-0259-11e8-b8f5-01aa75ed71a1/language-en SMEs, resource efficiency and green markets, fl_456_en.pdf (02.11.2019.)

smanjenju otpada (+5 postotnih poena) i uštedi energije (+4 pp). Najčešći postupci u vezi s učinkovitošću iskorištavanja resursa koji se planiraju u sljedeće dvije godine su ušteda energije (59%), minimalizacija otpada (57%) i ušteda materijala (51%). MSP-ove imaju veću vjerojatnost da planiraju dodatne radnje u pogledu iskorištavanja resursa nego u 2015. godini, posebno minimizirajući otpad (+10 pp), uštedu energije (+9 pp) i uštedu materijala (+8 pp). 39% MSP-a koji poduzimaju radnju u pogledu učinkovitosti resursa, nisu se suočile s poteškoćama pri postavljanju ušteda.[66]

Najčešće poteškoće s kojima su se MSP suočile prilikom postavljanja aktivnosti u vezi s resursima su složeni administrativni ili pravni postupci (33%), troškovi okolišnih akcija (24%), poteškoće u prilagođavanju zakonodavstva o okolišu na tvrtku (22%), nedostatak posebnih stručnosti u području zaštite okoliša, tehnički zahtjevi zakonodavstva nisu ažurirani ili poteškoće u odabiru ispravnih akcija za njihovu tvrtku (svih 20%).

Kod 41% malih i srednjih poduzetnika povezane radnje s učinkovitošću resursa smanjile su troškove proizvodnje. Ukupna ulaganja u akcije u pogledu učinkovitosti resursa su niska - 30% MSP-a koje poduzimaju akcije nije uložilo niti jedan svoj napor u ovo područje u protekle dvije godine, dok je 25% uložilo manje od 1%, a njih 25% uložilo je između 1% i 5% . MSP-ovi imaju veću vjerojatnost da nisu uložili niti jedan svoj napor nego što su bili u 2015. (+4 pp). Mala i srednja poduzeća se mnogo više oslanjaju na unutarnju, a ne na vanjsku potporu naporima u pogledu učinkovitosti resursa. Među malim i srednjim poduzećima koja su poduzela radnju za učinkovitost resursa 60% se oslanja na vlastita financijska sredstva, a 58% na vlastitu ili tehničku stručnost. Relativno malo se oslanja na vanjsku potporu (22%). Najčešći oblici vanjske podrške jesu savjeti ili druga nefinancijska pomoć privatnih tvrtki za savjetovanje i reviziju (47%), savjet ili druga nefinancijska pomoć poslovnih udruga (31%) ili privatno financiranje od banke, investicijske tvrtke ili fond rizičnog kapitala (30%). Od 2015. udio MSP-a koji koriste savjete ili drugu nefinancijsku pomoć privatnih tvrtki za savjetovanje i reviziju porastao je za 12 postotnih bodova, a savjet ili druga nefinancijska pomoć javne uprave povećan je za 7 postotnih bodova. 36% MSP-a smatra da su potpore ili subvencije najbolji oblik pomoći za poboljšanje učinkovitosti resursa. 23% spominje savjetovanje, a 22% odlučuje za demonstraciju novih tehnologija ili procesa ili savjete o mogućnostima financiranja i financijsko planiranje ulaganja u učinkovitost resursa.[67]

[66] Ibid.
[67] Ibid., MPS učinkovito korištenje resursa i zelena tržišta

U EU-28 gotovo trećina svih MSP-a trenutno nudi zelene proizvode ili usluge (24%) ili ih planira u sljedeće dvije godine (9%). Većina europskih MSP-a (63%) trenutno ne nudi zelene proizvode ili usluge i ne planira to činiti. Za one koji ih prodaju (24%), zeleni proizvodi i usluge čine mali dio njihova godišnjeg prometa. Za 63% MSP-a koje prodaju zelene proizvode i usluge, takva prodaja predstavlja najviše 30% njihovog prometa, a posebno za 34% tih MSP-a takva prodaja predstavlja najviše, samo 5% njihovog prometa. Većina malih i srednjih poduzeća koja prodaju zelene proizvode ili usluge rade to već više od tri godine (68%), dok ih 22% prodaje 1-3 godine, a 6% manje od jedne godine. Za veliku većinu MSP-a (92%) nacionalno tržište je glavno tržište za njihove zelene proizvode ili usluge. Gotovo svaki peti (19%) kaže da im je glavno tržište EU plus Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska.

Mnogo je vjerojatnije da će se mala i srednja poduzeća oslanjati na vlastite resurse, proizvoditi zelene proizvode ili usluge, iako se povećao udio oslanjajući se na vanjsku potporu. 61% malih i srednjih poduzeća koja nude zelene proizvode ili usluge oslanjaju se na vlastita financijska sredstva za proizvodnju ovih zelenih proizvoda ili usluga, dok se gotovo toliko (58%) oslanja na vlastitu tehničku stručnost. Jedan od njih pet kaže da se više oslanjaju na vanjsku potporu (29%). Vanjska potpora najvjerojatnije će biti u obliku savjeta ili druge nefinancijske pomoći priatnih tvrtki za savjetovanje i reviziju ili od poslovnih udruga (obje 28%). Udio koji se oslanja na vanjsku potporu povećan je za šest postotnih bodova od 2015. godine. Privatno financiranje prijatelja ili rodbine povećalo se za osam postotnih bodova od 2015. godine.

Većina MSP-a (62%) zadovoljna je razinom javne podrške za proizvodnju svojih zelenih proizvoda ili usluga. Financijski poticaji sve se više smatraju najkorisnijom podrškom za širenje asortimana zelenih proizvoda ili usluga od strane malih i srednjih poduzeća. 45% MSP-a kaže da bi financijski poticaji za razvoj proizvoda, usluga ili novih proizvodnih procesa bili najbolja podrška za širenje ponude zelenih proizvoda i usluga, 28% spominje pomoć u identificiranju potencijalnih tržišta ili kupaca, 25% tehničku podršku i savjetovanje. Za razvoj proizvoda, usluga i proizvodnih procesa te 23% savjetodavne usluge za marketing ili distribuciju. Udio MSP-a koji spominju financijske poticaje povećan je za 10 postotnih bodova od 2015. Financijski poticaji smatraju se i najboljom podrškom za pokretanje zelenih proizvoda ili usluga od strane malih i srednjih poduzeća koja ih trenutno ne nude. [68]

[68] Ibid, MPS učinkovito korištenje resursa i zelena tržišta

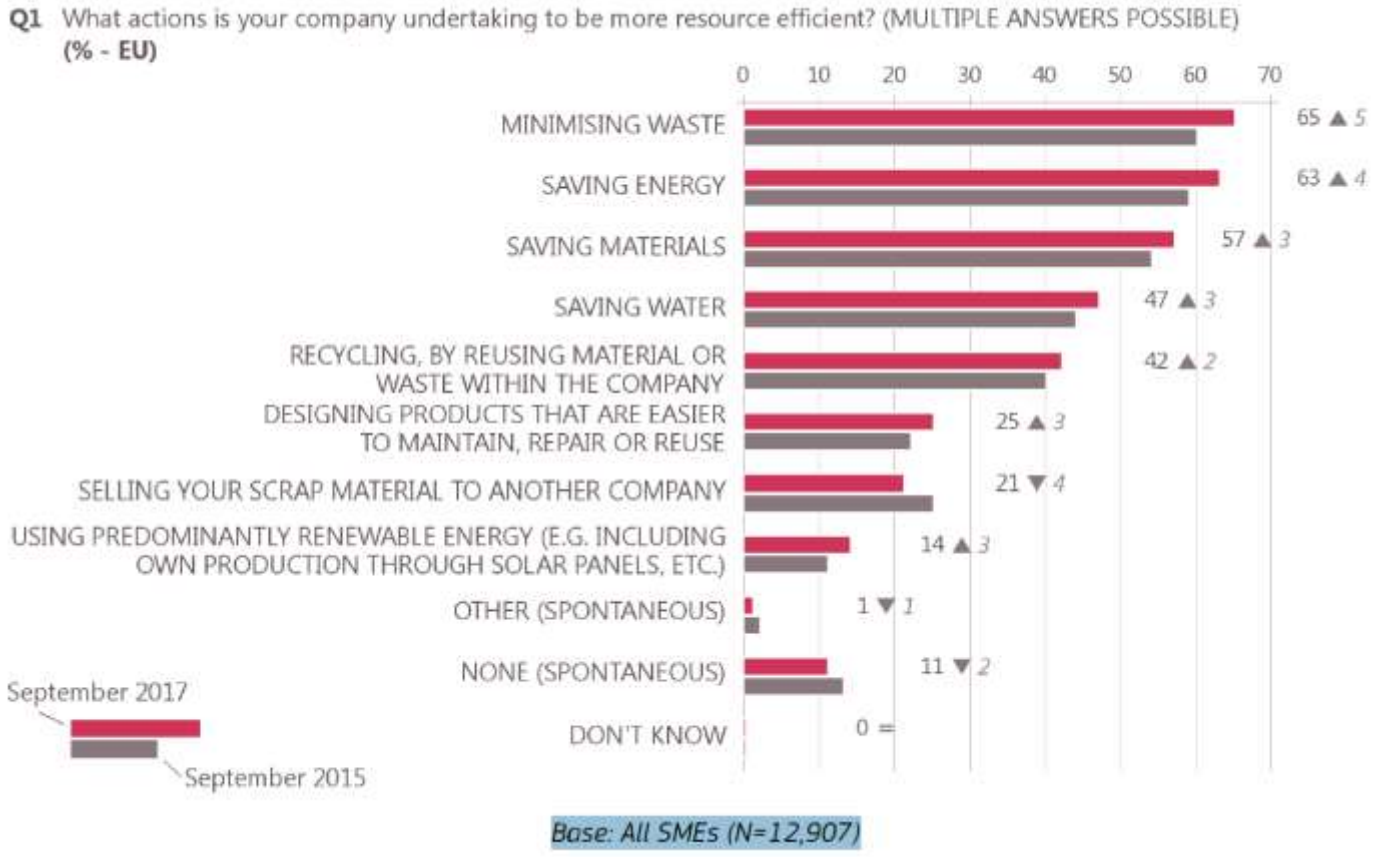
Među malim i srednjim poduzećima koja trenutno ne nude zelene proizvode ili usluge, 28% kaže kako bi financijski poticaji za razvoj proizvoda, usluga ili novih proizvodnih procesa bili najbolja podrška za pokretanje zelenih proizvoda ili usluga, 18% spominje tehničku podršku i savjetovanje za razvoj proizvodi, usluge i proizvodni procesi, a 17% spominje pomoć u identificiranju potencijalnih tržišta ili kupaca. 40% MSP-a ima barem jednog stalno zaposlenog radnika koji je zaposlen na zelenom radnom mjestu barem neko vrijeme.

U prosjeku mala i srednja poduzeća imaju 1,7 zaposlenika u zelenim poslovima MSP nasuprot velikim tvrtkama (250+ zaposlenika). Mala je ukupna razlika u udjelu MSP-a i velikih tvrtki koje poduzimaju najmanje nekoliko akcija učinkovitosti resursa, iako postoje varijacije za pojedinačne akcije (npr. ušteda vode: 70% prema 47% MSP-a). Velike tvrtke, međutim, vjerojatnije će planirati barem jednu dodatnu akciju u sljedeće dvije godine (88% prema 79%). MSP je manje vjerojatno da će uložiti udio prometa u akcijama s efektivnošću resursa (8% prema 30%).

Na pitanje o poteškoćama koje su se javljale pri postavljanju akcija za učinkovitu uporabu resursa, MSP vjerojatnije spominju nedostatak potražnje za proizvodima i uslugama koji učinkovito koriste resurse (17% naspram 10%) ili nedostatak ponude potrebnih materijala, dijelova, proizvoda ili usluge (14% prema 6%). S druge strane, velike tvrtke češće spominju troškove okolišnih akcija (37% prema 24%) ili poteškoće s odabirom pravih akcija za učinkovitu uporabu resursa za svoju tvrtku (27% prema 20%). MSP imaju manje vjerojatnosti da će velike kompanije ponuditi zelene proizvode ili usluge (24% prema 49%), i vjerojatnije je da neće planirati (63% prema 42%). Prosječni broj zelenih radnih mjesta u europskim malim i srednjim poduzećima je 1,7, u usporedbi s 41,1 za velika poduzeća.

U nastavku teksta je primjer jednog pitanja: koje akcije u tvojoj kompaniji su poduzete da bi djelovali efikasnije po pitanju upotrebe resursa. (grafikon 3).

Grafikon 3. Pitanje koje akcije je poduzela vaša kompanija za veću efikasnost korištenja resursa.

Izvor: Europska Komisija, Flash Eurobarometar 456

Preuzeto sa : https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e0eeaef-0259-11e8-b8f5-01aa75ed71a1/language-en ; SMEs, resource efficiency and green markets, fl_456_en.pdf . (02.11.2019.)

Kompanija poduzimaju slijedeće akcije kako bi bili učinkoviti s korištenjem resursa. Najviše njih je odgovorilo da minimiziraju gubitke 65%, štede energiju 63%, štede materijal 57%, štede vodu 47%, te recikliraju ponovno korištenje materijala 42%.

4.3. Analiza strukturno poslovnih pokazatelja za mala i srednja poduzeća u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj

Prema godišnjem izvješću za europska mala i srednja poduzeća 2017/2018., MSP koja rastu izvan granica prikazani su prošli i budući rezultati malih i srednjih poduzeća[69]:

MSP-ovi u EU-28 u 2017. stvorili su 4.156 milijardi eura dodane vrijednosti i zaposlili 94,8 milijuna ljudi u „nefinancijskoj poslovnoj ekonomiji“. Time su mala i srednja poduzeća sudjelovala u dvije trećine ukupne zaposlenosti i 56,8% ukupne dodane vrijednosti u „nefinancijskoj poslovnoj ekonomiji“. U 2013. - 2017. godini dodana vrijednost MSP-a i zaposlenost u EU-28 porasli su za 15,1%, odnosno 7,1%. Kao rezultat toga, zaposlenost MSP-a i dodana vrijednost u 2017. godini premašili su razinu iz 2008. za 2,5%, odnosno 14,3%. Međutim, oporavak nisu podijeljene sve države članice. Izgledi za mala i srednja poduzeća, kao i 'nefinancijska poslovna ekonomija' u cjelini, pozitivni su. Očekuje se da će se zaposlenost MSP-a i dodana vrijednost u EU-28 povećati za 2,9%, odnosno 8,7% u 2017-2019. U apsolutnim brojkama, očekuje se da će mala i srednja poduzeća u EU-28 stvoriti oko 2,7 milijuna novih radnih mjesta u 2018.-2019.

Provedba Zakona o malom poduzetništvu za Europu (SBA):

„Zakon o malom poduzetništvu“ za Europu (SBA), usvojen u lipnju 2008., poslužio je kao okvir za vođenje kreiranja politika za MSP, temeljen na setu preporuka dobrovoljnih politika usmjerenih na sljedećih 10 načela: poduzetništvo; 'Druga šansa'; „Prvo razmislite malo“; 'Odgovarajuća administracija'; Državne potpore i javne nabave; Pristup financiranju; Jedinstveno tržište; Vještine i inovacije; Okoliš; i internacionalizacija. Opći je cilj SBA smanjiti administrativna opterećenja, poticati poduzetništvo, poboljšati pristup financijama i tržištima te, općenito, poboljšati uvjete za razvoj i rast MSP-a.

Prema godišnjem izvješću [70] postignut je značajan napredak u politici i provedena je većina preporuka SBA. Osim SBA, države članice EU također su na tragu provedbe novijih preporuka u inicijativi za pokretanje rada i akcijskom programu za MSP. I dalje postoje velike razlike u područjima gdje se preporuke SBA još uvijek ne provode. U većini država članica EU uvelike se zanemaruju olakšani poslovni transferi - putem tržnica i minimizirano oporezivanje - što je neophodno za bolji osiguravanje opstanka postojećih MSP-a. Ponovni

[69] Europska komisija (2018), Godišnje izvješće o europskom MSP https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en

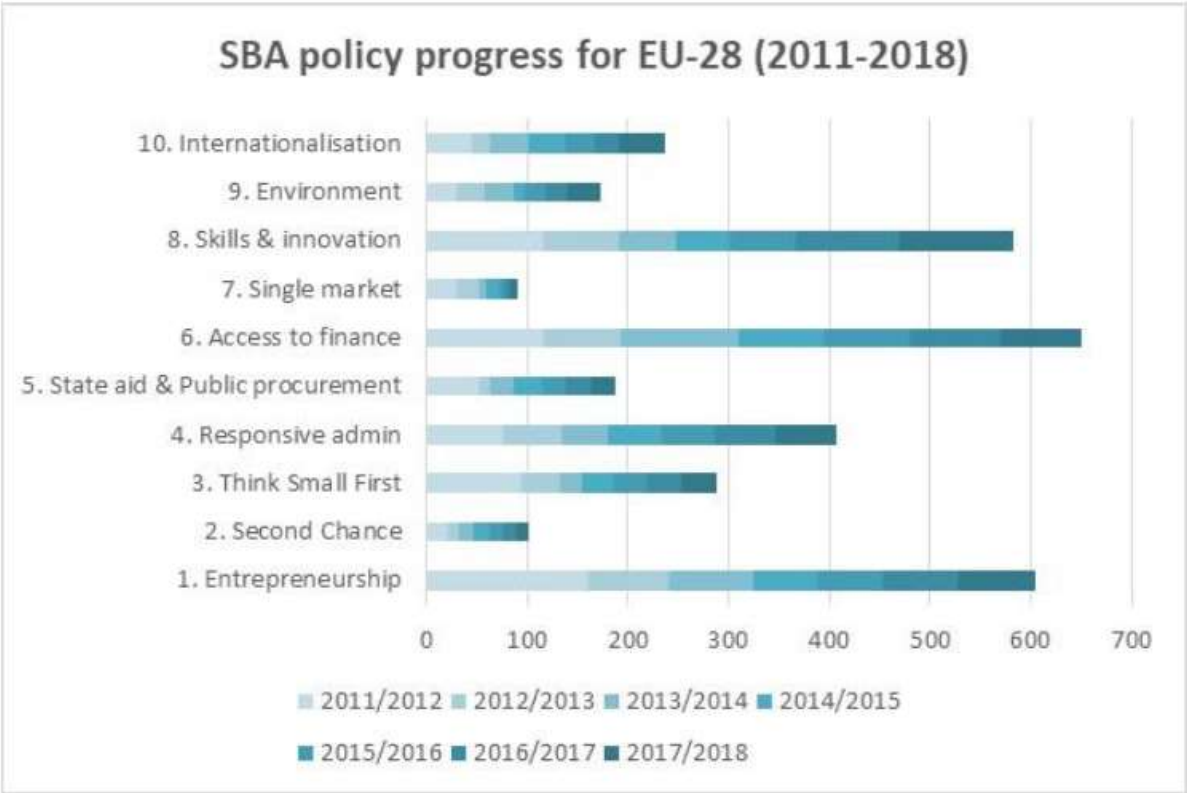
[70] Europska komisija, Podaci o MSP za 2018. https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en ; SBA Fact Sheet 2018.pdf

pokretači se u većini država članica EU ne tretiraju na jednak način, a brzi postupci ili automatsko otpuštanje poštenih poduzetnika u stečaj nisu primjereni. Također, ne može se reći da su mala i srednja poduzeća i start-up ovi prvi u pravnom, regulatornom, političkom i fiskalnom okruženju u većini država članica EU-a.

Prioriteti politike za MSP:

Prvenstvo podrške budućim i novoosnovanim tvrtkama široko je dostupna ali bi se trebalo dati prednost podrški postojećim start-up tvrtkama za rast i širenje. Postojeće MSP-ove bi također trebalo staviti u prioritet. Osim što olakšavaju poslovne transfere, MSP-i također trebaju više nego ikad presudnu podršku za prekvalifikaciju i usavršavanje svojih zaposlenika kako bi se digitalizirali, inovirali i napredovali u revoluciji Industry 4.0. Nadalje, potrebni su obnovljeni napori politika kako bi se osiguralo da se pravno, regulatorno, političko i fiskalno okruženje zadovolji specifičnim potrebama malih i srednjih poduzeća i novih poduzeća - posebno mikro tvrtki.[71]

Grafikon 4. Napredak u provedbi SBA politike za EU-28 (2011-2018)

Izvor: Europska komisija, Pokazatelji uspješnosti MSP

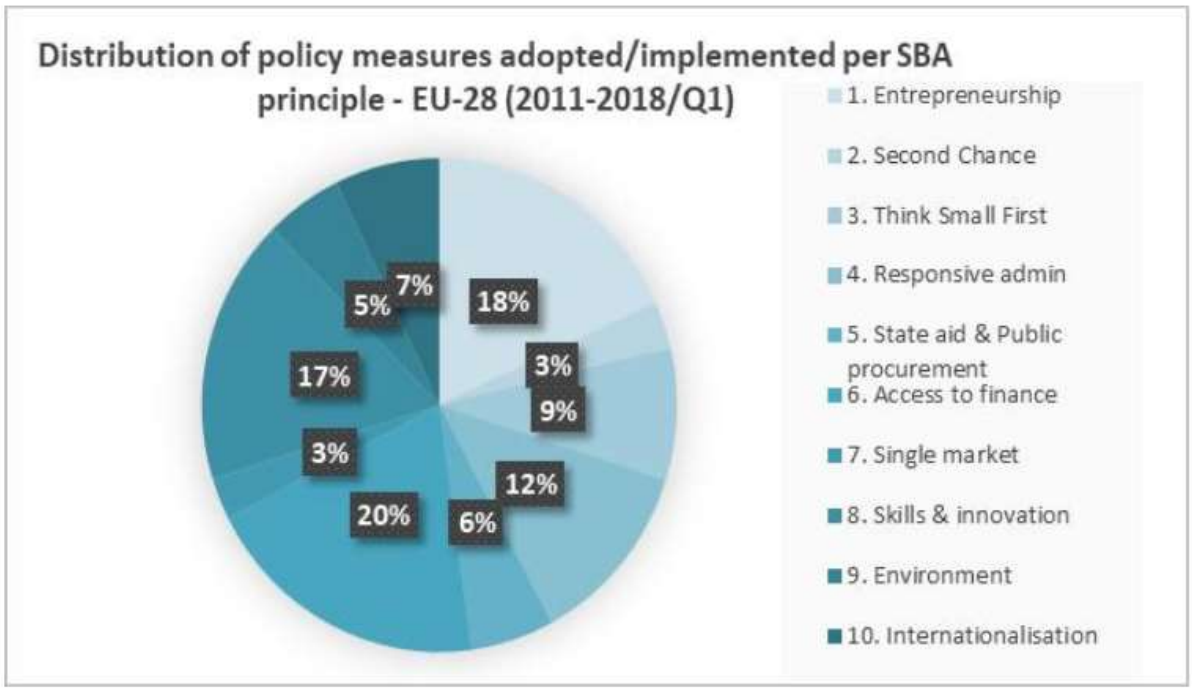
[71] Ibid., EK, Podaci o MSP za 2018.

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; SBA Fact Sheet 2018.pdf. (02.11.2019.)

Iz grafikona 4. vidljivo je da je najveći napredak od 2011. godine načela „pristup financijama“, „poduzetništvo“, „vještine i inovacije“, a u manjoj mjeri i „odgovorna administracija“ uživaju najveći napredak u politici, s tim da je oko dvije trećine identificiranih mjera politike usvojeno / provedeno , "Druga šansa" i "jedinstveno tržište" su načela s najmanje promatrane aktivnosti politike, a slijede "okoliš" i "državna pomoć i javne nabave".

Na grafikonu 5. tri najčešće usvojene / implementirane mjere u EU od 2011. uključuju mjere za razvoj kompetencija za MSP za istraživanje i razvoj, za uspostavljanje programa javnog financiranja i za promicanje poduzetničkog razmišljanja, a obuhvaćaju ukupno oko 450 od 3.300 mjera.

Grafikon 5. Raspodjela politika usvojenih / provedenih prema principu SBA - EU-28 (2017-2018 / Q1)

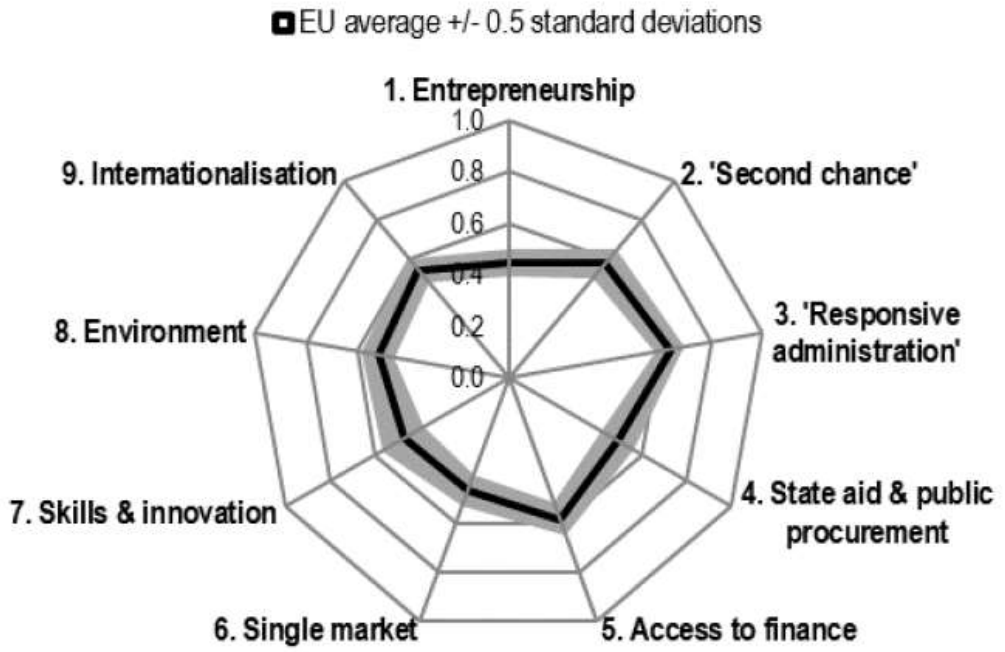

Izvor: Europska komisija, Pokazatelji uspješnosti MSP

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; SBA Fact Sheet 2018.pdf, (02.11.2019.)

Najmanje usvojene / provedene mjere širom EU-28 i dalje uključuju sljedeće preporuke SBA tamo gdje je od 2011. malo ili uopće nije bilo aktivnosti politike: osigurati da se ponovni pokretači jednako tretiraju; uspostavljanje tržišta za poslovne transfere; minimiziranje oporezivanja poslovnih transfera; povećati prag za registar PDV-a; uspostavljanje zajedničkih datuma započinjanja novih / izmijenjenih zakona; smanjenje nelojalne kvalifikacije MSP-a za javne nabave npr. rezanjem većih ponuda na manje dijelove.

Grafikon 6. Učinkovitost mjerena SBA pokazateljima

Izvor: Europska komisija, Pokazatelji uspješnosti MSP

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; SBA Fact Sheet 2018.pdf, (02.11.2019.)

Najbolji princip (načelo) djelovanja:

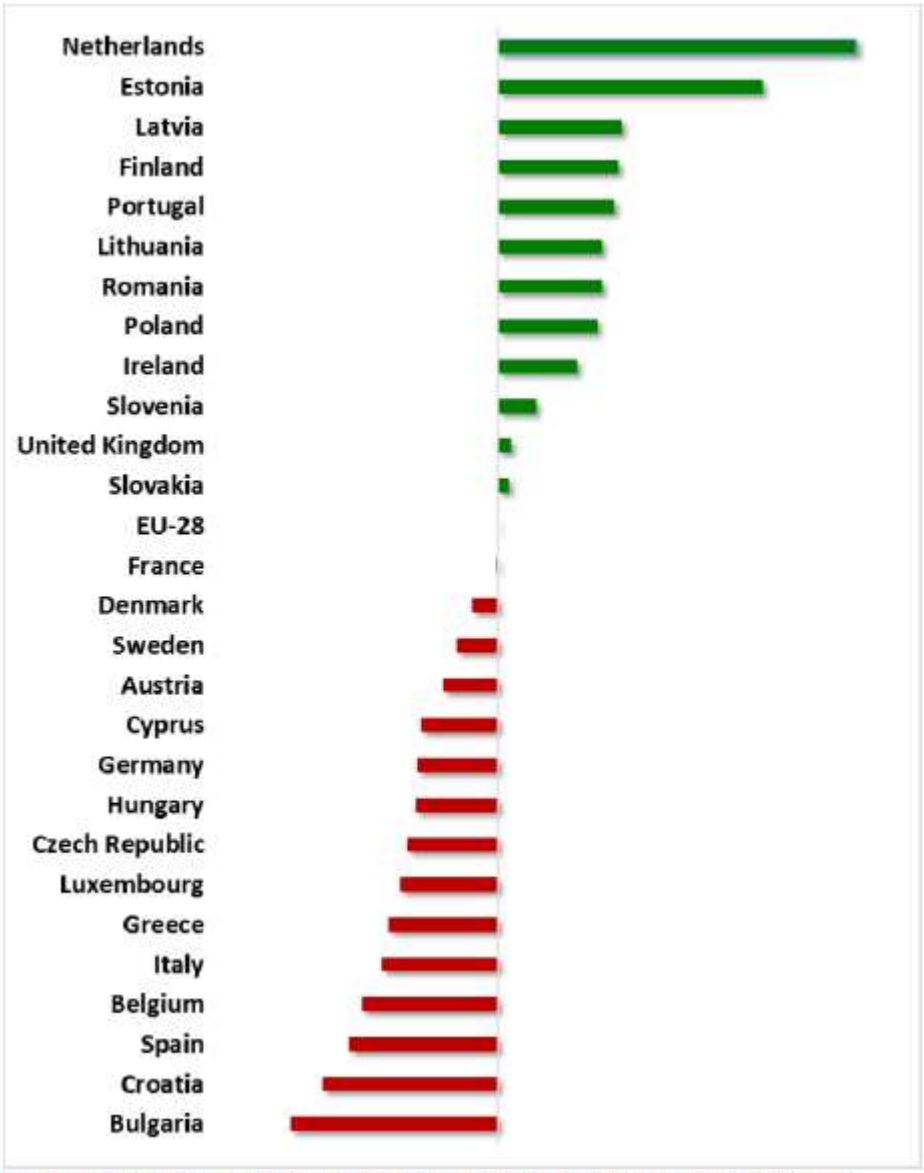
Kao što je prikazano na paukovom grafikonu (graf 6), u smislu SBA pokazatelja uspješnosti, tri najbolje uspješna načela na razini EU trenutno su „druga šansa“, „odgovorna administracija“ i „pristup financiranju“.

Najlošiji princip (načelo) djelovanja

Poduzetništvo je i dalje najsiromašnije načelo, usprkos stalnim naporima politika u ovom području u većini država članica EU. Princip jedinstvenog tržišta te u manjoj mjeri načelo vještina i inovacija, djeluju lošije od preostalih načela SBA.

Grafikon u nastavku prikazuje relativan položaj država članica EU u pogledu njihovog učinka za posljednju godinu u pogledu načela poduzetništva i udaljenosti od prosjeka EU. Trenutno su najbolje članice EU članice Nizozemska, Estonija i Latvija. Ukupno s najnižim rezultatima u državama članicama EU su Bugarska, Hrvatska i Španjolska.

Grafikon 7. Učinak poduzetništva (2017.)

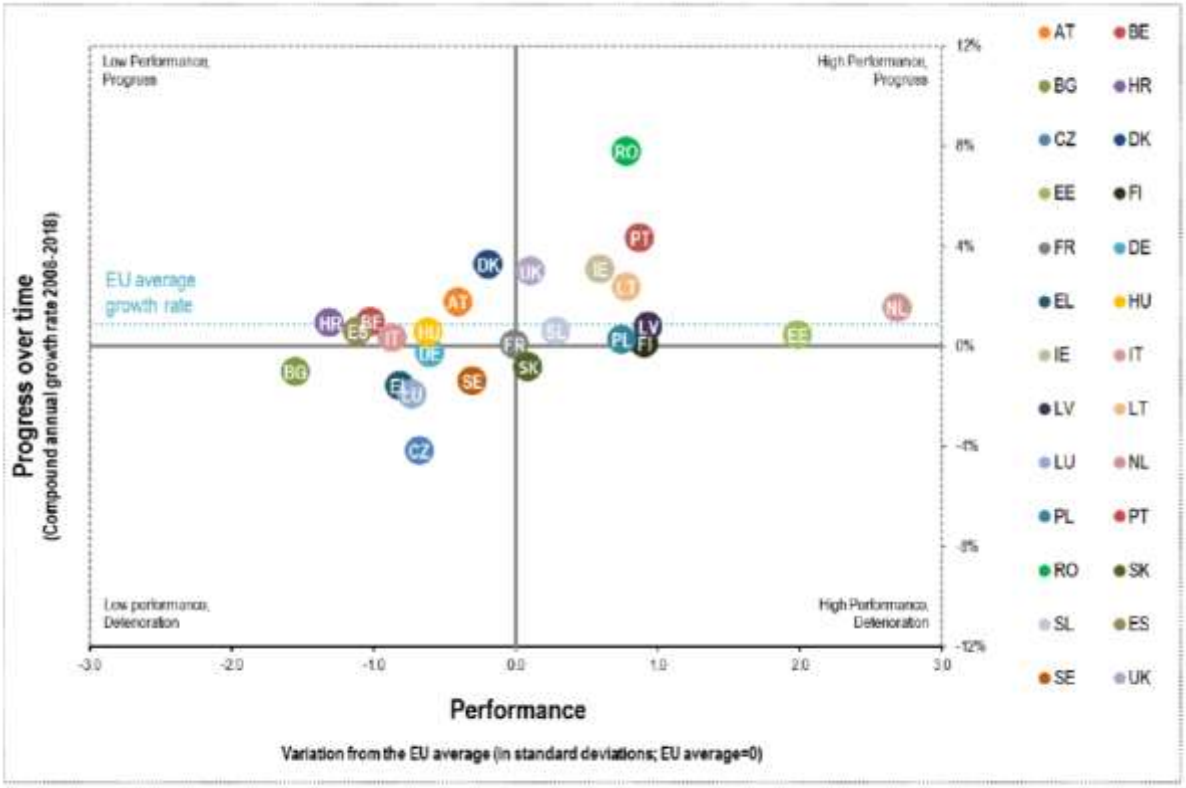
Note: *Malta is not included on this graph due to a lag in data on performance.*

Izvor:

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; SBA Fact Sheet 2018.pdf, (02.11.2019.)

Slika 4. kvadrantna tablica dolje prikazuje relativni položaj svake države članice u pogledu njezinog učinka i napretka tijekom vremena u pogledu načela poduzetništva. Grafikon pokazuje da se većina država članica EU-a okupljala na relativno sličnim razinama uspješnosti i napretka. Države članice koje su postigle najznačajniji napredak tijekom vremena (mjereno složenom godišnjom stopom rasta u razdoblju 2008.-2018.) uključuju Rumunjsku, Portugal i Dansku. U pogledu napretka tokom vremena Hrvatska je ukupno gledajući nešto iznad prosječnog rasta za EU.

Slika 4. Pozicioniranje svake države članice EU-28 u pogledu njihovog učinka i napretka u poduzetništvu s vremenom (2008-2018)

Note: Cyprus and Malta are not included on the entrepreneurship graph due to a lag in data on performance.

Izvor: Europska komisija, Pokazatelji uspješnosti MSP

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; SBA Fact Sheet 2018.pdf, (02.11.2019.)

Analiza SBA pokazatelja za RH i EU

Doprinos hrvatskih MSP-a 'nefinancijskoj poslovnoj ekonomiji' [72] je od ključne važnosti. 60,8% ukupne dodane vrijednosti i 68,1% zaposlenosti stvaraju mala i srednja poduzeća, koja premašuju vrijednost poduzeća u prosjeku EU, te iznosi 56,8% i 66,4%. Proizvodni sektor stvara najveći udio MSP-a zaposlenost na 23,8% što je za 5,0 postotnih bodova više od prosjeka EU. Produktivnost MSP-a u nefinancijskoj poslovnoj ekonomiji. Izračunata kao dodana vrijednost po zaposlenoj osobi, je otprilike 20.500 eura, što je manje od polovice EU prosječno 43.900 eura. Hrvatska mala i srednja poduzeća veća su od prosjeka za EU, koji zapošljavaju u prosjeku 4,7 ljudi prema prosjeku EU od 3,9.

MSP su glavni pokretači rasta u nefinancijskoj poslovnoj ekonomiji posljednjih godina. S povećanjem od 29,5% dodane vrijednosti od 2013. - 2017. godine, MSP su očito nadmašili velike tvrtke, u kojima je dodana vrijednost porasla samo za 3,2%. Suprotno tome, rast zaposlenosti MSP bio je slabiji, iako i dalje jači nego u velikim firmama, i iznosila je samo 2,4%. U posljednje vrijeme, za 2016.-2017. rast MSP-a je nastavljen, s povećanjem zaposlenosti i dodane vrijednosti za MSP 1,1% odnosno 4,2%.

Jedan od razloga za ograničen rast zaposlenosti je strukturna slabost hrvatskog proizvodnog sektora, koji je teško pogođen financijskom i ekonomskom krizom zbog nedostatka diverzifikacije i orijentacije na uglavnom niske tehnološke aktivnosti. [73],[74]

Tablica 6. Osnovni pokazatelji MSP za RH i EU-28

Kategorija veličine	Broj poduzeća			Broj zaposlenih			Dodana vrijednost		
	Hrvatska	**HR**	**EU-28**	**Hrvatska**	**HR**	**EU-28**	**Hrvatska**	**HR**	**EU-28**
	Broj	udio	udio	Broj	udio	udio	Milijarda €	udio	udio
Mikro	136.747	91.2%	93,1%	303.649	29,7%	29,4%	4,5	19,2%	20,7%
Mala	10.932	7,3%	5,8%	208.063	20,4%	20,0%	4,9	21,1%	17,8%
Srednja	1.781	1,2%	0,9%	184.202	18,0%	17,0%	4,8	20,5%	18,3%
MSP	**149.460**	**99,7%**	**99,8%**	**695.914**	**68,1%**	**66,4%**	**14,2**	**60,8%**	**56,8%**
Velika	415	0,3%	0,2%	326.232	31,9%	33,6%	9,2	39,2%	43,2%
Ukupno	**149.875**	**100%**	**100%**	**1.022.146**	**100%**	**100%**	**23,4**	**100%**	**100%**

[72] Europska komisija (2018), Godišnji podaci o MSP – Hrvatska: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en ; Croatia - SBA Fact Sheet 2018

[73] Centar za industrijski razvoj (2016), http://www.ciraz.hr/strategija-pametne-specijalizacije-s3

[74] Industrijska Strategija Republike Hrvatske 2014-2020, https://www.mingo.hr/page/kategorija/industrijska-strategija-republike-hrvatske-2014-2020

Napomena: To su procjene za 2017. godinu izrađene od strane tvrtke DIW Econ, temeljene na podacima iz razdoblja 2008-2015. Iz baze podataka strukturne poslovne statistike (Eurostat). Podaci obuhvaćaju 'nefinancijsko poslovno gospodarstvo', što uključuje industriju, građevinarstvo, trgovinu i usluge (NACE Rev. 2 odjeljke B do J, L, M i N), ali ne i poduzeća u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu i uglavnom netržišni uslužni sektori kao što su obrazovanja i zdravstva. Primjenjuju se sljedeće definicije klase veličine: mikro tvrtke (0-9 zaposlenih), male tvrtke (10-49 osoba) zaposleni), srednje velike tvrtke (50-249 zaposlenih) i velike firme (250+ zaposlenih).

Izvor: Europska komisija, Analiza uspješnosti MSP – Hrvatska 2018.

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; Croatia - SBA Fact Sheet 2018. pdf, (02.11.2019.)

Kao što je iz tablice 6. vidljivo Hrvatska po broju malih i srednjih poduzeće neznatno zaostaje za prosjekom EU-28. Zaposlenost u malim i srednjim poduzećima je nešto veća nego u prosjeku EU-28, kao i kod udjela dodane vrijednosti u ukupnoj dodanoj vrijednosti u odnosu na prosjek EU-28 (4% više).

Pregled financijske efikasnosti te veličina i zaposlenost poduzeća, ukupni prihod i izvoz u 2016. i 2017. godini vidljivi su u tablicama 7. i 8. [75]

Tablica 7. Financijska efikasnost poduzetništva u RH u 2016. i 2017. godini

Poduzeće	**2016.**		**2017.**	
	Milijuni HRK	**%**	**Milijuni HRK**	**%**
Mikro				
Profit	6.912	17,9	8.580	20,7
Gubitak	6.609	45,1	7.457	38,2
Konsolidirani rezultat	303	1,3	1.122	5,1
Mala				
Profit	8.906	23	9.725	23,5
Gubitak	3.229	22	4.448	23
Konsolidirani rezultat	5.677	23,6	5.237	23,9
Srednja				
Profit	7.957	20,6	7.715	18,6
Gubitak	2.260	15,4	2.184	11,2
Konsolidirani rezultat	5.697	23,7	5.532	25,3

[75] Centar za konkurentnost malog i srednjeg poduzetništva (2015), http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/EN-SME-Report-2018-za-web.pdf;

Velika				
Profit	14.921	38,6	15.377	37,1
Gubitak	2.562	17,5	5.383	27,6
Konsolidirani rezultat	12.359	51,4	9.994	45,7
Ukupno				
Profit	**38.696**	**100**	**41.397**	**100**
Gubitak	**14.661**	**100**	**19.512**	**100**
Konsolidirani rezultat	**24.035**	**100**	**21.885**	**100**

Izvor: FINA, 2017., „Analiza financijskih rezultata poduzetnika u Hrvatskoj u 2016. godini“
FINA, 2018., „Analiza financijskih rezultata poduzetnika u Hrvatskoj u 2017. godini“
Preuzeto : http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/EN-SME-Report-2018-za-web.pdf, (02.11.2019.)

U financijskoj efikasnosti poduzetništva MSP su u 2017. sudjelovali sa 62,9% u profitu što je nešto malo manje nego 2016., dok su u gubitku sudjelovali sa 72,4% za razliku od 2016. kada je udjel bio 82,5%. Vidljivo je smanjenje gubitka, dok je to još uvijek vrlo visok udio malih i srednjih poduzeća u ukupnom gubitku.

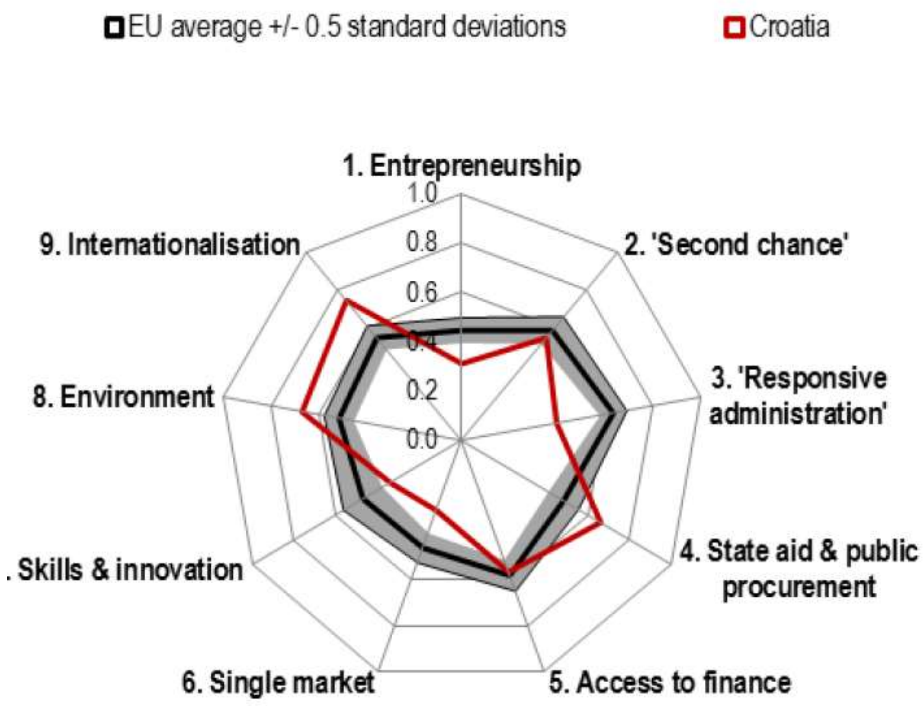
Tablica 8. Veličina i zaposlenost poduzeća, ukupni prihod i izvoz u 2016. i 2017. godini

Ekonomski kriterij za	Mikro		Mala		Srednja		Velika	
evaluaciju sektora	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.
Broj zaposlenih	232.898	242.867	222.772	229.752	166.274	173.713	231.166	236.552
Udio zaposlenih	27,30%	27,50%	26,10%	26,00%	19,50%	19,70%	27,10%	26,80%
Ukupni prihod u mil. HRK	87.052	94.384	149.443	161.307	141.579	148.281	255.035	274.423
Ukupni udio prihoda	13,70%	13,90%	23,60%	23,80%	22,40%	21,90%	40,30%	40,50%
Izvoz u tisućama HRK	8.801.609	10.121.387	23.172.448	26.989.911	34.045.279	35.254.300	53.414.542	65.477.447
Udio izvoza	7,40%	7,30%	19,40%	19,60%	28,50%	25,60%	44,70%	47,50%

Izvor: FINA, 2017., „Analiza financijskih rezultata poduzetnika u Hrvatskoj u 2016. godini“
FINA, 2018., „Analiza financijskih rezultata poduzetnika u Hrvatskoj u 2017. godini“
Preuzeto : http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/EN-SME-Report-2018-za-web.pdf, (02.11.2019.)

Udio u broju zaposlenih za 2017. na strani je mikro, malih i srednjih poduzeća, kao i udio u ukupnom prihodima u odnosu na velika poduzeća. U izvozu sudjeluju s nešto više od polovine ukupnog izvoza svih poduzeća. Povećan je udio izvoza uz odnosu na 2016. dok su ostali kriteriji ostali na sličnoj razini.

Grafikon 8. Pokazuje Učinkovitost mjerenu SBA pokazateljima

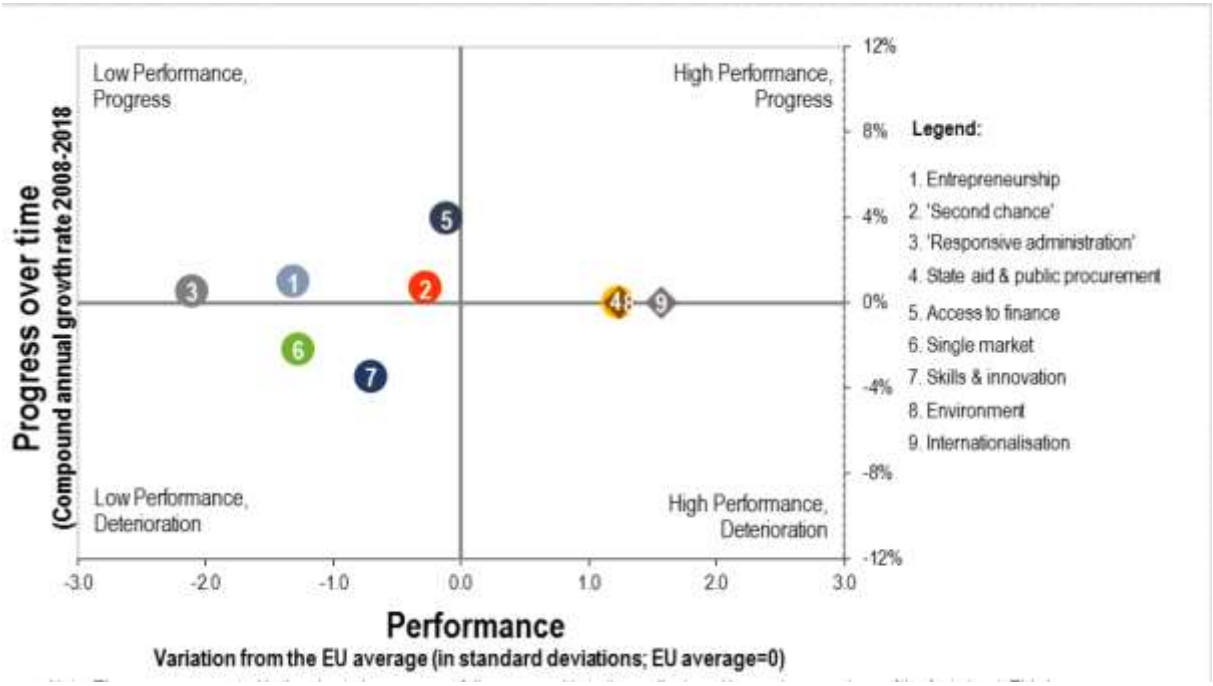
Izvor: Europska komisija, Pokazatelji uspješnosti MSP za RH

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; Croatia SBA Fact Sheet 2018.pdf, (02.11.2019.)

Hrvatska u četiri područja u SBA politikama ostvaruje status ispod prosjeka EU. Iako su u području poduzetništva, vještina i inovacija te jedinstvenog tržišta potrebna daljnja unaprjeđenja, postoje velika zabrinutost kod "odgovorne uprave", gdje je učinak slab. Nasuprot tome, Hrvatska djeluje iznad prosjeka EU u pogledu okoliša, državne pomoći i javne nabave i internacionalizacije, koja je među najboljima u EU u posljednja dva područja, dok je za „drugu šansu“ i pristup financiranju ona u skladu s prosjekom EU. Od 2008. Hrvatska je ostvarila određeni napredak u poduzetništvu i „drugoj šansi“[76], te značajan napredak u pristupu financiranju, ali nastavlja se spuštanje kod jedinstvenog tržišta, vještina i inovacija. Slika 5. pokazuje uspješnost Hrvatske u razdoblju od 2008. do 2018. kroz SBA pokazatelje.

[76] „druga šansa “odnosi se na to da pošteni poduzetnici koji su bankrotirali dobivaju brzo drugu priliku.

Slika 5. SBA uspješnost Hrvatske: stanje i razvoj od 2008. do 2018. godine

Izvor: Europska komisija, Pokazatelji uspješnosti MSP za RH

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; Croatia SBA Fact Sheet 2018.pdf, (02.11.2019.)

Na slici 5. vidljivo je stanje i razvoj od 2008. do 2018. godine, gdje je najveće odstupanje kod pristupa financiranju, jedinstvenom tržištu i kod vještine i inovacije u odnosu na prosjek EU. Ostali faktori su blizu prosjeka EU.

4.4. Stavovi europskih i hrvatskih građana o okolišu

Glavna uprava za okoliš je odjel Europske komisije nadležna za EU politika o okolišu kojoj je cilj zaštita, očuvanje i poboljšanje okoliša za sadašnjost i buduće naraštaje, predlažući i provodeći politike koje osiguravaju visoku razinu zaštite okoliša i očuvanje kvalitete života građana EU-a. Osigurava da države članice pravilno primjenjuju zakonodavstvo EU o okolišu i zastupa Europsku uniju po pitanjima zaštite okoliša na međunarodnim sastancima[77].

[77] Europska komisija (2016), Glavna uprava za okoliš, http://ec.europa.eu/dgs/environment/index_en.htm

Akcijski program za zaštitu okoliša (EAP) [78] vodit će europsku politiku zaštite okoliša do 2020., s tri sljedeća ključna cilja:

- zaštititi, sačuvati i ojačati prirodni kapital Unije
- pretvaranje Unije u zeleno i konkurentno gospodarstvo s niskim udjelom ugljika
- zaštititi građane Unije od pritiska koji se odnose na okoliš i rizika za zdravlje i blagostanje

Da bi se pomoglo u rješavanju problema zaštite okoliša s kojima se suočavaju Europa i svijet, Europska Strategija 2020. sadrži kritične ciljeve zaštite okoliša, kao i opredjeljenje za održivost. Posebno, vodeća inicijativa strategije za stvaranje Europe koja učinkovito koristi resurse podržava prelazak na ekonomiju s niskim udjelom ugljika.

Kako bi se informirala Europska komisija o ovom procesu i pružila pomoć u zaštiti okoliša prema ciljevima Strategije Europe 2020, provedeno je istraživanje koje pokazuje percepciju građana o okolišu i ekološkim problemima te istražuje mišljenje ljudi kako bi se ta pitanja najbolje mogla riješiti.

Izvještaj obuhvaća sljedeća pitanja:

- Opći stav prema okolišu i izvorima informacija;
- Utjecaj ekoloških problema i utjecaj plastičnih proizvoda i kemikalija;
- Načini poduzimanja mjera za rješavanje problema zaštite okoliša;
- Uloga EU u zaštiti okoliša;
- Osviještenost i odnos prema ekološkim oznakama;
- Percepcija kakvoće zraka i načini rješavanja zagađenja zraka.

Ovo istraživanje provela je TNS politička i društvena mreža u 28 država članica Europske unije (EU) između 23. rujna i 2. listopada 2017. Otprilike 27.881 građana EU-a iz različite socijalne i demografske kategorije ispitivane su licem u lice kod kuće i u njima materinjim jezicima u ime Generalne uprave za komunikacije. Metodologija koja je korištena su

[78] Europska komisija (2013), Akcijski program za okoliš do 2020., https://ec.europa.eu/environment/action-programme/

standardne ankete Eurobarometra provedene od strane Generalne uprave za komunikacije [79]. Korištena je ista metodologija za sve zemlje i teritorija obuhvaćena istraživanjem.

Glavni zaključci istraživanja su: [80]

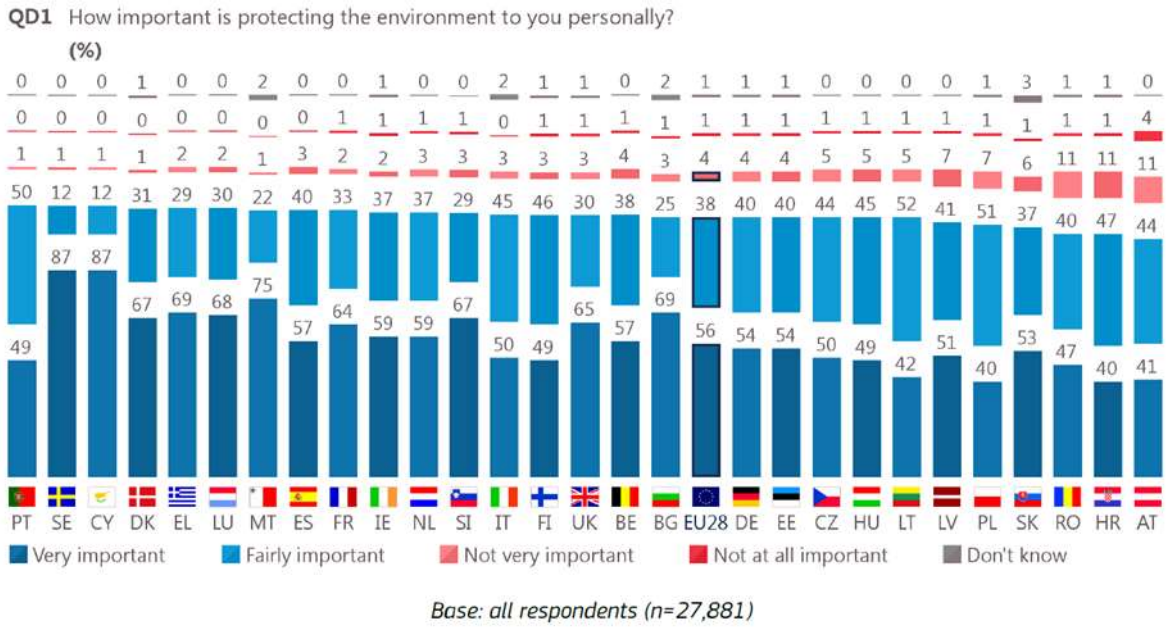
Većina Europljana smatra da je zaštita okoliša vrlo važna za njih osobno. Više od devet od deset ispitanika (94%) kaže da je važna zaštita okoliša za njih osobno.

- Nalazi su uglavnom dosljedni tijekom posljednjih deset godina, iako od posljednje godine istraživanja lagano se povećao udio odgovora da je "vrlo važno": 56% u usporedbi s 53% u 2014. godini.
- Postoje razlike u državama u omjerima ispitanika koji smatraju da je okoliš za njih 'vrlo važan', krećući se od 87% u Švedskoj i Cipru do 40% u Hrvatskoj i Poljskoj.
- U svim socio-demografskim skupinama najmanje devet od deset ispitanika kaže da je zaštita okoliša za njih 'važno' ili 'vrlo važno'.
- Ispitanici smatraju da su klimatske promjene (51%), zagađenje zraka (46%) i rastuća količina otpad (40%) najvažnija pitanja zaštite okoliša.
- Televizijske vijesti i dalje su glavni izvor informacija o okolišu, iako je njegova upotreba smanjena, sa 73% u 2011. na 58% u ovom istraživanju.

Ukupni udio ispitanika koji koriste Internet ili internetske društvene mreže kao važan izvor informacija o okolišu (42%) ostao je stabilan od 2014. (41%), ali u dugoročnom je porastu, s 11% u 2004. godini.

[79] Europska komisija (2018), Ispitivanja mišljenja građana, http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion
[80] Europska komisija (2018), Stavovi europskih građana o okolišu, https://ec.europa.eu/environment/eurobarometers_en.htm/ sumary ebs_468_en. pdf

Slika 6. Odgovori ispitanika o važnosti zaštite okoliša u EU28

Izvor: Europska komisija, Eurobarometar

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/environment/eurobarometers_en.htm/ sumary ebs_468_en. Pdf, (02.11.2019.)

Razlike u državama u omjerima ispitanika koji smatraju da je okoliš za njih 'vrlo važan', kreću se u prosjeku EU na razini 56% dok je u Hrvatskoj na razini 40% , za 47% hrvata je prilično važno dok je EU prosjek 38%. Za 11% ispitanika u RH im uopće nije važno.

Na nacionalnoj razini, mišljenje da je zaštita okoliša važna kreće se od 99% u Portugal, Švedska i Cipar do 85% u Austriji i 87% u Rumunjskoj i Hrvatskoj.

Kod ispitanika postoji široka zabrinutost zbog utjecaja ekoloških pitanja u njihovom svakodnevnom životu i njihovom zdravlju

- Otprilike četiri od pet Europljana (81%) slaže se da pitanje zaštite okoliša ima izravan učinak na njihov svakodnevni život i zdravlje.
- Gotovo tri od četiri (74%) su zabrinuti zbog utjecaja svakodnevnih proizvoda na njihovo zdravlje od plastike, dok je još veći udio (87%) zabrinut zbog utjecaja plastičnih proizvoda na okoliš.
- Više od četiri od pet ispitanika (84%) zabrinuto je zbog kemikalija prisutnih u svakodnevnim proizvodima i utjecaja na njihovo zdravlje, dok se devet od deset (90%) brine o svojem utjecaju na okoliš.

Slika 7. Odgovori ispitanika o najvažnijem problemu zaštite okoliša kojeg smatraju najvažnijim. Prikazani su najniži i najviši postoci odgovora po zemlji.

QD2 From the following list, please pick the four environmental issues which you consider the most important. (MAX. 4 ANSWERS)
(%)

	Climate change	Air pollution	Growing amount of waste	Pollution of rivers, lakes and ground water	Agricultural pollution (use of pesticides, fertilisers, etc.) and soil degradation	Decline or extinction of species and habitats, and of natural ecosystems (forests, fertile soils)	Marine pollution	Shortage of drinking water	Frequent droughts or floods	Noise pollution
EU28	51	46	40	36	34	33	33	30	25	10
BE	57	58	40	30	30	32	38	32	18	11
BG	36	59	48	45	45	26	21	23	33	13
CZ	23	42	54	38	40	36	25	40	40	9
DK	70	39	36	42	34	31	47	44	19	8
DE	63	40	33	35	40	34	48	22	16	10
EE	31	38	54	33	41	43	37	16	7	12
IE	49	36	46	45	30	25	20	32	29	14
EL	43	52	31	44	47	43	46	34	27	7
ES	59	46	31	34	24	27	25	49	37	8
FR	53	53	38	38	43	40	29	38	27	8
HR	40	47	41	30	35	22	24	29	41	10
IT	40	43	43	33	37	28	40	24	27	10
CY	56	54	27	31	25	22	43	46	33	18
LV	38	47	65	46	38	23	36	15	15	8
LT	37	52	61	44	40	27	23	13	24	15
LU	52	50	31	37	35	31	33	37	18	16
HU	46	47	57	31	35	25	16	30	30	11
MT	67	74	53	13	27	15	23	29	15	14
NL	65	52	41	33	31	46	44	28	21	9
AT	53	36	39	35	41	42	33	29	26	17
PL	37	56	44	37	16	20	18	20	31	13
PT	46	41	26	43	47	40	13	36	35	11
RO	36	46	38	38	39	28	15	28	25	16
SI	37	48	50	35	39	23	21	41	33	13
SK	28	46	56	34	38	29	19	27	28	11
FI	63	49	43	43	19	33	55	35	12	5
SE	68	41	29	48	28	46	50	49	21	1
UK	58	46	46	36	23	37	31	22	20	12

Highest percentage per country / Lowest percentage per country
Highest percentage per item / Lowest percentage per item

Base: all respondents (n=27,881)

Izvor: Europska komisija, Eurobarometar

Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/environment/eurobarometers_en.htm/ sumary ebs_468_en.Pdf, (02.11.2019.)

Suše ili poplave kao važno pitanje su najčešći izbor u Hrvatskoj (41%) i Češkoj (40%) U većini zemalja zagađenje bukom je pitanje koje bira najmanji udio ispitanika (Hrvatska je sa 10% u sredini svih odgovora min 1, maksimalno 18.). U Hrvatskoj su u ostalim pitanjima najčešće negdje na sredini.

Postoji podrška strožem zakonodavstvu koje se bavi okolišnim problemima.

- Kad se od građana traži da identificiraju najučinkovitije načine rješavanja problema zaštite okoliša, više od trećine (35%) favorizira ulaganje u istraživanje i razvoj radi pronalaska tehnoloških rješenja. Postoji također relativno visoka podrška pooštrenoj zakonodavnoj kontroli, uvođenje težih kazni za kršenje zakonodavstva u području zaštite okoliša (34%), osiguravanje boljeg provođenje zakonodavstva (31%) i uvođenje strožeg zakonodavstva u području zaštite okoliša (30%).

Većina Europljana smatra da imaju osobnu ulogu u zaštiti okoliša, ali misle da oni sami, vlade, institucije i tvrtke svi zajedno trebaju učiniti više.

- Više od osam od deset Europljana (87%) slaže se da kao pojedinci mogu imati neku ulogu u zaštiti okoliša u svojoj zemlji. Ovaj je nalaz s vremenom vrlo dosljedan od istraživanja 2007. godine.

Na pitanje o okolišnim aktivnostima koje su poduzeli u posljednjih šest mjeseci, 65% ispitanika kaže da je većinu svog otpada odvojilo za recikliranje, a 43% su kupovali lokalne proizvode, 35% ih je smanjilo potrošnju energije, a 34% izbjegava plastičnu robu za jednokratnu upotrebu osim plastičnih vrećica.

- Više od devet od deset Europljana (94%) slaže se da bi glavni zagađivači trebali biti uglavnom odgovorni za nanošenje štete okolišu koju čine oko dvije trećine (65%) koji se potpuno slažu (u odnosu na 70% u 2014.) i 29% koji se "slažu" (u odnosu na 23%).

- Gotovo četiri od pet ispitanika (79%) kaže da velike tvrtke i industrija ne rade dovoljno za zaštitu okoliša, a oko dvije trećine (66%) smatra da građani sami ne rade dovoljno.

- Oko dvije trećine ispitanika (67%) kaže da njihova nacionalna vlada ne čini dovoljno za zaštitu okoliša, dok nešto niži udio (62%) kaže isto o EU (porast za 6 postotnih bodova od

2014.). Polovica ispitanika (50%) kaže da njihov grad ili selo ne čine dovoljno za zaštitu okoliša i sličan udio (53%) govori to o svojoj regiji.

Više od sedam od deset (72%) kaže da su smanjili uporabu plastike za jednokratnu upotrebu zamijenivši ih trajno nosivim torbama.

- Među mjerama za smanjenje plastičnog otpada i smeća većina ispitanika smatra važnim da bi proizvodi trebali biti dizajnirani na način koji olakšava recikliranje plastike (65%) industrija i trgovci trebali bi uložiti napor da smanje plastičnu ambalažu (63%), te ljude treba educirati o tome kako smanjiti svoj plastični otpad (53%) i to da bi lokalne vlasti trebale osigurati više i bolje sakupljanje plastičnog otpada (51%).

Većina Europljana smatra da odluke o zaštiti okoliša treba donositi zajednički unutar EU.

- Oko dvije trećine Europljana (67%) smatra da treba donijeti ekološke odluke zajedno unutar EU. Manje od trećine (29%) vjeruje da samo nacionalna vlada treba donijeti takve odluke.

Od istraživanja iz 2014. godine povećana je podrška zajedničkom odlučivanju (+7 postotnih bodova), preokrenuvši trend pada između 2007. i 2014. godine.

- Podrška zajedničkom odlučivanju najveća je u Nizozemskoj (81%), Njemačkoj (80%) i Španjolska (79%), dok je najniža u Češkoj (45%), Hrvatskoj (47%), Rumunjskoj (49%) i Grčkoj (49%).

Postoji snažna podrška ulozi zakonodavstva EU u zaštiti okoliša.

- Slični se udjeli slaganja s tri izjave o zakonodavstvu zaštite okoliša u normi EU: 83% slaže se da bi EU trebala biti u mogućnosti provjeriti primjenjuju li se zakoni o okolišu ispravno u njihovoj zemlji, 82% se slaže da bi EU trebao pomoći zemljama koje nisu članice EU-a u poboljšanju njihovih ekoloških standarda, dok se 80% slaže da je EU zakonodavstvo o okolišu potrebno za zaštitu okoliša u njihovoj zemlji.

Došlo je do povećanja odgovora od istraživanja za 2014. godinu, ponajviše u odnosu da EU pomaže zemljama koje nisu članice EU-a u poboljšanju okolišnih standarda (+8 pp).

- Više od četiri od pet Europljana (85%) slaže se da bi EU trebala uložiti više novca u projekte i programe koji podržavaju okoliš.

Više od polovice Europljana vidjelo je ili čulo za barem jedan eko-znak.

- Više od četvrtine ispitanika (27%) kaže da je vidjelo ili čulo za EU ekološku oznaku. Druge oznake za pojedine zemlje predstavljaju visoku razinu svijesti o porijeklu znaka u svojoj zemlji: nordijski labud (98% u Švedskoj, 93% u Danskoj i 92% u Finskoj), grudnjak Miljöval (97% u Švedskoj), Plavi anđeo (86% u Njemačkoj), NF Environment (85% u Francuska), Környezetbarát Termék Védjegy (68% u Mađarskoj) i Österreichisches Umweltzeichen (68% u Austriji).

Postoji značajna razlika u razinama svijesti u državama članicama EU o Ecolabel-u. To je najviše u Luksemburgu (62%), Francuskoj (61%) i Danskoj (51%), i najniža u Rumunjskoj (13%), Bugarskoj (14%) i Češkoj (16%).

- Među onima koji su upoznati s barem jednom ekološkom oznakom, 30% kaže da je kupilo proizvod noseći eko-oznaku EU, dok je sličan udio (29%) kupio proizvod koji nosi oznaku EU Blue Angel simbol, a 22% kupilo je proizvod koji nosi oznaku NF Environment.

Eko-oznake igraju važnu ulogu u odluci o kupovini trećine Europljana

- Otprilike jedna trećina ispitanika (32%) kaže da eko-oznake igraju važnu ulogu u njihovoj odluci o kupnji, dok četvrtina (25%) kaže da to ne utječe na njihovu odluku. Daljnjih 39% kaže da oni nikad ne provjeravaju etiketu.

Većina ispitanika u Švedskoj (70%) i Danskoj (57%) kaže da ekološke oznake igraju važnu ulogu u njihovim odlukama o kupnji, dok je kod manje od jednog od pet ispitanika situacija drugačija, npr. u Bugarskoj je (12%), Češkoj i Portugalu je (obje 17%).

- Među ispitanicima koji su vidjeli ili čuli za eko-znak EU (30%) više od tri četvrtine (78%) vjeruje da su proizvodi koji nose ovu oznaku ekološki prihvatljivi.

Gotovo polovica Europljana smatra da se kvaliteta zraka pogoršala u posljednjih 10 godina

- Gotovo polovica (47%) smatra da se kvaliteta zraka u njihovoj zemlji pogoršala u posljednjih deset godina, dok oko trećine (33%) kaže da je kvaliteta zraka ostala ista, a samo 13% da se poboljšala.

- Stroža kontrola onečišćenja industrijskih i proizvodnih aktivnosti za kakvoću zraka najčešće je mjera koji su među nizom mjera za rješavanje problema naveli ispitanici (41%).

- Dvije najčešće aktivnosti koje su ispitanici poduzeli u posljednje dvije godine radi smanjenja štetne emisije u zrak su: često korištenje javnog prijevoza ili bicikla ili odabir hodati umjesto da uzmete automobil (35%) i zamijenom starije energetski intenzivne opreme novijim modelom s boljom ocjenom energetske učinkovitosti (32%) Više od 8 od 10 Europljana (81%) smatra da pitanje onečišćenja zraka može biti najbolje riješeno na razini EU ili nacionalnoj razini.

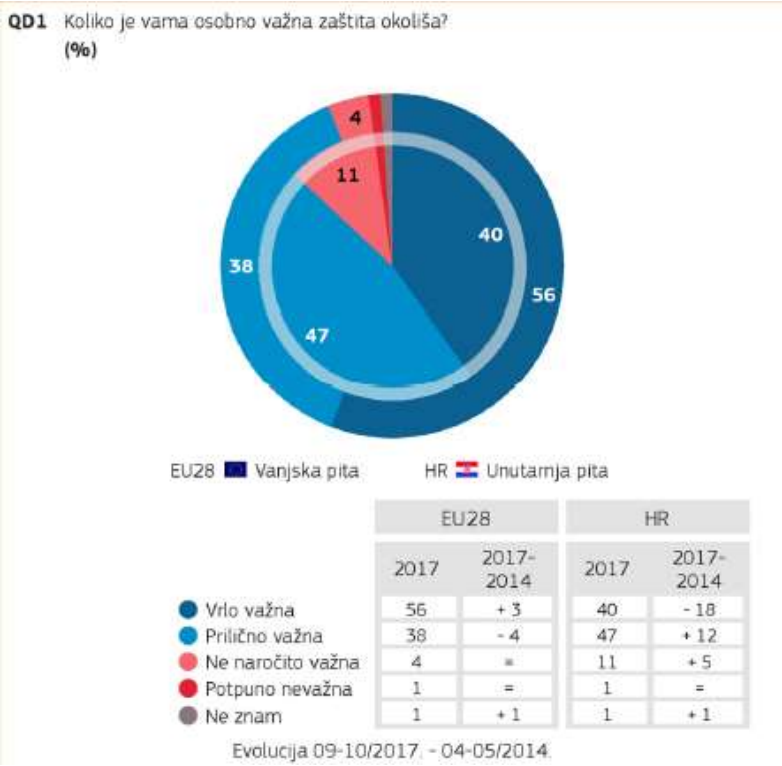
- Nešto manje od polovine Europljana (48%) smatra da pitanje onečišćenja zraka može biti najbolje riješeno na razini EU. Otprilike jedna trećina (33%) misli da je bolje pitanje onečišćenja zraka riješiti se na nacionalnoj razini, dok 14% favorizira akcije na regionalnoj ili lokalnoj razini.

- Ispitanici u Nizozemskoj (70%), Belgiji (64%) i Španjolskoj (64%) smatraju da se problem onečišćenja zraka može najbolje riješiti na razini EU. Najniži omjer se vidi u Poljskoj (29%), Rumunjskoj (31%), Hrvatskoj i Velikoj Britaniji (obje 35%).

U nastavku je prikaz 5 glavnih indikatora o stavovima građana o okolišu.

1. OPĆI STAVOVI HRVATSKIH GRAĐANA I EUROPLJANA O OKOLIŠU

Slika 8. Odgovori na pitanje koliko je vama osobno važna zaštita okoliša

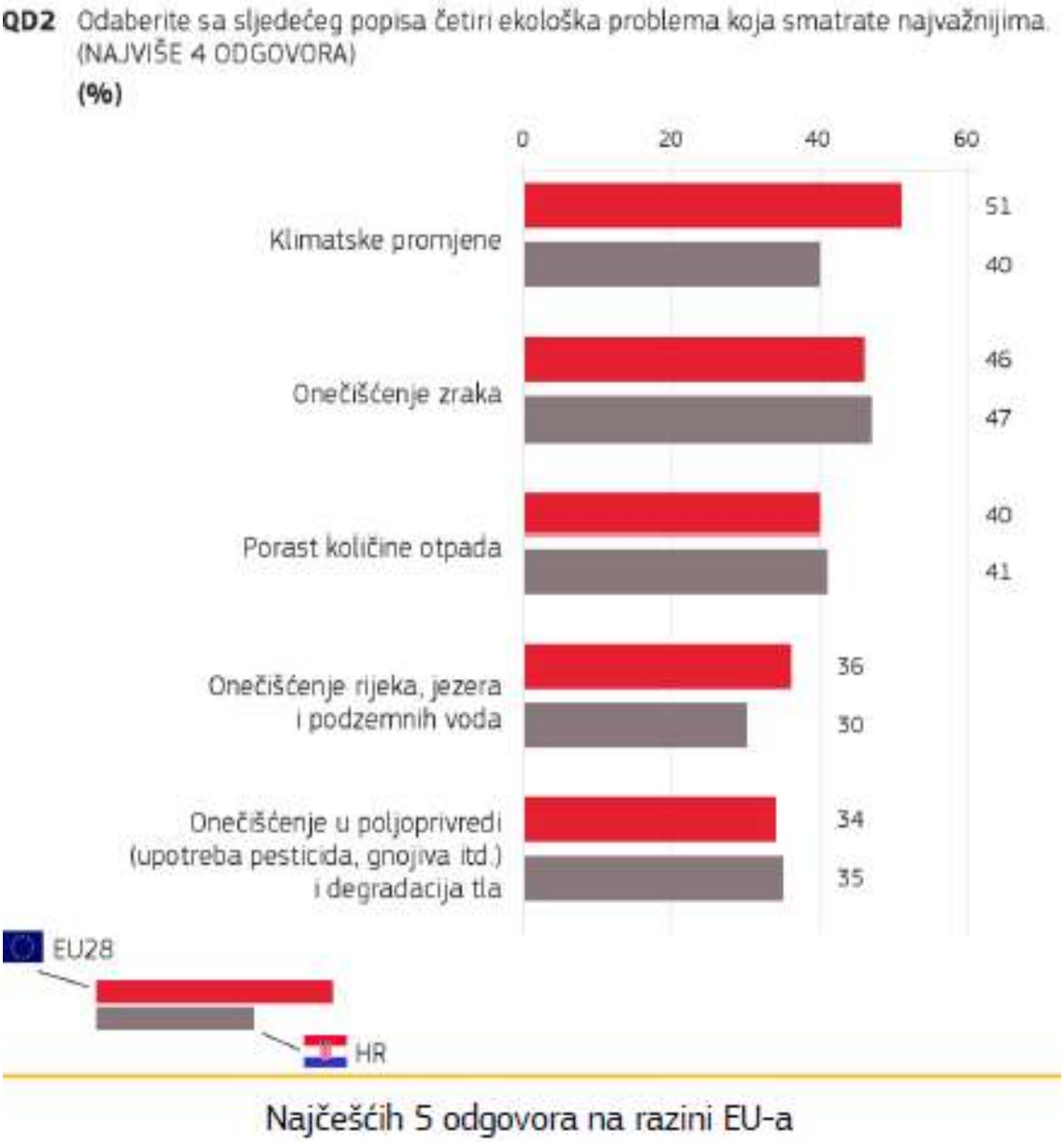
	EU28		HR	
	2017	2017-2014	2017	2017-2014
Vrlo važna	56	+ 3	40	- 18
Prilično važna	38	- 4	47	+ 12
Ne naročito važna	4	=	11	+ 5
Potpuno nevažna	1	=	1	=
Ne znam	1	+ 1	1	+ 1

Evolucija 09-10/2017. - 04-05/2014

Izvor: Europska komisija, Eurobarometar za HR

Preuzeto sa
https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2156 – Croatia, (02.11.2019.)

Slika 9. Odgovor na pitanje izbora četiri ekološka problema koja smatraju najvažnija iz ponuđenog popisa

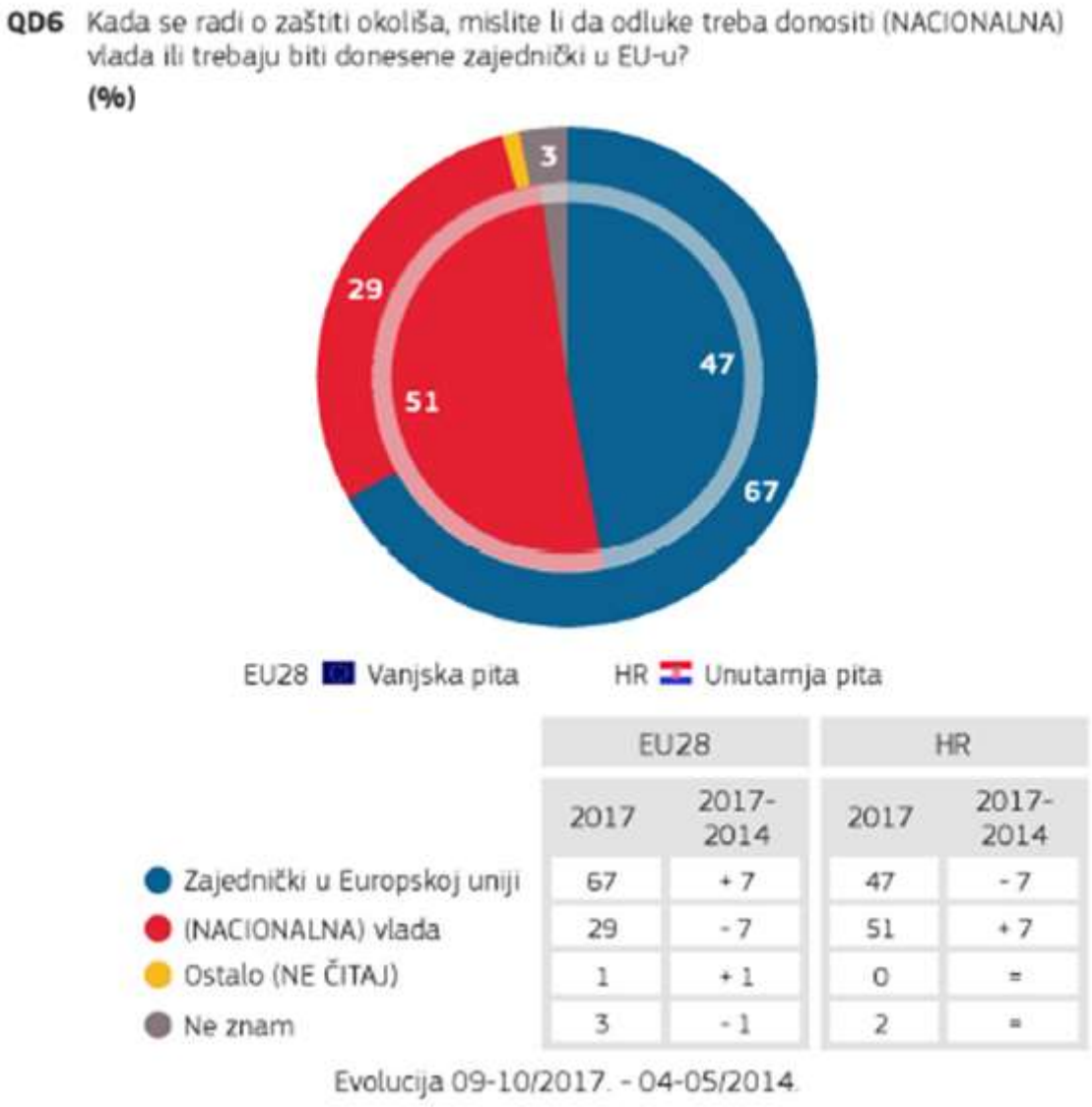
Izvor: Europska komisija, Eurobarometar za HR

Preuzeto sa:
https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2156 – Croatia, (02.11.2019.)

Hrvatima je zaštita okoliša osobno prilično važna 47% gdje se bilježi rast u odnosu na EU, te vrlo važno 40% gdje smo ispod prosjeka EU-28. Klimatske promjene su Europljanima na vrhu ljestvice, dok su Hrvatima najvažnija pitanja onečišćenja zraka. Hrvatima su najmanje bitna onečišćenja rijeka, jezera i podzemnih voda, dok su Europljanima onečišćenja u poljoprivredi.

2. EU I ZAŠTITA OKOLIŠA

Slika 10. Odgovor na pitanje tko treba donositi odluku o zaštiti okoliša

	EU28		HR	
	2017	2017-2014	2017	2017-2014
Zajednički u Europskoj uniji	67	+ 7	47	- 7
(NACIONALNA) vlada	29	- 7	51	+ 7
Ostalo (NE ČITAJ)	1	+ 1	0	=
Ne znam	3	- 1	2	=

Evolucija 09-10/2017. - 04-05/2014.

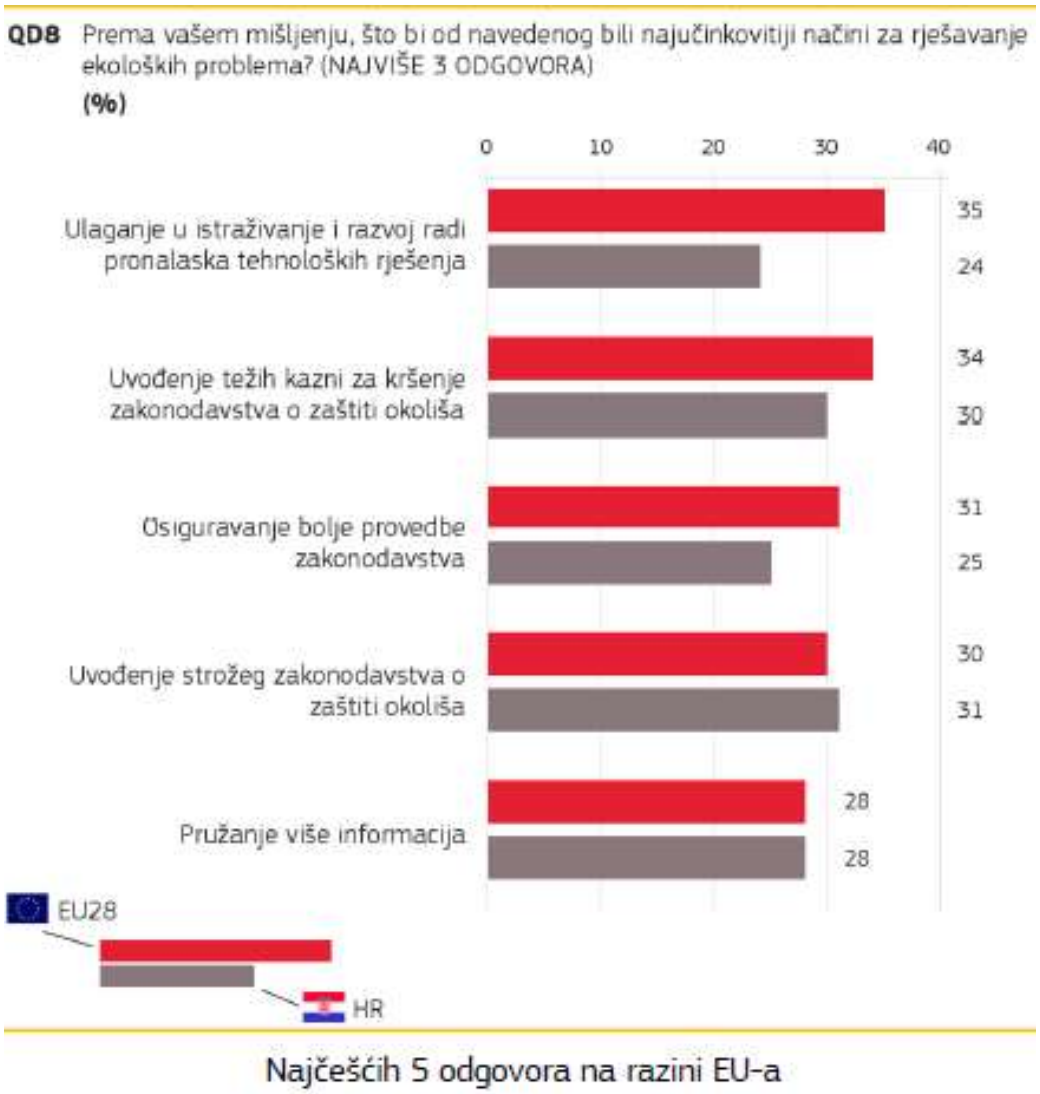
Izvor: Europska komisija, Eurobarometar za HR

Preuzeto sa:
https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2156 – Croatia, (02.11.2019.)

Hrvati su za donošenje odluka vezanih za zaštitu okoliša na nacionalnoj razini (51%), dok je većina Europljana za to da se zaštita okoliša donosi zajednički na razini EU (67%).

3. PODUZIMANJE AKTIVNOSTI ZA ZAŠTITU OKOLIŠA

Slika 11. Odgovor na pitanje koji je najučinkovitiji način za rješavanje ekoloških problema

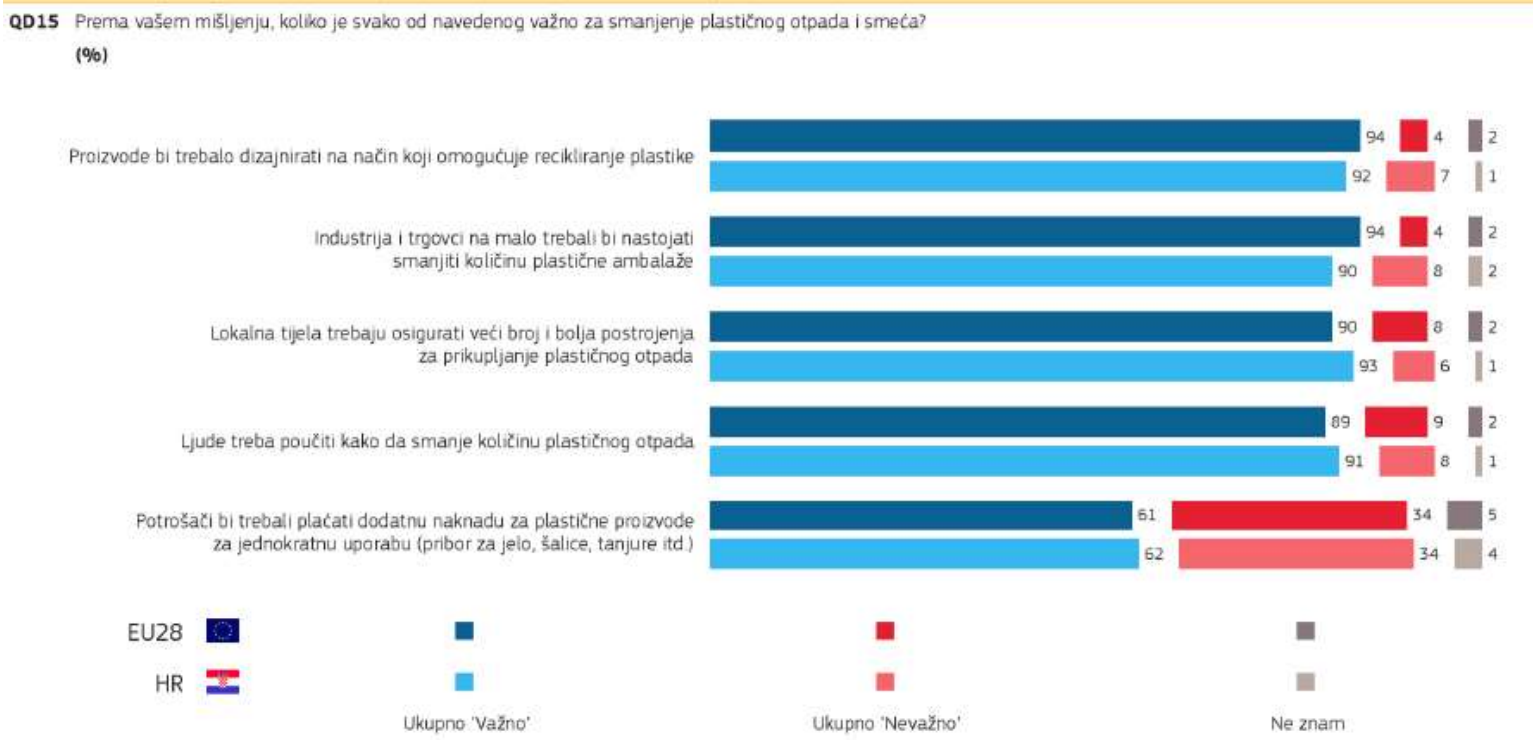
Izvor: Europska komisija, Eurobarometar za HR

Preuzeto sa:
https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2156 – Croatia, (02.11.2019.)

Najučinkovitiji način zaštite okoliša za Hrvate je uvođenje strožeg zakonodavstva o zaštiti okoliša (31%) (za EU 30%), za Europljane je ulaganje u istraživanje i razvoj radi pronalaska tehnoloških rješenja(35%) dok je Hrvatima to najmanje važno 24% te uvođenje težih kazni za kršenje zakonodavstva o zaštiti okoliša (34% EU, 30% HR).

4. USREDOTOČENOST NA PLASTIČNI OTPAD I SMEĆE

Slika 12. Odgovor na pitanje koliko je svako od navedenog važno za smanjenje plastičnog otpada i smeća?

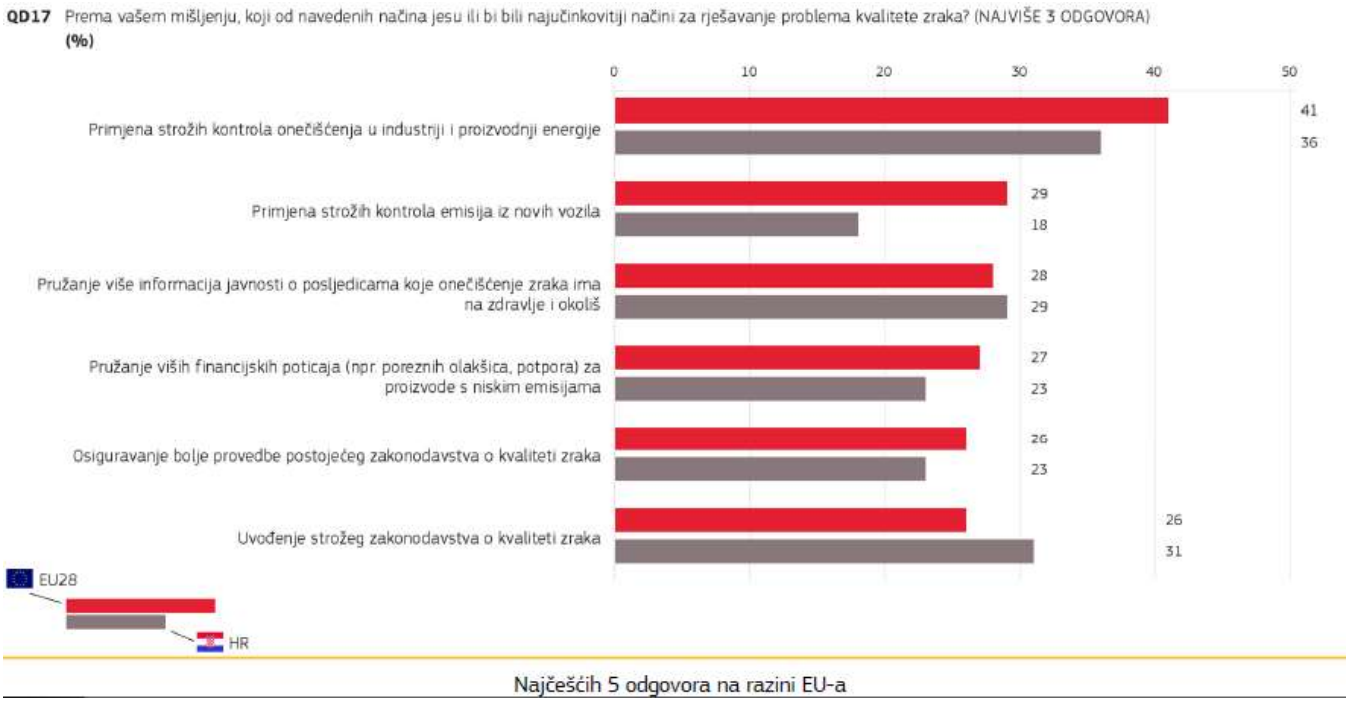
Izvor: Europska komisija, Eurobarometar za HR

Preuzeto sa https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2156 – Croatia, (02.11.2019.)

Kod usredotočenosti na plastični otpad i smeće Hrvatima je najvažnije da lokalna tijela trebaju osigurati veći broj i bolja postrojenja za prikupljanje plastičnog otpada (93%), dok je kod Europljana najviše važno da proizvodi budu dizajnirani na način da omogući recikliranje plastike (94%). Podjednak je stav vezan za to da potrošači plaćaju dodatnu naknadu za proizvode za jednokratnu upotrebu (61 %).

5. USREDOTOČENOST NA ONEČIŠĆENJE ZRAKA

Slika 13. Odgovor na pitanje koji bi bili najučinkovitiji načini rješavanja problema kvalitete zraka?

Izvor: Europska komisija, Eurobarometar za HR

Preuzeto sa :https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2156 – Croatia, (02.11.2019.)

Na pitanju usredotočenosti na onečišćenje zraka kod Hrvata je najvažnije da se primjene stroža kontrola onečišćenja u industriji i proizvodnji energije 36% dok je kod Europljana to isto najvažnije pitanje ali sa 41%, te uvođenje strožeg zakonodavstva o kvaliteti zraka (26% EU i 31% HR).

Za kraj se može rezimirati da većina Europljana smatra da je zaštita okoliša vrlo važna za njih osobno. Više od devet od deset ispitanika (94%) kaže da je zaštita okoliša za njih osobno važna.

5. ZAKLJUČAK

S obzirom da mala i srednja poduzeća čine 99 % poduzeća EU-a i zapošljavaju dvije trećine radne snage važan su dio resursno učinkovite strategije EU-a. [81] Kako je neodrživo visoka upotreba resursa ključan uzrok raznih ekoloških opasnosti kao što su klimatske promjene, krčenje šuma, gubitak bio raznolikosti i slabljenje usluga ekosustava, te kako svjetsko gospodarstvo za globalnu proizvodnju i apsorbiranje otpada koristi resurse koji odgovaraju količini jedne i pol planete (s time da se procjenjuje da će ta brojka dostići količinu dvije planete do 2030-ih), te da Europa ovisi o uvezenim resursima više od bilo koje druge regije u svijetu, mnogi resursi će u relativno kratkom roku biti iscrpljeni. Stoga je nužno okretanje u smjeru kružne ekonomije. [82]

Za provedbu cjelovite kružne ekonomije potrebna je uključenost svih relevantnih dionika, regija, gradova, lokalnih zajednica, malih i srednjih poduzetnika, nevladinih organizacija, predstavnika industrije, sindikata i građana. Javna svijest, percepcija građana i njihova uključenost ključni su za uspješan prijelaz na cirkularnu ekonomiju, nužno je posvetiti potrebnu pozornost i sredstva u obrazovanje i informiranje u cilju promicanja modela održive potrošnje i proizvodnje. Za prijelaz na cirkularnu ekonomiju potrebna su stručna radna snaga, te u okviru obrazovanja i izobrazbe treba voditi računa o potrebi za zelenim vještinama. [83]

Donošenjem strateških dokumenata Zelenog akcijskog plana i s njim povezanim Akcijskog plana za ekološke inovacije stvorene su pretpostavke za zeleni rast. Model zelenog rasta koji vodi ka niskougljičnom gospodarstvu u kojem se učinkovito koriste resursi, otporno na klimatske promjene, koristi se za prikazivanje strukturnih gospodarskih promjena koje su u prvom redu potaknute pomanjkanjem resursa, tehnološkim promjenama i inovacijama, novim tržištima i promjenama obrazaca potražnje u industriji i među potrošačima. Resursi te cijene sirovina i energije već utječu na strukturu troškova u poduzećima jer će globalna potražnja za tim resursima nastaviti rasti uslijed povećanja potrošnje u gospodarstvima u nastajanju. Današnji linearni model „uzmi, izradi, konzumiraj, baci" postupno će ustupiti mjesto kružnom modelu u kojem se iz svake tone materijala, svakog džula energije i svakog hektara zemlje

[81] Europska komisija (2014), Serija vodiča, Provedba Akta o malom poduzetništvu na regionalnoj razini, NBBN14002HRN.hr.pdf

[82] Europski parlament (2015), Rezolucija Europskog parlamenta, prijelaz na cirkularnu ekonomiju http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0266_HR.html#def_1_11

[83] Europska komisija (2015), Akcijski plan EU za kružno gospodarstvo, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_1&format=PDF

štednjom, ponovnom uporabom i recikliranjem materijala dobiva veća dodana vrijednost i korist i u kojem će produktivnosti resursa određivati buduću konkurentnost. [84]

Zeleni rast istodobno predstavlja izazov i priliku za tržište rada i vještine koje su opet glavni čimbenici koji omogućuju zeleni rast. Prelaskom će doći do korjenitih promjena u čitavom gospodarstvu i u velikom broju sektora: stvorit će se nova radna mjesta, neki će se poslovi zamijeniti drugima, a neki iznova definirati. Zelenim radnim mjestima na području Europe utjecalo se na stvaranje nove infrastrukture, na smanjenje nezaposlenosti, na poraste prihoda i kvalitete života lokalne zajednice. Stvaranje zelenih radnih mjesta na području Europe podrazumijeva aktivnosti održivog lokalnog razvoja kroz postizanje pune zaposlenosti, koja se ostvaruje kroz ekoturizam, proizvodnjom obnovljive energije te kroz organski uzgoj i stočarstvo. Pomoć poduzetnicima iz navedenih sektora nudi vlada, lokalna zajednica te lokalni poslovni subjekti i tehnička učilišta. [85]

Vrijeme je davanja prednosti podršci postojećih start-up tvrtki za rast i širenje. Postojeće MSP-ove bi također trebale biti prioritet. Osim što olakšavaju poslovne transfere, MSP-i također trebaju više nego ikad presudnu podršku za prekvalifikaciju i usavršavanje svojih zaposlenika kako bi se digitalizirali, inovirali i napredovali u revoluciji Industry 4.0. Nadalje, potrebni su obnovljeni napori politika kako bi se osiguralo da se pravno, regulatorno, političko i fiskalno okruženje zadovolji specifičnim potrebama malih i srednjih poduzeća i novih poduzeća - posebno mikro tvrtki.[86]

Rezultati desetogodišnje primjene Zakona o malom poduzetništuv pokazuju nastavak snažnog oporavka MSP-a u EU. Doprinos MSP-a rastu dodane vrijednosti i zaposlenosti premašio je očekivane razine na temelju njihove relativne važnosti u gospodarstvu. Učinak u cijeloj EU nastavio se mijenjati, s obzirom da je šest država članica ostvarilo dodanu vrijednost za MSP u 2017. godini, što je još uvijek ispod njihovih odgovarajućih razina 2008. Potaknut ekonomskim oporavkom, između 2014. i 2016. broj tvrtki visokog rasta u EU povećan je za 24%. Dvije trećine ovih poduzeća dolazi iz samo šest država članica (Njemačka, Velika Britanija, Španjolska, Francuska, Italija i Poljska). Izgledi za 2018. i 2019. godinu ostaju pozitivni, ali pomalo neizvjesni zbog neuređenih međunarodnih trgovinskih uvjeta.

[84] OECD (2011.), *Towards green growth* (Put prema zelenom rastu); UNEP (2011.), *Towards a green economy* (Put prema zelenom gospodarstvu); https://www.oecd.org/greengrowth/48012345.pdf
[85] OECD (2012.), *The jobs potential of a shift towards a low carbon economy* (Potencijal prelaska na niskougljično gospodarstvo za stvaranje radnih mjesta); https://www.oecd.org/els/emp/50503551.pdf
[86] Europska komisija (2018), Podaci o MSP za 2018. https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en ; SBA Fact Sheet 2018.pdf

Internacionalizacija MSP-a pridonijela je rastu. Izvoz robe iz EU-28 iz MSP-a povećan je za 20% od 2012. Jedinstveno tržište je tržište za MSP-ove iz EU-28 te je činilo 70% vrijednosti izvoza MSP-a, s tim da je 80% MSP-a izvozilo u druge države članice. [87]

Na kraju ne treba zaboraviti niti interes građana za okoliš u kojem žive. Njihova svijest o važnosti zaštite okoliša, kao i njihova aktivna uloga u tom kontekstu sve je naglašenija.

[87] Europska komisija, https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_hr

POPIS LITERATURE

Knjige, udžbenici

1. Kandžija, V. i Cvečić, I. (2010). Ekonomika i politika Europske unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci
2. Lacković, Z. i Andrlić, B. (2007). Osnove strateškog marketinga, Veleučilište u Požegi, Požega
3. Vrhovec-Žohar K., Klopotan I. (2014.), Mala i srednja poduzeća u EU – Izazov uvođenja jedinstvene valute 12 godina poslije, Sveučilište Sjever
4. Vuković K. (2012), Mala i srednja poduzeća u EU, Fakultet organizacije i informatike: Varaždin

Istraživanja, znanstveni i stručni članci

1. Basarac Sertić, M.; Harc, M. (2016) The determinants of employment of small and medium-sized enerprises end European Union: A panel data analysis, Proceedings of the ISCCRO – International Statistical Conference in Croatia – Zagreb CSA, 2016. 166-173.
2. Szabo A. (2017), Green SMEs in the European Union, Management, Enterprise and Benchmarking in the 21st Century, Budapest, 2017
3. Tolušić, Z., Dumančić, E., Bogdan, K., Društveno odgovorno poslovanje i zeleni marketing, Agroeconomia Croatica 4:2014 (1) 25-31, str. 26.-27., dostupno na: https://ageconsearch.umn.edu/bitstream/208769/2/4.pdf (02.11.2019.)

Publikacije

1. Belen Sanchez A., Hanz D., 2014, Green jobs, Success and opportunities for Europe, Green New Deal Working Group of the Greens/EFA in the European Parliament, Brussels:https://www.greens-efa.eu/legacy/fileadmin/dam/Documents/Publications/GND/Green_jobs_EN_01.pdf (02.11.2019.)
2. Preporuka Europske komisije, 2003/361/EC , Službeni list Europske unije L 124, str. 36 od 20. svibnja 2003. Dodatak preporuci članak 2.

Internetske stranice

1. Centar za industrijski razvoj (2016), http://www.ciraz.hr/strategija-pametne-specijalizacije-s3
2. Centar za konkurentnost malog i srednjeg poduzetništva (2015), http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/EN-SME-Report-2018-za-web.pdf
3. COMMISSION RECOMMENDATION (2003) of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises (notified under document number C(2003) 1422), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003H0361
4. COM (2019) završna verzija, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, „Okvir za klimatsku i energetsku politiku u razdoblju 2020. – 2030." https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52014DC0015 i
5. COM (2019) završna verzija, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, „Cijene i troškovi energije u Europi". https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2019:0001:FIN:HR:PDF
6. COM (2014) 0398, Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Za kružno gospodarstvo: program nulte stope otpada za Europu, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52014DC0398R(01)
7. Definicija zelenog poduzetništva „green enterpreneurship" (2016), dostupno na: http://greentproject.eu/wp-content/uploads/2016/01/Definition-green-entrepreneurship.pdf , (pristupljeno 2.11.2019.)
8. Implikacije zaposelnosti i zelenog rasta - Employment Implications of Green Growth: Linking jobs, growth, and green policies, (2017) Preuzeto sa: http://www.oecd.org/greengrowth/countries-are-progressing-too-slowly-on-green-growth.htm
9. EUROPE 2020 (2010): Europska strategija, A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, European Commission, Brussels, 3.3.2010 COM(2010) 2020.
10. Europe INNOVA (2012.)."Guide to resource efficiency in manufacturing: Experiences from improving resource efficiency in manufacturing companies". https://www.greenovate-europe.eu/sites/default/files/publications/REMake_Greenovate%21Europe%20-%20Guide%20to%20resource%20efficient%20manufacturing%20%282012%29.pdf

11. Europska agencija o okolišu (2015): https://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/report/0c-executivesummary
12. Europska komisija (2015), Akcijski plan EU za kružno gospodarstvo, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_1&format=PDF
13. Europska komisija (2013), Akcijski program za okoliš do 2020., https://ec.europa.eu/environment/action-programme/
14. Europska komisija (2014), Eko inovacijski plan, http://ec.europa.eu/environment/ecoap/index_en.htm
15. Europska komisija (2014), Eko inovacijski plan, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0440&from=EN
16. Europska komisija (2012), Ekonomika okoliša: http://ec.europa.eu/environment/enveco/jobs/
17. Europska komisija (2016), Glavna uprava za okoliš, http://ec.europa.eu/dgs/environment/index_en.htm
18. Europska komisija (2018), Godišnje izvješće o europskom MSP https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en
19. Europska komisija (2018), Godišnji podaci o MSP – Hrvatska: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; Croatia - SBA Fact Sheet 2018
20. Europska komisija (2015), Korištenje inovacija, https://ec.europa.eu/environment/basics/green-economy/innovation/index_hr.htm
21. Europska komisija (2019), Mala i srednja poduzeća, https://ec.europa.eu/growth/smes_en
22. Europska komisija (2018), Podaci o MSP za 2018. https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en; SBA Fact Sheet 2018.pdf
23. Europska komisija (2018), Pregled uspješnosti MSP: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en
24. Europska komisija (2014), Serija vodiča, Provedba Akta o malom poduzetništvu na regionalnoj razini, NBBN14002HRN.hr.pdf; https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cfb47ae4-abcf-4a18-8058-177976f15647
25. Europska komisija (2018), Ispitivanja mišljenja građana, http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion

26. Europska komisija (2018), Stavovi europskih građana o okolišu, https://ec.europa.eu/environment/eurobarometers_en.htm/ sumary ebs_468_en. Pdf
27. Europska Komisija (2017),Vodič za korisnike o definiciji malih i srednjih poduzeća, https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/79c0ce87-f4dc-11e6-8a35-01aa75ed71a1
28. Europska komisija (2013), Zakon o malom poduzetništvu, https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/small-business-act_en
29. Europska komisija (2014), Zeleni akcijski plan za MSP: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/green-action-plan_en
30. Europska unija (2018), Ured za publikadije, MPS učinkovito korištenje resursa i zelena tržišta, https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e0eeaef-0259-11e8-b8f5-01aa75ed71a1/language-en SMEs, resource efficiency and green markets, fl_456_en.pdf (02.11.2019.)
31. Europski parlament, Gouarderes, F. (2018), Inovacijska politika, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2017/N54598/hr.pdf
32. Europski parlament (2017), Inovacijska politika, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2017/N54598/hr.pdf
33. Europski parlament (2015), Rezolucija Europskog parlamenta, prijelaz na cirkularnu ekonomiju, http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0266_HR.html#def_1_11
34. Eurostat (2016), Statistički podaci o otpadu, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics/hr
35. Industrijska Strategija Republike Hrvatske 2014-2020 (2014), https://www.mingo.hr/page/kategorija/industrijska-strategija-republike-hrvatske-2014-2020
36. Kosa.hr (2013.), dostupno na http://www.kosa.hr/index.php/zeleno-poduzetnistvo , (pristupljeno 2.11.2019.)
37. Kratki vodič o Europskoj uniji (2017), Procjena provedbe programa Obzor 2020 http://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/definitif/2017/06-13/0253/P8_TA(2017)0253_HR.pdf
38. Odluka br. 1639/2006 / EU o uspostavljanju Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije (2006). Preuzeto sa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32006D1639

39. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, OECD (2011.), Towards green growth (Put prema zelenom rastu); UNEP (2011.), Towards a green economy (Put prema zelenom gospodarstvu); https://www.oecd.org/greengrowth/48012345.pdf
40. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, OECD (2012.), The jobs potential of a shift towards a low carbon economy (Potencijal prelaska na niskougljično gospodarstvo za stvaranje radnih mjesta); https://www.oecd.org/els/emp/50503551.pdf
41. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, OECD (2012.), OECD Employment Outlook 2012 (Predviđanja OECD-a u pogledu zapošljavanja u 2012.), vidi poglavlje 4. „What green growth means for workers and labour market policies: an initial assessment" (Što zeleni rast predstavlja za radnike i politike tržišta rada: početna procjena); Međunarodna organizacija rada (ILO) (2011.), Skills for green jobs, a global view (Globalni pregled vještina za zelene poslove)
42. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, OECD (2017), https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264283602-17-en.pdf?expires=1571659609&id=id&accname=guest&checksum=AABFA2F1B8D61938893871D2BD04B139
43. Publikacijski ured Europske unije (2014), Regional implementation of the SBA; https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cfb47ae4-abcf-4a18-8058-177976f15647
44. Zelena radna mjesta - poslovi budućnosti, Središnji državni portal; Vlada Republike Hrvatske (2015), dostupno na: https://vlada.gov.hr/zelena-radna-mjesta-poslovi-buducnosti/17346 (02.11.2019.)
45. Zeleni akcijski plan (2014) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0440&from=EN

TABLICE

Tablica 1.: Definicija malih i srednjih poduzeća 9

Tablica 2.: Broj MSP-a i velikih poduzeća u nefinancijskom poslovnom sektoru EU-28 u 2017. godini te njihova dodana vrijednost i zaposlenost 10

Tablica 3.: Osnovni podaci za MSP u brojkama 12

Tablica 4.: Udio povećanja od 2008. do 2017. u dodanoj vrijednosti u EU-28 i zapošljavanju nefinancijskog poslovnog sektora koju čine mala i srednja poduzeća različitih veličina. 38

Tablica 5.: Doprinos MSP-a povećanju BDP-a (u tekućim cijenama) od 2009. do 2017..... 38

Tablica 6.: Osnovni pokazatelji MSP za RH i EU-28 – brojčani pokazatelji 50

Tablica 7.: Financijska efikasnost poduzetništva u RH u 2016. i 2017. godini 51

Tablica 8.: Veličina i zaposlenost poduzeća, ukupni prihod i izvoz u 2016. i 2017. godini ... 52

SLIKE

Slika 1.: Udjeli dodane vrijednosti MSP-a, zaposlenosti i broja malih i srednjih poduzeća u EU-28 u nefinancijskih poslovnih sektora u 2017. godini činilo je pet ključnih gospodarskih sektora MSP-a. 34

Slika 2.: Povećanje od 2008. do 2017. u bruto dodanoj vrijednosti (u tekućim cijenama) u EU-28 cijeloj ekonomiji i u nefinancijskom poslovnom sektoru 36

Slika 3.: Povećanje u razdoblju od 2008. do 2017. u gospodarstvu EU-28 u području zapošljavanja u nefinancijskom poslovnom sektoru 36

Slika 4.: Pozicioniranje svake države članice EU-28 u pogledu njihovog učinka i napretka u poduzetništvu s vremenom (2008-2018) 49

Slika 5.: SBA uspješnost Hrvatske: stanje i razvoj od 2008. do 2018. godine 54

Slika 6.: Odgovori ispitanika o važnosti zaštite okoliša u EU28 57

Slika 7.: Odgovori ispitanika o najvažnijem problemu zaštite okoliša kojeg smatraju izbora najvažnijim. Prikazani su najniži i najviši postoci odgovora po zemlji. 58

Slika 8.: Odgovori na pitanje koliko je vama osobno važna zaštita okoliša 62

Slika 9.: Odgovor na pitanje izbora četiri ekološka problema koja smatraju najvažnija iz ponuđenog popisa 63

Slika 10.: Odgovor na pitanje tko treba donositi odluku o zaštiti okoliša 64

Slika 11.: Odgovor na pitanje koji je najučinkovitiji način za rješavanje ekoloških problema 65

Slika 12.: Odgovor na pitanje koliko je svako od navedenog važno za smanjenje plastičnog otpada i smeća? 66

Slika 13.: Odgovor na pitanje koji bi bili najučinkovitiji načini rješavanja problema kvalitete zraka? 67

GRAFIKONI

Grafikon 1.: Doprinos MSP-a u različitim nefinancijskim poslovnim sektorima i važnost sektora za MSP u 2017. godini 35

Grafikon 2.: Evolucija dodane vrijednosti MSP-a i zaposlenost i broj MSP-a u EU-28 nefinancijski poslovni sektor (2008 = 100) 37

Grafikon 3.: Pitanje koje akcije je poduzela vaša kompanija za veću efikasnost korištenja resursa. 43

Grafikon 4.: Provedba SBA politike za EU-28 (2011-2018) 45

Grafikon 5.: Raspodjela politika usvojenih / provedenih prema principu SBA - EU-28 (2017-2018 / Q1) 46

Grafikon 6.: Učinkovitost mjerena SBA pokazateljima 47

Grafikon 7.: Učinak poduzetništva (2017.) 48

Grafikon 8.: Pokazuje Učinkovitost mjerena SBA pokazateljima 53

Životopis studenta

OSOBNE INFORMACIJE

Edi Ricov

Zinke Kunc, 1, Zagreb, 10000, Hrvatska.

+385 97 7561 417

edi.ricov91@gmail.com

Spol M | Datum rođenja 29/04/1991 | Državljanstvo HRV

RADNO ISKUSTVO

Rujan – studeni 2017.

Pomoćnik u nastavi OŠ Gustava Krkleca
Pomoćnik u nastavi - OŠ kralj Tomislav (24.4.-14.6.2017.)
Prijem i smještaj za Europske Sveučilišne Igre 2016, ZG – RI
Parlamentarni izbori u RH rujan 2016. - član izbornog povjerenstva

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

Listopad 2017. - danas

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Specijalistički diplomski stručni studij

Ekonomika energije i okoliša
- Titula: Stručni specijalist ekonomiije

Listopad 2011 – Rujan 2017

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Preddiplomski stručni studij
(2011. – 2017.)

- Smjer - trgovinsko poslovanje
- Titula: Ekonomist - prvostupnik – bacalarus

Rujan 2006– Lipanj 2010

SSS

II Ekonomska škola u Zagrebu

- Smjer - računovodstvo
- Titula: ekonomist

OSOBNE VJEŠTINE

Materinski jezik: Hrvatski

Ostali jezici

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
Engleski	B2	B2	B2	B2	B2
Francuski	A2	A1	A1	A1	-

Stupnjevi: A1/2: Temeljni korisnik - B1/B2: Samostalni korisnik - C1/C2 Iskusni korisnik
Zajednički europski referentni okvir za jezike